

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана
Франка

Марта Мальська, Оксана Гаталяк, Василь Стецький

СТРАХУВАННЯ У ТУРИЗМІ, РЕКРЕАЦІЇ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

Навчальний посібник
Видання друге, перероблене, доповнене

Львів
Львівський національний університет
імені Івана Франка
2026

УДК 368.97(075.8)

С- 73

Рекомендовано до друку Вченою радою географічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 1 від 26.01.2026. р.)

Рецензенти:

М.Ю.Барна, д-р. економ. наук, професор
(Львівський торговельно-економічний університет)

Л.Б. Заставецька, д-р геогр. наук, професор (Тернопільський національний педагогічний університету імені В.Гнатюка

М.В. Луцик, к-д геогр. наук, доцент.

(Львівський національний університет “Львівська політехніка ”)

С-73 Мальська М. П., Гаталяк О. М., Стецький В. В.

Страхування у туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі: навч. посібн. Видання друге, доповнене, перероблене. /М. П. Мальська, О. М. Гаталяк, В. В. Стецький. Київ: Видавництво «Каравела», 2026. 210 с.

ISBN 978-960-801-915-7

Навчальний посібник містить програму, систему оцінювання знань студентів, короткий виклад змісту пропонованих лекцій, упорядковану рекомендовану літературу, тематику і завдання практичних робіт, питання для самоконтролю, питання для самостійного опрацювання курсу, тестові завдання для перевірки знань, термінологічний словник.

Для студентів вищих навчальних закладів спеціальності туризм та рекреація, готельно-ресторанний бізнес та кейтеринг

©Мальська М. П., Гаталяк О. М., Стецький В. В., 2026

©Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2026

ISBN 978-960-801-915-7

©Видавництво «Каравела», 2026

ПЕРЕДМОВА

В умовах сучасного розвитку рекреаційної справи та туристичної індустрії фахівець з надання рекреаційних та туристичних послуг повинен володіти глибокими знаннями сфери страхування, вміти застосовувати їх на практиці підчас виробничо-технологічної діяльності.

Навчальна дисципліни “Страхування у туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі” викладається для студентів четвертого року навчання освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра з спеціальностей 241 Готельно-ресторанна справа і 242 Туризм і рекреація (J₂ Готельно-ресторанна справа та кейтеринг і J₃ Туризм і рекреація). Він входить до групи нормативних навчальних дисциплін циклу професійної і практичної підготовки, які розроблені на кафедрі туризму Львівського національного університету імені Івана Франка. Загальний обсяг курсу – 106 годин (3 кредити ECTS).

Відповідно до виконання вимог цілісності структурно-логічної схеми підготовки спеціалістів рівня бакалавра, цей курс є продовженням нормативних навчальних дисциплін “Основи туризмознавства”, “Організація туристичних послуг”, “Менеджмент в туризмі”, “Організація екскурсійної діяльності”. “Організація готельного господарства”, “Організація ресторанного господарства” “Економіка міжнародного готельного і ресторанного бізнесу”. “Організація підприємницької діяльності в сфері обслуговування”,“

Управління якістю продукції та послуг у готельно-ресторанному господарств” та ін.

Посібник “Страховання у туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі” має наступні структурні частини :

- інформаційно-наукова та методично-довідкова сторінка курсу;
- науково-літературне забезпечення курсу
- навчальна програма курсу;
- коротке лекційне забезпечення курсу;
- практично-семінарські завдання курсу і методичні матеріали до їхнього виконання;
- тестові завдання для перевірки знань курсу;
- індивідуальні завдання;
- додатки;

ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВА СТОРІНКА КУРСУ

Інформація про курс: Дисципліна “Страховання в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі” є однією з нормативних дисциплін зі підготовки спеціалістів першого бакалаврського) рівня – 241 Готельно-ресторанна справа і 242 Туризм і рекреація (J2 Готельно-ресторанна справа та кейтеринг і J3 Туризм і рекреація). Вона викладається у сьомому семестрі четвертого року навчання в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).

Курс розроблено таким чином, щоб надати студентам необхідні знання з основ страхової діяльності та страхування в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі.

У курсі висвітлюються наукові, прикладні та регуляторні фінансово-правові засади організації страхування та страхування в туристичній галузі та готельно-ресторанному бізнесі. Серед основних питань також розглядаються основні види страхування в туристичній галузі, події, які підлягають страхуванню, аналізуються основні причинами настання страхових ризиків у туристичній галузі та готельно-ресторанному бізнесі, аналізуються страхові ризики за яких договори страхування покриваю відшкодування страхових випадків.

Денна форма навчання. Загальний обсяг 90 годин, з яких: 64 години аудиторних занять: 32 години лекцій і 32 години семінарських/ практичних занять; 28 години самостійної роботи.

Заочна форма навчання. Загальний обсяг 90 годин, з яких: 34 години аудиторних занять: 18 години лекцій і 16 години семінарських/ практичних занять; 66 години самостійної роботи.

Коротка анотація курсу: Навчальний курс “Страхування в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі” є нормативною навчальною дисципліною, який забезпечує професійну підготовку спеціалістів туристичної галузі та готельно-ресторанного бізнесу із забезпечення безпеки та страхового захисту

туристів. Він включає знайомство студентів із основами страхування в країні і туристичній галузі, розглядає систему правових та фінансово-економічних відносин між страховою компанією і туристом для страхового захисту життя і здоров'я, а також майнових інтересів при настанні страхового випадку під час туристичних та рекреаційних турів.

Мета та цілі курсу: Викладання навчальної дисципліни “Страхування в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі” передбачає формування у студентів науково-теоретичних знань та практично-прикладних навиків організації отримання послуг страхування в учасників туристичних турів.

Мета курсу: домогтися у студентів майбутніх фахівці управлінської ланки туристичного бізнесу засвоєння основних положень та норм Законів України «Про страхування» та «Про туризм»; напрацювання компетенцій висококваліфікованого професійного дотримання безпекових норм і вирішення проблем страхових випадків у туристичному бізнесі.

Основні цілі курсу «Страхування в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі» полягають у засвоєнні студентами теоретичних основ страхування; сформуванню умінь фахового аналізу ринку оцінки страхування і страхового ринку в Україні, формуванні навиків здійснення різних видів страхування в туристичній діяльності; підготовці студентів до практичних дій із організації отримання страхових послуг на час туристичних атракцій.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- суть, принципи та функції страхування;
- основні підходи до класифікації страхування;
- форми проведення страхування;
- поняття та структуру страхового ринку;
- форми державного регулювання страхової діяльності;
- особливості особистого, майнового страхування, страхування відповідальності, підприємницьких та зовнішньоекономічних ризиків;
- сутність та методи перестраховання;
- особливості та принципи фінансового-економічної діяльності страховика;
- економічний зміст доходів, витрат і фінансових результатів страховика;
- характеристику ризиків у туристичній діяльності ;
- місце страхування серед методів керування;
- ризиками в туристичній діяльності.

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у процесі навчання з організації страхування в туризмі на основі застосування теорій та наукових методів, використанням системи методів і прийомів системного аналізу і оцінки об'єкту дослідження.

Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства

та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК3. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК6. Здатність працювати в команді.

ЗК8. Вміння виявляти, обґрунтовувати сутність та вирішувати проблеми.

ЗК9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

Фахові компетентності:

СК1. Здатність до соціальної взаємодії, співробітництва й розв'язання проблем.

СК3. Здатність забезпечувати дотримання нормативно-правових та морально-етичних норм поведінки.

СК7. Здатність розробляти та впроваджувати інновації в діяльності суб'єктів страхового бізнесу в туризмі.

СК10. Здатність до дослідницької та пошукової діяльності у сфері страхового бізнесу в туризмі.

СК11. Здатність проводити прикладні дослідження сфері страхового бізнесу в туризмі.

СК15. Здатність аналізувати та оцінювати міжнародні та загальнонаціональні соціальні процеси, розглядати процеси страхування в туризмі в конкретних історичних, соціально-політичних і економічних умовах та визначати форми й напрямки покращення активності.

СК16. Ефективно застосовувати інструменти демократичного врядування у сфері послуг страхування в туристичному бізнесі.

Рекомендована література для вивчення дисципліни:

Основна:

1. Стецький В. В., Гаталяк О. М. Страхування в туризмі. Навч. посібн. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2020. 110 с.
2. Стецький В. В., Гаталяк О. М. Страхування в туризмі. Навч. посібн. Електронний курс. 2022. 184 с.
3. Вовчак О. Д. Страхування: навч. посібник. Львів: Новий Світ-2000, 2007. 479 с.
4. Полторак А. С., Бобровська Н. В., Шишпанова Н. О. Страхування в туризмі. Курс лекцій. Миколаїв, 2021. 85 с.

Допоміжна:

5. Закон України «Про страхування» із змінами і доповненнями [№ 4017-IX від 10.10.2024](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.

6. Закон України «Про туризм» № 324/95-ВР від 15 вересня 1995 року з доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
7. Внукова Н. М., Успенко В. І., Временно Л. В. та ін. Страхування: теорія та практика: Навчально-методичний посібник / За заг. ред. проф. Н. М. Внукової. Харків: Бурун Книга, 2004. 376 с.
8. Вовчак О. Д. Страхіві послуги: Навчальний посібник. Львів: Компакт-ЛВ, 2005. 656 с.
9. Голод А., Феленчак Ю. Страхування в туристичній діяльності. Навч. посібн. Ч.1, Львів: ЛДУФК, 2016. 154 с.
10. Горбач Л. М. Страхова справа: Навчальний посібник. 2-ге вид., виправл. Київ: Кондор. 2003. 252 с.
11. Завора Т. М. Соціальне страхування: навч. посіб. для практ. занять. 2-ге вид., змін. й доп. Полтава: ПолтНТУ, 2016. 319 с.
12. Козинець В. М. Безпека життєдіяльності у сфері туризму: Навчальний посібник. Київ: Кондор. 2006. 576 с.
13. Мальська М. П., Антонюк Н. В., Ганич Н. М. Міжнародний туризм і сфера послуг: Підручник. Київ: Знання, 2008. 661 с.
14. Мальська М. П., Худо В. В. Туристичний бізнес: теорія та практика. Навчальний посібник. К: Центр учбової літератури, 2007.
15. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 326 с.
16. Ніколаєнко С. М. Страхування в готельно-ресторанному бізнесі. Збірник тез доповідей І Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції “Стратегічні перспективи готельно-

ресторанного бізнесу в Україні: досвід, проблеми та інновації”. Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 2019. С. 13–16.

17. Плиса В. Й. Страхування: Довідник. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. 197 с.

18. Плиса В. Й. Основи страхування: Навч. посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. 144 с.

19. Стецький В., Монастирський В., Кузів С. Туристична політика Ісландії: законодавчі, рекламно-маркетингові, інфраструктурні, екологічні та безпеко-страхувальні аспекти. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Географія. Тернопіль: СМП “Тайп”. №1 (випуск 58). 2025. С. 142-147.

20. Страхування в сфері туризму та готельно-ресторанній справі: електронний навчальний посібник для здобувачів вищої освіти галузі знань J Транспорт та послуги спеціальності J2 Готельно-ресторанна справа та кейтеринг освітньої програми Готельно-ресторанна справа. Упорядник І. Січкач. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2025. 423 с.

21. Цимбалюк Ю. А. Особливості страхування ризиків готельно-ресторанного бізнесу в Україні. Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку: збірник матеріалів Всеук. наук.-прак. інт.-конф. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. С. 192-194. URL: www.world-tourism.org

Тривалість курсу – 90 годин.

Очікувані результати навчання. Після завершення цього курсу студент буде вміти:

- скласти договір страхування;
- використовувати методику побудови страхових тарифів з майнового страхування;
- розробляти страхові тарифи у страхуванні життя;
- вибирати форми проведення перестраховальних операцій;
- розробляти стратегію планування у страхуванні;
- розробляти бізнес-план страховика;
- вибирати методи запобігання та мінімізації страхових ризиків в туристичній діяльності;
- розробляти програми страхування ризиків для туристичного підприємства.

В результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані наступні компетентності:

Програмні результати навчання, які отримуються студентами після вивчення навчальної дисципліни:

РН 1. Використовувати базові знання, що включають сучасні наукові здобутки та критичне осмислення проблем у сфері послуг страхування в туристичному бізнесі.

РН 2. Уміння розв'язання проблем на основі проведення досліджень та/або провадження

інноваційної діяльності з метою отримання нових знань та процедур страхування в туризмі.

РН 3. Застосовувати сучасні цифрові технології, методи та інструменти дослідницької та інноваційної діяльності для розв'язання складних завдань страхування в туризмі.

РН 8. Визначати проблеми та недоліки організації та надання послуг страхування туристів на національному і міжнародному рівні (законодавств і традицій окремих країн), передбачувати складнощі та нові стратегічні підходи менеджменту у сфері страхування в туристичному бізнесі.

РН 9. Розробляти та реалізовувати туристичні тури на безпекових засадах з врахуванням потенційних ризиків і умов страхового покриття.

РН11. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення професійних проблем, презентації результатів досліджень та проектів у сфері послуг.

Ключові слова: Страхування, страхування в туризмі, страхування в рекреаційній діяльності, страхування в готельно-ресторанному бізнесі, страхові ризики, страховий договір.

Формат курсу: Очний /заочний

Теми навчального змісту курсу:

Змістовий модуль 1.Теоретичні основи страхування

Тема 1. Предмет, мета, основний зміст і завдання дисципліни “страхування у туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі. Сутність та принципи страхування.

Тема 2. Державне регулювання страхової діяльності.

Тема 3. Підходи до класифікації страхування.

Тема 4. Сутність та принципи страхування.

Тема 5. Страхові ризики і їх оцінка. Елементи ризик-менеджменту в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі.

Змістовий модуль 2. Страхування в туристичній і рекреаційній індустрії.

Тема 6. Страхування туристів, туристичних і готельно-ресторанних підприємств.

Тема 7. Особисте страхування в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі

Тема 8. Майнове страхування в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі

Тема 9. Страхування відповідальності в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі.

Тема 10. Страхування підприємств готельно-ресторанного бізнесу.

Підсумковий контроль, форма: залік в кінці семестру усний/ комбінований

Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу:

Презентація, колаборативне навчання (форми – групові проекти, спільні розробки, тьюторство (індивідуальний освітній супровід), навчальні спільноти і т. д.) проектно-орієнтоване навчання, дискусія.

За джерелом передачі та сприймання навчальної інформації – словесні (розповідь, бесіда, дискусія), наочні, практичні.

За характером пізнавальної діяльності – пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, пошуковий.

Необхідне обладнання: Мультимедійне обладнання, інтерактивна дошка.

Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності).

Види робіт. Критерії оцінки знань студентів	Максимальна кількість балів
1.Бали поточної успішності за участь у практичних заняттях	
Критерії оцінювання	5 балів
Студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу.	5

<p>Правильно вирішив усі тестові завдання.</p>	
<p>Студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.</p>	4
<p>Студент в цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.</p>	3
<p>Студент не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування)</p>	

викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.	2
Студент частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.	1
Студент не володіє матеріалом	0
<i>Максимальна кількість балів за участь у 8 практичних заняттях</i>	40
2. Самостійна робота студентів (СРС)	
Критерії оцінювання	2 бали
Самостійна робота студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу контролюється при підсумковому семестровому контролі.	2

3. Індивідуальна науково-дослідницька робота (ІНДЗ)	
Критерії оцінювання	5 балів
Робота виконана та захищена згідно графіка, з поясненнями та висновками і в повному обсязі.	5
Робота захищена, але виконана частково, з порушенням термінів або вимог.	4
Робота не захищена та виконана частково, з порушенням термінів або вимог.	3
Робота не захищена та виконана з порушення методичних рекомендацій.	1-2
Робота не виконана	0
4. Додаткові бали	
Критерії оцінювання	3 бали
Нарахування додаткових балів відбувається за написання тез доповідей / участь у діяльності наукового гуртка /участь у наукових семінарах та круглих столах /участь у заходах неформальної освіти (за отримання сертифікатів про	3

проходження навчання на різних освітніх платформах (Coursera, Prometheus тощо)	
<i>Максимальна кількість балів за поточний контроль</i>	<i>50 балів</i>
5. Залік	
Критерії оцінювання	50 балів
<p>Кожне залікове завдання має три рівнів складності.</p> <p>1. Перше завдання із вибором відповіді – тестові завдання (<i>10 завдань по 0,6 балів максимум</i>).</p> <p>Завдання з вибором відповіді вважається виконаним правильно, якщо в картці тестування записана правильна відповідь.</p>	6 балів максимум
<p>2. Друге завдання вимагає короткої відповіді (<i>6 завдань по 4 бали максимум</i>).</p> <p>Завдання з короткою відповіддю вважається виконаним правильно, якщо студент дав вірні визначення, посилання, тлумачення, короткі коментарі.</p>	24 бали максимум
<p>3. Третє завдання з розгорнутою відповіддю (повне обґрунтування</p>	

<p>відповіді) (2 завдання по 10 балів максимум).</p> <p>В цих завданнях треба зробити послідовні, логічні пояснення, необхідні посилання, вказати факти, з яких випливає те чи інше твердження. Якщо потрібно, то слід проілюструвати думки схемами, графіками, таблицями.</p>	<p>20 балів максимум</p>
<p><i>Поточний та підсумковий контроль</i></p>	<p>РАЗОМ – 100 балів</p>

Питання до заліку чи екзамену:

1. Сутність та принципи страхування.
2. Історичні аспекти розвитку страхування в Україні та світі.
3. Класифікації в страхуванні.
4. Державні засади регулювання страхової діяльності.
5. Страхові ризики і їх оцінка.
6. Основні підходи страхування туристів, туристичних, рекреаційних та готельно-ресторанних підприємств.
7. Особисте страхування в туристичної, рекреаційної та готельно-ресторанної індустрії.
8. Майнове страхування в туристичній і рекреаційній та готельно-ресторанній індустрії.
9. Страхування відповідальності в туристичній і рекреаційній та готельно-ресторанній індустрії.

10. Особисте страхування в готельно-ресторанному бізнесі.
11. Майнове страхування в готельно-ресторанному бізнесі.
12. Страхування відповідальності в готельно-ресторанному бізнесі
13. Базові документи і процедура їх оформлення при страхуванні туристів.
14. Базові документи і процедура їх оформлення при страхуванні туристичних підприємств.
15. Базові документи і процедура їх оформлення при страхуванні підприємств готельно-ресторанного бізнесу.
16. Поняття та роль франшизи у страхуванні.
17. “Асисанс” в туризмі.
18. “Зелена картка” в туризмі.
19. Страхування як елемент ризик-менеджменту в туризмі, рекреації готельно-ресторанного бізнесі.

9. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка а ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту , практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81-89	B	добре	
71-80	C		
61-70	D		
51-60	E	задовільно	не зараховано
21-50	FX	незадовільно	

0-20	F	незадовільно (без права перездачі)	не зараховано (без права перездачі)
------	---	------------------------------------	-------------------------------------

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1 Теоретичні основи страхування

Тема 1. ПРЕДМЕТ, МЕТА, ОСНОВНИЙ ЗМІСТ І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ “СТРАХУВАННЯ У ТУРИЗМІ, РЕКРЕАЦІЇ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ”

Місце, мета й завдання навчального курсу “Страхування у туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі” в системі підготовки спеціалістів туристично-рекреаційної індустрії та готельно-ресторанного бізнесу.

Викладається курсу відбувається для студентів четвертого року навчання з напрямку підготовки 241 “Готельно-ресторанна справа” (я2 “Готельно-ресторанна справа та кейтеринг”), 242 “Туризм і рекреація” (я3 “Туризм і рекреація”) відповідно до сучасних вимог до навчально-методичних документів і професійних компетенцій освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалаврів з туризму.

Головним завданням курсу є познайомити студентів із національними правовими основами регулювання та надання страхових послуг, сформувати практичні навички відносин у майбутніх фахівців між страховою компанією і туристичним, готельно-ресторанними підприємством чи туристами із захисту життя і здоров'я та майнових інтересів при настанні страхових випадків.

Мета опанування дисципліни: набуття можливостей самостійного вирішення завдань предметної сфери діяльності у страхуванні, засвоєння фундаментальних засад налагодження страхових відносин у суспільстві; набуття знань з організації страхової діяльності на підприємствах різних форм господарювання та страхування фізичних осіб.

Об'єкт і предмет вивчення навчальної дисципліни. Сфера страхових послугу і відносин у країні, окремих кластерах життєдіяльності людини. Механізми і прийоми її організації та надання страхових послуг.

Структура курсу. Лекційна частина курсу "Страхування у туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі" включає теоретичні і методологічні основи розвитку і функціонування страхових послуг і організації страхових послуг у туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі. Семінарсько-практичні заняття поглиблюють теоретичні знання і формують практичні навички страхових послуг у туризмі.

Функції курсу. Наукова, навчальна і виховна функції
Історичний досвід запровадження, становлення та розвитку страхування. Перші ознаки колективної

відповідальності й взаємодопомоги за збитки. Перші світові страхові товариства. Страхова діяльність на українських теренах.

Специфіка наукового правового та соціально-економічного знання розуміння страхування.

Методологічні підходи до вивчення курсу “Страхування у туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі”. Головні категорії й поняття навчальної дисципліни та їхній зміст.

Базові навчально-наукові та інформаційно-довідкові джерела з навчального курсу.

Рекомендована література:

1. Вовчак О.Д. Страхування: навч. посібник. Львів: Новий Світ-2000, 2007. 479 с.
2. Голод А., Феленчак Ю. Страхування в туристичній діяльності. Навч. посібн. Ч.1. Львів: ЛДУФК, 2016. С. 19-26.
3. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Навч. посібн. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 9-33.
4. Ніколаєнко С. М. Страхування в готельно-ресторанному бізнесі. *Збірник тез доповідей I Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Стратегічні перспективи готельно-ресторанного бізнесу в Україні: досвід, проблеми та інновації» (14-15 лютого 2019 року)*. Житомир, 2019. С. 13–16.
5. Цимбалюк Ю. А. Особливості страхування ризиків готельно-ресторанного бізнесу в Україні. *Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної*

індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку : збірник матеріалів Всеук. наук.-прак. інт.-конф. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. С. 192-194.

ТЕМА 2. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Історія формування та сучасний стан правового регулювання страхової діяльності в Україні. Етапи зародження, становлення й розвитку страхування на Українських Землях.

Основні джерела страхового права в Україні. Законодавче забезпечення регулювання страхових послуг в Україні. Регулювання страхових зобов'язань і послуг туристичної галузі в Україні. Дотримання та виконання норм страхового законодавства в туристичній діяльності України.

Основні принципи формування та розвитку страхового ринку в Україні. Верховенство права і правового регулювання страхової діяльності; системності, тобто узгодження страхового ринку із іншими галузями економіки; конкурентності, що визначається вільним вибором видів страхування та страховика; стабільності, що забезпечує сталий, надійний і привабливий ринок; високої мотивованості страховиків і страхувальників; довіри, формування страхового ринку на основах моралі та матеріальної відповідальності.

Значення та мета державного регулювання страхової діяльності. Основні законотворчі і виконавчо-регулюючі органи страхування в Україні, їхні функції і завдання.

Система методів державного регулювання. Прямі методи регулювання, непрямі методи регулювання.

Державний нагляд за страховою діяльністю. Завдання, функції регулювання органів державного нагляду за страховою діяльністю в Україні.

Контроль за діяльністю страховиків. Основні чинники, що зумовлюють необхідність державного регулювання страхової діяльності. Ліцензування страхової діяльності. Необхідні умови і документи для отримання ліцензії на здійснення страхової діяльності. Особливості реєстрації та ліцензування страховиків.

Організаційні форми страховиків України. Акціонерні товариства, державні страхові компанії, приватні страхові компанії, холдинги, фінансово-промислові групи.

Страховий ринок України і світові страхові стандарти.

Рекомендована література:

1. Закон України про страхування від 15.09.199 , № 342/95 ВР з наступними змінами.
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України “Про туризм”» - 2003 № 244 від 25 грудня.
3. Альтман Л. Основи страхування. Курс лекцій і методичні рекомендації для проведення практичних занять. Тернопіль, 2012. С.20-29.

4. Вовчак О. Д. Страхування. Навч. посібн. Львів: Новий Світ 2000, 2006. 480с. URL: https://pidruchniki.com/12090810/strahovasprava/derzhavne_regulyuvannya

[strahovoyi_diyalnosti](#)

4. Машина Н.І. Страхування для туристичних підприємств. Навч. посібн. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 34-54.

ТЕМА 3. ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ СТРАХУВАННЯ

Поняття класифікації. Класифікації в страхуванні. Сутність поняття класифікації страхування – система поділу страхування залежно від цілей використання результатів класифікації на сфері діяльності, галузі, підгалузі, види, класи, групи.

Мета класифікації страхування – розподіл усієї сукупності страхових відносин на ієрархічно пов'язані ланки з врахуванням, що кожна наступна була частинкою попередньої.

Базові поняття класифікації: найбільш загальні групи ознаки класифікації страхування – історична (історична періодизація за переважанням видів страхування); економічна (кілька варіантів залежно від цілей класифікації) – за об'єктами страхування: майнове страхування, особисте страхування, страхування відповідальності і підприємницьких ризиків; і правова – цивільно-правової відповідальності на транспорті, кредитних ризиків, біржових операцій, експортно-

імпортних операцій, комерційних ризиків, фінансових ризиків.

Класифікація страхування за сферами діяльності – страхування, співстрахування і перестрахування.

Класифікація за формами проведення страхування. Обов'язкове страхування. Добровільне страхування. Принципи та порівняльна характеристика обов'язкового і добровільного страхування.

Види страхування. Соціальне страхування. Особисте страхування – від нещасливих випадків, страхування життя, страхування пенсій, медичне страхування; майнове страхування, страхування відповідальності – відповідальності на транспорті, професійної відповідальності, відповідальності суб'єктів туристичної діяльності.

Напрями застосування страхування в Україні. Системи страхування та страхового забезпечення.

Рекомендована література:

1. Альтман Л. Основи страхування. Курс лекцій і методичні рекомендації для проведення практичних занять. Тернопіль, 2012. С. 17-19.
2. Голод А., Феленчак Ю. Страхування в туристичній діяльності. Навч. посібн. Ч.1. Львів: ЛДУФК, 2016. С. 57-70.
3. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Навч. посібн. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 21-27.

ТЕМА 4. СУТНІСТЬ ТА ПРИНЦИПИ СТРАХУВАННЯ

Виникнення та етапи розвитку страхування. Морське страхування XIV-XV ст.; страхування життя – з XVI ст.; страхування від вогню – XVII ст.; страхування від нещасних випадків – з XIX ст.; страхування транспортних засобів – з XX ст.

Необхідність організації сучасного страхового захисту. Форми і методи організації сучасного страхового захисту. Добровільне і обов'язкове страхування.

Суть страхування як економічної категорії. Двосторонні економічні відносини. Передача відповідальності за ризики. Специфічність страхування як економічної категорії

Місце страхування в системі економічних категорій. Характерні ознаки страхування. Учасники страхування – страхувальники і страховики. Ризикова, попереджувальна, накопичувальна і контрольна функції страхування, їхня суть.

Принципи страхування: вільний вибір страхувальником страховика, а страховиком – виду страхування.

Основні терміни і поняття, які використовуються в страхуванні: страховий ризик – певна подія, у разі настання якої проводиться страхування. Ознаки ймовірності й випадковості; страховий інтерес – зацікавленість юридичний і фізичних осіб у збереженні об'єктів власності, життя та здоров'я при настанні різних несприятливих подій чи нещасний випадків;

максимальна сумлінність суб'єктів страхування, відшкодування втрат у межах завданих збитків, суброгація – документ, за яким оформляється передача страхувальником страховику, що виплатив страхове відшкодування, прав на стягнення збитку із третіх осіб; франшиза – передбачене умовами страхування звільнення страховика від відшкодування збитків. Умовна і безумовна франшиза; контрибуція, співстрахування і перестрахування, диверсифікація.

Міжнародні страхові терміни: абандон, аварійний сертифікат, андеррайтер, бордеро, диспашер, суброгація, сюрвейер, франшиза.

Рекомендована література:

1. Базилевич В. Д., Базилевич К. С. Страхова справа. Київ: Товариство Знання, КОО, 1997. 216 с.
2. Голод А., Феленчак Ю. Страхування в туристичній діяльності. Навч. посібн. Ч. 1. Львів: ДДУФК, 2016. С. 22-28.
3. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Навч. посібн. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 6.-20.
4. Страхування в сфері туризму та готельно-ресторанній справі: електронний навчальний посібник для здобувачів вищої освіти галузі знань 1 Транспорт та послуги спеціальності 12 Готельно-ресторанна справа та кейтеринг освітньої програми Готельно-ресторанна справа. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2025. 423 с.

ТЕМА 5. СТРАХОВІ РИЗИКИ ТА ЇХ ОЦІНКА. ЕЛЕМЕНТИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В ТУРИЗМІ, РЕКРЕАЦІЇ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

Поняття ризику. Страхові ризики, їхні основні ознаки, сутність. Критерії визначення страхового ризику. Основні характеристики страхових ризиків.. Можливість обчислення суми страхової послуги за можливу частку страхового відшкодування, оцінка ймовірного страхового випадку, визначеність розміру збитку. Ознаки ймовірності і випадковості. Загальні підходи та принципи класифікації страхових ризиків. Чисті та спекулятивні ризики. Загальна класифікація ризиків: політичні (репресивні) - ризики, пов'язані з непередбаченими діями, заходами чи акціями законодавчих або виконавчих органів влади іноземних держав щодо конкретної суверенної держави, підприємств або приватних осіб цієї держави; екологічні ризики - обумовлені станом забрудненням довкілля завдяки перетворювальній діяльності людини у виробництві; транспортні ризики - каско і карго і стосуються, відповідно, страхування будь-яких видів транспорту та вантажів, що перевозяться усіма видами транспортних засобів; спеціальні ризики, що передбачають страхування перевезення особливо цінних вантажів.

Види ризиків за суб'єктами, які підпадають під вплив ризиків та їхня загальна характеристика; види ризиків за джерелами небезпеки і їх походженням; види ризиків за

кількісними параметрами оцінки результатів діяльності; види ризиків за обсягом відповідальності страховика.

Аналіз основних тенденцій розвитку страхового ринку. Управління ризиком, як процес часткового запобігання й усунення ризиків. Профілактична робота із страхувальниками і контролюючі функції організації менеджменту страхувальників. Система управління ризиками. Ідентифікація ризиків. Пошук виявлення, визначення причин та пошук механізмів оптимізації ризиків. Аналіз і оцінка ризиків.

Виявлення домінуючих тенденцій і причин виникнення ризиків та пошук оптимізації Контроль за ризиком та його фінансування. Методи управління ризиком. Поняття "ризик-менеджменту". Менеджмент управління персоналом.

Місце страхування серед методів керування ризиками в туристичній і рекреаційній діяльності, готельно-ресторанному бізнесі. Контроль за ризиками, передача контролю за ризиками. Методи і засоби обмеження чи мінімізації ризиків. Застосування обраного методу. Стратегія і тактика керування ризиком. Суб'єкт керування ризик менеджменту. Мінімізація втрат.

Розробка програми страхування ризиків для туристичного підприємства. Структура і складові програми страхування ризиків туристичного підприємства: аналіз загальноекономічної ситуації; аналіз ризиків туристичної фірми; страхові і не страхові ризики; визначення страхового покриття; вибір видів страхування. Добровільне і обов'язкове страхування,

його вибір в умовах ризик-менеджменту туристичного чи готельно-ресторанного підприємства. Вибір умов страхування. Аналіз програми страхування. Ефективність використання програми страхування для керування ризиками туристичного чи готельно-ресторанного підприємства.

Рекомендована література:

1. Базилевич В. Д., Базилевич К. С. Страхова справа. Київ.: Товариство Знання, КОО, 1997. 216 с.
2. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Навч. посібн. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 71-109.
3. Цимбалюк Ю. А. Особливості страхування ризиків готельно-ресторанного бізнесу в Україні. *Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку: збірник матеріалів Всеук. наук.-прак. інт.-конф.* Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. С. 192-194.
4. Страхування в сфері туризму та готельно-ресторанній справі: електронний навчальний посібник для здобувачів вищої освіти галузі знань 1 Транспорт та послуги спеціальності 12 Готельно-ресторанна справа та кейтеринг освітньої програми Готельно-ресторанна справа. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2025. 423 с.

Змістовний модуль 2

Страхування в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі

ТЕМА 6. СТРАХУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО, РЕКРЕАЦІЙНОГО І ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Сутність та завдання страхування туристів та суб'єктів туристичної бізнесу в системі організації туристичної діяльності. Особливості страхування туристів і туристичних організацій.

Основні суб'єкти страхового ринку туристичних послуг. Схеми страхування туристів. Порядок і правові основи укладання договорів страхування, страхових виплат і вирішення можливих розбіжностей. Права і обов'язку страхувальників і страховиків при укладання договорів страхування. Об'єкти страхування, страхові події і випадки, їх видова класифікація та особливості страхових угод. Умови й завдання колективного та індивідуального страхування туристів від нещасних випадків, хвороб, смерті, при наданні адміністративної та юридичної допомоги.

Взаємодія вітчизняних страхових компаній з сервісними зарубіжними страховими компаніями. Перелік необхідних документів при укладенні договору страхування, виробництва страхових виплат (страхового забезпечення і страхового відшкодування). Страхові випадки, що підлягають і не підлягають страховому відшкодуванню при їх настанні. Документи, необхідні для виплати страхових сум при нещасних випадках або хвороби. Порядок дій відшкодування шкоди, заподіяної життю чи здоров'ю туриста або його майну. Розгляд

спірних питань. Страхування відповідальності туристичних організацій за невиконання контрактних або договірних умов.

Рекомендована література:

1. Альтман Л. Основи страхування. Курс лекцій і методичні рекомендації для проведення практичних занять. Тернопіль, 2012. С. 47-61.
2. Голод А., Феленчак Ю. Страхування в туристичній діяльності. Навч. посібн. Ч. 1. Львів: ЛДУФК, 2016. С. 72-85.
3. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Навч. посібн. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 94-103.
4. Залетов О. Особливості страхування туристів і туристичних фірм в Україні. URL: <https://forinsurer.com/public/03/02/23/303>.
5. Цимбалюк Ю. А. Особливості страхування ризиків готельно-ресторанного бізнесу в Україні. *Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку: збірник матеріалів Всеук. наук.-прак. інт.-конф.* Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. С. 192-194.

ТЕМА 7. ОСОБИСТЕ СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ, РЕКРЕАЦІЇ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

Суть і призначення особистого страхування, його значення і роль в забезпеченні соціального захисту

громадян. Стан і розвиток особистого страхування. Перспективи розвитку страхування підприємницьких ризиків.

Класифікація особистого страхування. Основні види і форми особистого страхування в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі.

Страхування життя і його основні види. Змішане страхування життя. Контингент страхувальників і застрахованих. Основні принципи і умови страхування. Страхування дітей: контингент страхувальників і застрахованих. Основні умови страхового договору.

Страхування від нещасних випадків в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі. Стан і розвиток системи страхування від нещасних випадків. Форми і види страхування від нещасних випадків, їх характеристика. Добровільні форми страхування від нещасних випадків. Індивідуальне страхування від нещасних випадків, основні умови договору страхування. Колективне страхування працівників від нещасних випадків за рахунок підприємства. Інші види страхування від нещасних випадків.

Обов'язкові види страхування від нещасних випадків. Особливості страхування від нещасних випадків на транспорті. Страхування інших категорій громадян, посадових осіб. Змішані види страхування на випадок втрати здоров'я.

Правові основи і умови надання особистий страхових послуг за міжнародною програмою " Асістанс " у світі та Україні.

Порядок та правові дії фізичних і юридичних осіб з відшкодування страхових ризиків особистого страхування.

Рекомендована література:

1. Голод А., Феленчак Ю. Страхування в туристичній діяльності. Навч. посібн. Ч. 1. Львів: ЛДУФК, 2016. С.116-136.
2. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Навч. посібн. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 110-137
3. Особисте страхування в Україні: особливості здійснення. URL: http://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1365%3A111116-16&catid=168%3A3-1216&Itemid=209&lang=ru

**ТЕМА 8. МАЙНОВЕ СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ,
РЕКРЕАЦІЇ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ
БІЗНЕСІ**

Майнове страхування, його необхідність і значення. Види майна за критерієм прав власності. Майно виробничих приміщень і сфери послуг державної, колективної (акціонерної) і приватної власності. Майно туристів, рекреантів та працівників готельно-ресторанного бізнесу підприємств державної, колективної (акціонерної) і приватної власності. Особисте майно громадян. Об'єкти страхування – основні й оборотні фонди Становлення, стан і розвиток

майнового страхування. Перспективи розвитку майнового страхування юридичних і фізичних осіб.

Форми і види страхування. Страхування майна юридичних осіб. Види договорів майнового страхування в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі. Страхові тарифи і суми страхових відшкодувань. Принципи страхового відшкодування та визначення розміру збитку. Порядок укладання договорів страхування майна і виплат відшкодування

Транспортне страхування. Страхування наземного транспорту, що належить юридичним особам, основні принципи і умови страхування. Страхування вантажів. Страхування карго і каско. Страхування водного транспорту. Страхування залізничного транспорту. Страхування іншого майна. Страхування туристів на транспорті й транспортних туристичних послуг. Правові основи і умови надання страхових послуг транспортних перевезень за міжнародною програмою “Асистанс” у світі та Україні.

Страхування майна фізичних осіб. Принципи страхового захисту майна громадян. Об'єкти страхування в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі. Страхування транспортних засобів громадян на час туристичних подій. Страхування домашнього майна задіяного для надання туристичних послуг.

Порядок та правові дії фізичних і юридичних осіб з відшкодування страхових майнових ризиків у туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі.

Рекомендована література:

1. Голод А., Феленчак Ю. Страхування в туристичній діяльності. Навч. посібн. Ч.1. Львів: ЛДУФК, 2016. С. 88-107.
2. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Навч. посібн. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 137-179.
3. Онищенко В. Майнове страхування та його види. URL: <https://www.golobbukh.ua/article/7229-maynove-strahu-vannya>

ТЕМА 9. СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ТУРИЗМІ, РЕКРЕАЦІЇ ТА ГОТЕЛЬНО- РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ. АСИСТАНС І «ЗЕЛЕНА КАРТКА»

Сутність відповідальності як елементу страхових відносин. Відповідальність як об'єкт страхових відносин. Добровільна і обов'язкова форма страхування відповідальності. Поняття "ліміт відповідальності" і страхуванні відповідальності. Види і підгалузі страхування відповідальності. Цивільна відповідальність і основні її підгалузі. Страхування професійної відповідальності за заподіяну шкоду. Страхування відповідальності за неякісну продукцію і послуги. Страхування відповідальності за порушення договорів. Необхідність, економічна суть і особливості страхування відповідальності. Особливості виплат страхових відшкодувань.

Страхова подія при настанні страхової відповідальності. Специфічність настання ризиків при

страхуванні відповідальності у туризмі. Специфічне загальне страхування відповідальності. Об'єкти страхування. Основні принципи і умови страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. Страхування цивільної відповідальності перевізників вантажів. Інші види страхування відповідальності. Страхування відповідальності суб'єктів туристичної і рекреаційної діяльності. Страхування відповідальності за умов специфічних туристичних ризиків.

Міжнародна система страхування “Зелена картка” та її практичне застосування на ринку послуг. Правові основи і умови надання страхових послуг відповідальності за міжнародною програмою “Асисанс” у світі та Україні.

Порядок та правові дії фізичних і юридичних осіб з відшкодування страхових ризиків страхування відповідальності.

Рекомендована література:

1. Голод А., Феленчак Ю. Страхування в туристичній діяльності. Навч. посібн. Ч. 1. Львів: ЛДУФК, 2016. С.141-147.
2. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Навч. посібн. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 174-195, 288-302.
3. Страхування: навч. посіб. / Т.А. Говорушко, В.М. Стецюк; за ред. Т. А. Говорушко. Львів: Магнолія 2006, 2014. – 328 с. URL: https://pidruchniki.com/1707051264366/strahova_sprava/strahuvannya_vidpovidalnosti

ТЕМА 10. СТРАХУВАННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИХ ПІДПРИЄМСТВ

Роль, значення і завдання страхування для підприємств готельно-ресторанного бізнесу. Склад і зміст технічних ризиків в сфері готельного і ресторанного бізнесу. Класифікація ризиків для підприємств готельно-ресторанного бізнесу. Загальні і специфічні ризики. Технічні ризики їх функціональна структура і основні матеріальні групи товарних відшкодувань.

Пропозиції послуг страхових компаній для підприємств готельно-ресторанного бізнесу, їх комплексів. Види страхових продуктів для готельних і ресторанных підприємств. Страхові випадки у готельно-ресторанному бізнесі. Страхування відповідальності готельно-ресторанного бізнесу перед третіми особами (клієнтами). Пропозиції страхового покриття готельно-ресторанного бізнесу перед третіми особами на випадок страхового випадку. Механізми урегулювання страхових випадків між страховиком, страхувальником і третіми особами.

Договір страхування готельних комплексів, його нестандартний характер та індивідуальні умови врахування інтересів сторін. Особливість франшизи при укладанні договору для підприємств готельно-ресторанного бізнесу

Рекомендована література:

1. Гаталяк О. М., Стецький В. В. Страхування у туризмі: навч. посібн. Львів: ЛНУ ім. Ів. Франка, 2020. 114 с.
2. Машина Н.І. Страхування для туристичних підприємств. Навч. посібн. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 303-326.
3. Ніколаєнко С. М. Страхування в готельно-ресторанному бізнесі. *Збірник тез доповідей I Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Стратегічні перспективи готельно-ресторанного бізнесу в Україні: досвід, проблеми та інновації»*. Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 2019. С. 13–16.
4. Цимбалюк Ю. А. Особливості страхування ризиків готельно-ресторанного бізнесу в Україні. *Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку: збірник матеріалів Всеук. наук.-прак. інт.-конф.* Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. С. 192-194.

КОРОТКИЙ ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1

ПРЕДМЕТ, МЕТА, ОСНОВНИЙ ЗМІСТ І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ “СТРАХУВАННЯ У ТУРИЗМІ, РЕКРЕАЦІЇ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ”

План

1. Вступ до навчального курсу.
2. Завдання та результати вивчення дисципліни.

3. Сутність страхування.

4. Ознаки, призначення та функції страхування.

5. Суб'єкти страхування.

Мета: розкрити сутність мети і завдання курсу «Страховання в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі», його структуру та предметні засади для підготовки спеціалістів туристичної галузі.

Завдання: досягти у студентів засвоєння загальних понять та розуміння значення навчального курсу «Страховання в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі» для їхньої майбутньої професійної діяльності.

1. Вступ до навчального курсу. Розпочинаючи навчальний курс «Страховання в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі», слід зазначити, що він викладається для студентів старших курсів, зокрема для студентів четвертого року навчання освітнього рівня «Бакалавр».

На початкових курсах навчання студенти вивчали фахові дисципліни, у межах яких отримали знання з основ туризмознавства, рекреаології, організації готельно-ресторанного бізнесу, туристичного потенціалу України та країн світу. Ці дисципліни сформували базову науково-теоретичну основу професійних знань майбутніх фахівців.

На старших курсах, зокрема на четвертому році навчання, зміст освітніх компонентів зміщується у бік дисциплін прикладного характеру, таких як менеджмент

організації та діяльності туристичних, рекреаційно-відпочинкових і оздоровчих підприємств, технології надання готельно-ресторанних послуг. Саме до цієї групи дисциплін належить курс **«Страховання в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі»**, який має важливе практичне значення.

Метою курсу **«Страховання в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі»** є формування у студентів системи спеціальних знань, сучасного економічного мислення з питань теорії та практики страхової справи, набуття навичок фінансово-економічної роботи у сфері страхування, а також умінь організовувати страхування у туристичній діяльності.

У процесі вивчення дисципліни передбачено розгляд таких тем лекцій:

1. Предмет, мета, основний зміст і завдання дисципліни **«Страховання в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі»**. Сутність та принципи страхування.

2. Державне регулювання страхової діяльності.

3. Підходи до класифікації страхування.

4. Сутність та принципи страхування.

5. Страхові ризики та їх оцінка. Елементи ризик-менеджменту в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі.

6. Страхування туристів, туристичних і готельно-ресторанних підприємств.

7. Особисте страхування в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі.

8. Майнове страхування в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі.

9. Страхування відповідальності в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі.

10. Страхування підприємств готельно-ресторанного бізнесу.

2. Завдання та результати вивчення дисципліни.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- засвоєння теоретичних основ страхування;
- формування вмій фахового аналізу страхового ринку України;
- набуття навичок здійснення різних видів страхування у туристичній діяльності;
- підготовка студентів до практичних дій з організації отримання страхових послуг під час туристичних подорожей та рекреаційних заходів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- 1) сутність, принципи та функції страхування;
- 2) основні підходи до класифікації страхування;
- 3) форми здійснення страхування;
- 4) поняття та структуру страхового ринку;
- 5) форми державного регулювання страхової діяльності;
- 6) особливості особистого та майнового страхування, страхування відповідальності, підприємницьких і зовнішньоекономічних ризиків;
- 7) сутність і методи перестраховання;
- 8) принципи фінансово-економічної діяльності страховика;

- 9) економічний зміст доходів, витрат і фінансових результатів страхової діяльності;
- 10) характеристику ризиків у туристичній діяльності;
- 11) місце страхування серед методів управління ризиками в туризмі.

3. Сутність страхування

У вітчизняній економічній літературі, зокрема у працях відомих українських учених (В. Базилевич, А. Голод, Н. Машина, В. Плиса та ін.), страхування розглядається як сукупність регульованих правових, соціальних та економічних відносин, спрямованих на захист майнових інтересів фізичних і юридичних осіб від витрат, що виникають унаслідок настання непередбачених подій.

Страхування є економічною категорією та складовою фінансової системи держави. Його економічна сутність полягає у перерозподілі грошових доходів і нагромаджень з метою відшкодування матеріальних та особистих втрат (втрата здоров'я, працездатності тощо).

Страхування належить до найдавніших форм суспільних відносин. Об'єктивна необхідність страхового захисту зумовлена існуванням ризиків у суспільному виробництві, діяльності суб'єктів господарювання та особистій життєдіяльності людини. Розвиток цивілізації супроводжується зростанням кількості ризиків, що підсилює потребу у страховому захисті.

Відповідно до Закону України «Про страхування», страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян і юридичних осіб у

разі настання страхових випадків, визначених договором страхування або законодавством, за рахунок грошових фондів, сформованих шляхом сплати страхових платежів та доходів від розміщення цих коштів.

За визначенням Н. Машиної, економічна сутність страхування базується на двох основних механізмах:

1. **Ефекті рідкісних подій**, коли страховий випадок протягом певного періоду часу настає не у всіх учасників страхового фонду;
2. **Ефекті накопичення**, коли страхові внески менші за страхові виплати, оскільки виплати здійснюються не одночасно.

4.Ознаки, призначення та функції страхування.

Характерні ознаки страхування:

- наявність розподільчих і перерозподільчих відносин;
- існування страхового ризику;
- формування страхового фонду за рахунок внесків страхувальників;
- поєднання індивідуальних і колективних інтересів;
- солідарна відповідальність учасників страхування;
- перерозподіл збитків у просторі та часі;
- самоокупність та прибутковість страхової діяльності.

Призначення страхування:

- забезпечення матеріально-фінансового захисту страхувальників;
- скорочення збитків шляхом страхових виплат;

- представництво та захист інтересів страхувальників;
- інвестиційне, стабілізуюче та міжнародне фінансове значення.

Функції страхування (за О. Вовчак):

- ризикова;
- заощаджувальна;
- фондоутворююча;
- превентивна;
- контрольна.

5. Суб'єкти страхування

Страховики – юридичні особи, що отримали ліцензію на здійснення страхової діяльності та надають страхові послуги.

Страхувальники – фізичні та юридичні особи, які укладають договори страхування, сплачують страхові внески та мають право на отримання страхового відшкодування у разі настання страхового випадку.

Рекомендована література:

1. Вовчак О. Д. Страхування: навч. посібник. Львів: Новий Світ-2000, 2007. 479 с.
2. Голод А., Феленчак Ю. Страхування в туристичній діяльності. Навч. посібн. Ч. 1. Львів: ЛДУФК, 2016. С.19-26.
3. Гаталяк О. М., Стецький В. В. Страхування у туризмі: навч. посібн. Львів: ЛНУ ім. Ів. Франка, 2020. 114 с.
4. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Навч. посібн. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 9-33.

Тема 2
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

План

- 1. Історичні етапи розвитку страхування в Україні.**
- 2. Новітній етап розвитку страхування в Україні .**
- 3. Державне регулювання страхового ринку України**
- 4. Проблеми державного регулювання страхового ринку та напрями підвищення ефективності страхового нагляду**

***Мета:** познайомити студентів із історією виникнення страхової діяльності, етапами розвитку страхування у світі та Україні.*

***Завдання:** опанувати та допомогти студентам засвоїти і основні історичні та сучасні особливості організації страхування у світі та Україні.*

1. Історичні етапи розвитку страхування в Україні. Страхування на сучасних теренах України розвивалося відповідно до правових, економічних і соціальних умов, що формувалися в різні історичні періоди, зокрема за часів Київської Русі, Литовсько-польської держави, Російської та Австро-Угорської імперій, а також у період існування Радянського Союзу.

Як зазначають автори навчального посібника «Історія страхування» (С. Реверчук, Т. Сива, С. Кубів, О.

Вовчак), витоки страхування на українських землях пов'язують із пам'яткою давньоруського права – «Руською правдою». У цьому документі виявлено елементи договору страхування цивільної відповідальності. Зокрема, для осіб, які входили до неформального страхового товариства, страховою виплатою за ненавмисне вбивство була міра – грошовий штраф.

У період існування СРСР у всіх союзних республіках діяла державна монополія страхування, представлена Держстрахом та Індержстрахом. Їхня діяльність мала жорстко регульований характер і забезпечувала значні надходження страхових платежів до державного бюджету. У разі потреби з бюджету здійснювалися виплати страхового відшкодування. На території сучасної України функції страховика виконував Укрдержстрах, у складі якого працювало близько 29 тис. страхових агентів і 14 тис. спеціалістів. Монополія Держстраху та Індержстраху існувала до 1988 року.

Основні етапи розвитку страхового ринку України

Розвиток страхового ринку України доцільно поділити на такі етапи:

1. 1988–1991 рр. – демонополізація страхування в СРСР;
2. 1991–1993 рр. – формування страхового ринку незалежної України;
3. Подальший розвиток:
 - після прийняття Декрету КМУ «Про страхування» (1993–1996 рр.);

- після прийняття Закону України «Про страхування» (1996–2001 рр.);
- після прийняття Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про страхування”» (2001–2003 рр.);
- після прийняття Податкового кодексу України (з 2015 р. – дотепер).

26 травня 1988 р. Верховна Рада СРСР прийняла Закон «Про кооперацію», який започаткував демонополізацію страхування. Почали створюватися страхові компанії різних організаційно-правових форм, а союзні республіки отримали автономію у вирішенні питань страхової діяльності.

19 червня 1990 р. Рада Міністрів СРСР затвердила Положення «Про акціонерні товариства і товариства з обмеженою відповідальністю», що дозволило створювати недержавні страхові компанії. Після розпаду СРСР у 1991 р. Україна почала самостійно формувати власну систему організації страхової діяльності.

2. Новітній етап розвитку страхування в Україні.

16 жовтня 1991 р. на базі Головного управління державного страхування України було створено Укрдержстрах. У 1993 р. на його основі засновано ВАТ «Національна акціонерна страхова компанія “Оранта”», засновником якої став Фонд державного майна України.

Формування системи державного регулювання страхування.

Відсутність належного контролю за страховою діяльністю на початковому етапі призвела до появи недобросовісних практик. Це зумовило необхідність

формування системи державного регулювання, основою якої стали:

- Декрет КМУ «Про страхування» від 10 травня 1993 р.;
- Постанова КМУ «Про ліцензування страхової діяльності» від 1 липня 1993 р.

Після їх прийняття кількість страхових компаній зросла до 700, було видано понад 1 100 ліцензій. Водночас значна частина страховиків опинилася на межі банкрутства через низький статутний капітал і недостатній рівень сформованих резервів.

1994–1995 рр. характеризувалися високою інфляцією, що зумовило розвиток особистого страхування, зокрема змішаного страхування життя з урахуванням інфляції. Водночас скоротилися обсяги майнового страхування.

7 березня 1996 р. прийнято Закон України «Про страхування», який істотно вдосконалив регулювання страхової діяльності, зокрема:

- розмежував страхування життя і ризикові види страхування;
- встановив мінімальні вимоги до статутного капіталу;
- запровадив технічні та математичні резерви;
- підвищив вимоги до ліцензування;
- визначив порядок формування «заробленої» страхової премії.

Період після 1997 р. став переломним: унаслідок перереєстрації було відкликано ліцензії у понад 300 страховиків, що сприяло оздоровленню ринку.

Подальший розвиток і сучасні виклики

У 2001 р. прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України “Про страхування”», який підвищив вимоги до капіталізації страховиків і наблизив законодавство до міжнародних стандартів. У 2008 р. Україна вступила до СОТ, що спричинило подальшу лібералізацію страхового ринку.

Фінансова криза 2008 р. негативно вплинула на ліквідність страхового ринку та загострила хронічні проблеми: нерозвиненість страхування життя, низьку страхову культуру населення, непрозорість фінансової звітності.

З 2015 р. в Україні запроваджено нову систему оподаткування страховиків, яка наближена до практики країн ЄС, але водночас створила ризики подвійного оподаткування та зростання вартості страхових послуг.

3. Державне регулювання страхового ринку України. Державне регулювання страхового ринку – це сукупність організаційно-правових, економічних та інституційних заходів, спрямованих на забезпечення стабільного розвитку страхування та захист інтересів споживачів.

У сфері страхування держава виступає:

- страховиком;
- страхувальником;
- гарантом;
- регулятором і наглядовим органом.

Сучасний етап розвитку страхового ринку України потребує впровадження ризик-орієнтованого та пруденційного нагляду, адаптованого до стандартів ЄС (Solvency II), що передбачає:

- кількісні вимоги до капіталу;
- якісні вимоги до систем управління ризиками;
- підвищення прозорості та ринкової дисципліни.

Формування ефективної системи державного регулювання є необхідною умовою стабільності страхового ринку та його інтеграції у глобальну фінансову систему.

Страховий нагляд в Україні. Страховий нагляд в Україні здійснюється за такими основними напрямками:

- Ліцензування страховиків;
- Аналіз звітності страховиків;
- Проведення перевірок страхової діяльності.

Ліцензування страховиків є першим напрямом страхового нагляду є ліцензування, тобто процес надання страховикам дозволів на здійснення окремих видів страхової діяльності. Ліцензії на провадження страхової діяльності видає Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг). Вона також затверджує умови ліцензування, встановлює розмір плати за видачу ліцензій і здійснює реєстрацію поданих документів.

Для отримання ліцензії страховик подає до Нацкомфінпослуг такі документи:

1. Заяву встановленого зразка;
2. Роздруковану сторінку з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців;
3. Копії установчих документів;

4. Довідки банків та аудиторські висновки щодо підтвердження розміру статутного капіталу;
5. Довідку про фінансовий стан засновників страхової компанії, підтверджену аудитором;
6. Правила страхування;
7. Інформацію про учасників страхової компанії, керівника та його заступників, копії дипломів про вищу освіту та відомості про наявність професійних сертифікатів;
8. Економічне обґрунтування страхової діяльності.

Ліцензія не може передаватися третім особам, за винятком випадків реорганізації юридичної особи (злиття, приєднання, поділу або перетворення). Контроль за дотриманням ліцензійних умов здійснює Нацкомфінпослуг.

Аналіз звітності страховиків є другим напрямом страхового нагляду є аналіз фінансової та статистичної звітності. Страховики подають звітність щоквартально.

При цьому особлива увага приділяється:

- рівню заборгованості;
- платоспроможності страховика;
- правильності формування та розміщення страхових резервів відповідно до вимог наглядового органу.

Аналіз звітності за останні роки свідчить, що більшість порушень страхового законодавства пов'язані з укладанням договорів страхування, формуванням страхових резервів та заповненням звітних форм.

Проведення перевірок є третім напрямом страхового нагляду є проведення виїзних та камеральних перевірок. Під час перевірок:

- аналізується відповідність договорів страхування вимогам чинного законодавства;
- перевіряється первинна бухгалтерська та фінансова документація;
- вивчаються банківські документи та операції страховика.

Координацію діяльності страховиків у сфері обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ ВНТЗ) здійснює Моторне (транспортне) страхове бюро України (МТСБУ).

МТСБУ є єдиним об'єднанням страховиків, яке несе відповідальність за відшкодування шкоди, заподіяної третім особам. Страхові компанії, що здійснюють діяльність у сфері ОСЦПВ ВНТЗ, обов'язково повинні бути членами МТСБУ.

МТСБУ діє відповідно до законодавства України, свого статуту та Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів».

Основні завдання МТСБУ:

1. Гарантування відшкодування шкоди, заподіяної третім особам унаслідок використання наземних транспортних засобів;
2. Забезпечення участі України в міжнародній системі страхування «Зелена карта» та виконання

- зобов'язань перед іноземними страховими організаціями;
3. Координація діяльності страховиків — членів Бюро;
 4. Управління централізованими страховими резервними фондами (Фонд страхових гарантій, Фонд захисту потерпілих);
 5. Виконання страхових зобов'язань за страховиків-членів Бюро у разі їх ліквідації або банкрутства;
 6. Співпраця з Міністерством внутрішніх справ України та іншими органами державної влади з питань ОСЦПВ ВНТЗ.

Станом на сьогодні членами МТСБУ є 56 страхових компаній.

4. Проблеми державного регулювання страхового ринку та напрями підвищення ефективності страхового нагляду

Аналіз сучасного стану державного регулювання страхового ринку України дає змогу виділити такі основні проблеми:

1. фрагментованість страхового законодавства та відсутність чітких визначень базових понять;
2. невідповідність окремих нормативно-правових актів вимогам Європейського Союзу;
3. недосконалість системи захисту прав споживачів страхових послуг;
4. обмежена кількість надійних фінансових інструментів для інвестування страхових резервів;
5. значна кількість страховиків із низьким рівнем капіталізації;

6. висока залежність страхового ринку від загальної соціально-економічної ситуації в країні.

На сучасному етапі державна політика у сфері страхування повинна бути комплексною та стратегічно орієнтованою. Страховий нагляд має здійснюватися на всіх етапах діяльності страховика — від реєстрації до припинення діяльності.

Для підвищення ефективності страхового нагляду доцільно:

- запровадити систему раннього попередження, яка базується на аналізі фінансових коефіцієнтів (співвідношення капіталу, активів, премій, витрат і страхових резервів);
- удосконалити процедури банкрутства страховиків з урахуванням практики країн ЄС;
- забезпечити баланс інтересів між регулятором, страховиками та споживачами страхових послуг.

Оптимальна модель державного регулювання страхового ринку повинна поєднувати ефективний контроль із мінімізацією надмірного адміністративного тиску, що сприятиме розвитку класичного страхування та підвищенню довіри до страхового ринку України.

Рекомендована література:

1. Закон України про страхування від 15.09.199, № 342/95 ВР з наступними змінами.
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України “Про туризм”» 2003 № 244 від 25 грудня.

3. Альтман Л. Основи страхування. Курс лекцій і методичні рекомендації для проведення практичних занять. Тернопіль, 2012. С.20-29.
4. Вовчак О. Д. Страхування. Навч. посібн. Львів: Новий Світ-2000, 2006. 480 с.
5. Гаталяк О. М., Стецький В. В. Страхування у туризмі: навч. посібн. Львів: ЛНУ ім. Ів. Франка, 2020. 114 с.
6. Реверчук С. К. Історія страхування: підручник. Київ: Знання, 2005. 213 с. URL: https://pidruchniki.com/12090810/strahova_sprava/derzhavne.regulyuvannya_strahovoyi_diyalnosti

ТЕМА 3

ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ СТРАХУВАННЯ

План

1. Основні підходи до класифікації страхування.
2. Класифікація страхування за об'єктами: галузі, підгалузі та види страхування.
3. Класифікація видів страхування України. Порівняльна характеристика обов'язкового та добровільного страхування.
4. Системи страхування та франшизи.

Мета: розкрити сутність класифікацій, основні підходи до її проведень у наукових дослідженнях і практичній діяльності.

Завдання: сприяти засвоєнню основних підходів і практичних навичок проведення класифікації, визначення на

основі класифікації основних форм страхування страхових компаній.

1. Основні підходи до класифікації страхування.

Базові поняття: ознаки класифікації страхування, об'єкт страхування, галузь страхування, підгалузь страхування, вид страхування, форми страхування, обов'язкове страхування, добровільне страхування, системи страхування, страхові операції, франшизи.

Багатогранність та різноманітність об'єктів страхування, різних категорій страхувальників, а також широкий спектр страхових відносин передбачають необхідність класифікації страхування.

У навчальному посібнику "Страхування для туристичних підприємств" українська дослідниця Н. Машина Класифікацію страхування визначає як систему поділу страхування на сфери діяльності, галузі, підгалузі та види, які розміщені таким чином, що кожна наступна ланка класифікації є частиною попередньої.

Вона зазначає, що класифікація страхування має важливе значення у розумінні внутрішньої структури, у виробленні методичних підходів до оцінки страхової справи, а також у теоретичних дослідженнях страхування.

У страховій справі виділяють три сфери діяльності:

1. страхування;
2. співстрахування;
3. перестрахування.

Співстрахування означає, що об'єкт страхування може бути застрахований за одним договором

декількома страховиками. У договорі вказуються права й обов'язки кожного страховика. Один із страховиків може представляти інтереси інших представників, усе одно залишаючись відповідним у розмірі своєї частки.

Перестраховання означає страхування одним страховиком (цедентом) ризику виконання всіх або частини своїх зобов'язань перед страхувальником в іншого страховика (цесіонара, або перестраховальника). При цьому страховик (цедент) залишається відповідальним перед страхувальником у повному обсязі взятих на себе зобов'язань, а перестраховик укладає договір перестраховання тільки зі страховиком (цедентом).

Основною є сфера самого страхування, оскільки лише за наявності страхових відносин є потреба у співстрахуванні та перестраховуванні. Звідси, визначальною є класифікація, насамперед, страхування як сфери діяльності.

2. Класифікація страхування за об'єктами: галузі, підгалузі та види страхування. Існують різні підходи до класифікації страхування. Найбільш поширеним є підхід, за яким класифікація страхування здійснюється за історичною, економічною та юридичною ознаками.

Класифікація за історичною ознакою пов'язана із виділенням етапів розвитку та появи тих чи інших видів страхування. Вона включає поділ страхування за такими видами:

1. морське страхування (з XIV ст.);
2. страхування життя (з XVI ст.);
3. страхування від вогню (з XVII ст.);

4. страхування від нещасних випадків (з ХІХ ст.);

5. страхування транспортних засобів (з ХХ ст.).

Класифікація за економічними ознаками передбачає декілька варіантів залежно від цілей класифікації:

1. За спеціалізацією страховика або сферами його діяльності страхування поділяють на:

б. страхування життя;

б. загальні (ризикові) види страхування.

Наведена класифікація має важливе значення для формування та розміщення страхових резервів страховика;

2. За об'єктами страхування, на який спрямований страховий захист, виділяють:

а. галузі;

б. підгалузі;

в. види страхування.

Така класифікація є найбільш поширеною у практиці вітчизняних страховиків, її покладено в основу розробки всіх страхових послуг (страхових продуктів);

3. За родом небезпеки або страхових ризиків виділяють страхування:

а. автотранспортне;

б. морське;

в. авіаційне та космічне;

г. ядерних ризиків;

д. кредитних ризиків, тощо.

За таким підходом можуть виділяти небезпеки, які за ієрархією не пов'язані між собою, але відносяться до конкретного об'єкта або групи об'єктів, що становить

основу комплексного страхування. Наприклад, у майновому страхуванні використовують страхування від вогню та інших стихійних лих; страхування сільськогосподарських культур від посухи та інших стихійних лих тощо;

4. За статусом страховика виділяють страхування:

- а. державне;
- б. комерційне;
- в. взаємне.

Наведена класифікація використовується переважно для забезпечення державного регулювання страхової діяльності;

5. За статусом страхувальника передбачено поділ страхування залежно від того, чиї інтереси обслуговує страховик, а саме:

- а. юридичних осіб;
- б. фізичних осіб.

Класифікація за юридичними ознаками передбачає декілька підходів:

1. Виділення певних класів страхування відповідно до міжнародних норм, за якими в багатьох країнах світу проводиться ліцензування страхової діяльності. Так, згідно з директивами ЄС з 1978 р., країни — члени ЄС використовують класифікацію, яка охоплює 7 класів довгострокового страхування (життя і пенсій) і 18 класів загального страхування, а саме:

А. довгострокове страхування (життя і пенсій):

клас I. Страхування життя і щорічної ренти (ануїтетів).

клас II. Страхування до шлюбу і народження дитини.

клас III. Зв'язане довгострокове страхування життя.

клас IV. Безперервне страхування здоров'я.

клас V. Тонтіни.

клас VI. Страхування виплати капіталу.

клас VII. Страхування пенсій.

Б. Загальні види страхування:

клас 1. Страхування від нещасних випадків.

клас 2. Страхування на випадок хвороби.

клас 3. Страхування наземних транспортних засобів.

клас 4. Страхування залізничного транспорту.

клас 5. Страхування авіаційної техніки.

клас 6. Страхування суден.

клас 7. Страхування вантажів (товарів у дорозі).

клас 8. Страхування від пожеж і стихійного лиха.

клас 9. Страхування власності.

клас 10. Страхування відповідальності власників моторизованих транспортних засобів.

клас 11. Страхування відповідальності власників авіаційної техніки.

клас 12. Страхування відповідальності власників суден.

клас 13. Страхування загальної відповідальності.

клас 14. Страхування кредитів.

клас 15. Страхування поручительств (застави).

клас 16. Страхування фінансових втрат.

клас 17. Страхування судових витрат.

клас 18. Страхування фінансової допомоги.

3. Класифікація видів страхування України.

Порівняльна характеристика обов'язкового та добровільного страхування. З 1996 р. подібний підхід

практикується в Україні при видачі ліцензій страховикам відповідно до вимог чинного законодавства України, якими передбачено більше 20 видів страхування (замість класів). Ця класифікація ще носить назву офіційної класифікації і виокремлює такі види страхування:

1. страхування життя;
2. страхування від нещасних випадків;
3. медичне страхування (безперервне страхування здоров'я);
4. страхування здоров'я на випадок хвороби;
5. страхування залізничного транспорту;
6. страхування наземного транспорту (крім залізничного);
7. страхування повітряного транспорту;
8. страхування водного транспорту (морського, внутрішнього водного транспорту та інших видів водного транспорту);
9. страхування вантажів та багажу (вантажо-багажу);
10. страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ;
11. страхування майна (іншого, ніж передбачено пунктами 5—9);
12. страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту (включаючи відповідальність перевізника);
13. страхування відповідальності власників повітряного транспорту (включаючи відповідальність перевізника);

14. страхування відповідальності власників водного транспорту (включаючи відповідальність перевізника);

15. страхування відповідальності перед третіми особами (іншої, ніж передбачена видами 11, 12, 13);

16. страхування кредитів (у тому числі відповідальності позичальника за непогашення кредиту);

17. страхування інвестицій;

18. страхування фінансових ризиків;

19. страхування судових витрат;

20. страхування виданих гарантій (порук) та прийнятих гарантій;

21. страхування медичних витрат;

22. інші види добровільного страхування.

Наведена класифікація значною мірою наближена до міжнародних стандартів;

Виходячи з наведених підходів до класифікації, можна зробити висновок про те, що в основу класифікації страхування закладено розбіжності: у сферах діяльності страхових компаній, у підходах щодо забезпечення страхового захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб, а також у визначенні об'єктів страхування і у формах його проведення.

4. Франшиза. Франшизою називається особлива умова договору страхування, за якою страховик звільняється від виплати певної частини збитку. Франшизою називають також неоплачувану частину збитку.

- *умовна (інтегральна, що не вираховується) франшиза, при якій збитки в межах розміру франшизи*

взагалі не оплачуються, а ті, що перевищують її, - оплачуються повністю.

- *безумовна (ексцедентна, що вираховується) франшиза*, при якій збитки, які дорівнюють розміру франшизи, завжди вираховуються із вартості збитку.

- *сукупна франшиза*, коли всі понесені страхувальником збитки за певний період часу складаються (частіше за рік або за період дії договору страхування), і з сумарного збитку вираховується франшиза.

Рекомендована література:

1. Альтман Л. Основи страхування. Курс лекцій і методичні рекомендації для проведення практичних занять. Тернопіль, 2012. С. 17-19.
2. Гаталяк О. М., Стецький В. В. Страхування у туризмі: навч. посібн. Львів: ЛНУ ім. Ів. Франка, 2020. 114 с.
3. Голод А., Феленчак Ю. Страхування в туристичній діяльності. навч. посібн. Ч. 1. Львів: ЛДУФК, 2016. С. 57-70.
4. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Навч. посібн. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 21-27.

ТЕМА 4

СУТНІСТЬ ТА ПРИНЦИПИ СТРАХУВАННЯ

План

- 1. Сутність страхування.**
- 2. Принципи страхування.**

Мета: розкрити і показати сучасні форми сутності та принципів організації й надання послуг страхування у світі та Україні.

Завдання: домогтись засвоєння студентами основних положень сутності та принципів страхування.

1. Сутність страхування та його функції.

Аналізуючи підходи, запропоновані у працях провідних сучасних українських дослідників страхування та страхового ринку (Н. Машиної, А. Голода, В. Плиси, О. Вовчак), страхування можна визначити як систему майнових відносин, за якої громадяни та організації сплачують страхові внески до спільного фонду, що використовується для відшкодування збитків (від нещасних випадків, стихійних лих, крадіжок тощо) особам, які зазнали шкоди. Метою страхування є захист майнових інтересів та зменшення фінансових ризиків.

Термін «страхування» має латинське походження і походить від слів *securus* та *sine cura* – «безтурботний», що відображає ідею захисту, впевненості та безпеки.

Страхування – це спосіб відшкодування збитків, заподіяних фізичним або юридичним особам у разі настання страхового випадку.

У страхових відносинах беруть участь дві основні сторони:

- страховик;
- страхувальник.

Страховик – це страхова організація (державна, акціонерна, приватна), яка формує та використовує страховий фонд, розробляє умови страхування і бере на себе зобов'язання щодо виплати страхового відшкодування або страхової суми при настанні страхового випадку.

Страхувальник – фізична або юридична особа, яка укладає договір страхування, сплачує страхові внески та має право на отримання страхового відшкодування або страхової суми у разі настання страхової події (пожежа, стихійне лихо, нещасний випадок, шкода майну чи здоров'ю).

Функції страхування. Сутність страхування розкривається через його основні функції:

1. **Розподільна функція.** Реалізується через перерозподіл грошових коштів між учасниками страхування у формі страхових фондів.
2. **Ризикова функція.** Полягає у передачі страховику за певну плату відповідальності за наслідки страхового ризику. У разі настання страхового випадку страховик компенсує збитки або виплачує страхову суму.
3. **Попереджувальна (превентивна) функція.** Спрямована на запобігання настанню страхових випадків або мінімізацію їх наслідків. Реалізується через фінансування профілактичних заходів і правове стимулювання дбайливого ставлення страхувальника до застрахованого майна.

4. **Ощадна функція.** Виявляється у формуванні страхових резервів, за рахунок яких здійснюються страхові виплати. У процесі накопичення резервів відбувається перерозподіл коштів між страхувальниками в часі та просторі.

Як бачимо, сутність страхування розкривається через систему функцій - розподільну, ризикову, попереджувальну та ощадну. Суб'єктами страхових відносин виступають страховик і страхувальник.

2. Принципи страхування

Принципи страхування – це фундаментальні засади, що регулюють відносини між страхувальником і страховиком. Вони є основоположним правилами та юридичними засадами, на яких базується процес укладання договору, оцінка ризиків та виплата відшкодувань. Виділяють наступні принципи:

- **принцип максимальної добросовісності (довіри):** Страхувальник зобов'язаний розкрити страховику всі суттєві обставини, що стосуються об'єкта страхування, а страховик при укладанні договору не знає всіх деталей ризику. Недотримання цього принципу може призвести до відмови у виплаті.

- **принцип відшкодування збитків (або відшкодування в межах фактичної шкоди).** Страхове відшкодування не може перевищувати реального розміру завданої шкоди, тобто його мета

– відновити фінансовий стан страхувальника, а не збагатити його.

• **принцип цільового використання страхового фонду.** Сплачені страхувальниками кошти (страхові внески) формують спеціальний фонд, який може бути використаний лише для виплати страхових відшкодувань при настанні страхових випадків, а не на інші цілі.

• **принцип суброгації та контрибуції (відшкодування збитків третіми особами), де:**
Суброгація: Якщо шкоду завдала третя особа, страхувальник передає страховику право вимоги до цієї особи; **Контрибуція:** Страховик має право вимагати від інших страховиків (що страхують той самий об'єкт) пропорційного розподілу витрат зі страхової виплати. Ці принципи запобігають подвійному відшкодуванню збитків.

• **принцип перестрахування та співстрахування, тобо : перестрахування,** коли страховик передає частину свого ризику іншому страховику; **співстрахування,** коли кілька страховиків страхують один об'єкт за спільним договором. Ці механізми дозволяють страховикам брати на себе ризики, що перевищують їхні фінансові можливості, забезпечуючи платоспроможність.

• **принцип вільного вибору страхувальника, де** кожна особа має право вільно обирати страховика та вид страхування.

Рекомендована література:

1. Базилевич В. Д., Базилевич К. С. Страхова справа. Київ: Товариство Знання, КОО, 1997. 216 с.
2. Гаталяк О. М., Стецький В. В. Страхування у туризмі: навч. посібн. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 114 с.
3. Голод А., Феленчак Ю. Страхування в туризмі. Навч. посібн. Ч. 1. Львів: ЛДУФК, 2006. С. 22-28.
4. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Навч. посібн. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 6.-20.
5. Страхування в сфері туризму та готельно-ресторанній справі: електронний навчальний посібник для здобувачів вищої освіти галузі знань 7 Транспорт та послуги спеціальності 72 Готельно-ресторанна справа та кейтеринг освітньої програми Готельно-ресторанна справа. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2025. 423 с.

ТЕМА 5

СТРАХОВІ РИЗИКИ ТА ЇХ ОЦІНКА. ЕЛЕМЕНТИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В ТУРИЗМІ, РЕКРЕАЦІЇ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

План

1. Поняття та суть страхових ризиків.
2. Класифікація та характеристика страхових ризиків.
3. Управління страховими ризиками (ризик-менеджмент).

Мета: розкрити студентам основні положення про сутність і систему ризиків, їх роль і місце в системі туристичної діяльності.

Завдання: сприяти засвоєнню обсягу знань та практичних навиків аналізу та управління страховими ризиками.

1. Поняття та сутність ризику в страхуванні.

Ризик – складне явище, пов'язане з небезпекою, невизначеністю, можливими збитками та загрозою настання несприятливих подій.

Термін «ризик» походить від грецьких слів *ridsikon*, *ridsa* – «скеля», «стрімчак». У європейські мови він імовірно потрапив з іспанської або португальської, де використовувався мореплавцями для позначення підводних скель, небезпечних для суден.

Розвиток ринкової економіки в Україні актуалізував дослідження ризику як економічної категорії, його класифікації та методів мінімізації негативних наслідків.

Як зазначає Н. Машина, ризик є комбінацією трьох елементів:

1. подія;
2. ймовірність її настання;
3. наслідки (негативні або позитивні).

Ризик є передумовою страхування, оскільки без ризику не існує страхового інтересу. Саме ризик визначає межі страхового захисту та необхідність страхових відносин.

Ризик у страхуванні трактується як:

1. подія або сукупність подій з ознаками випадковості та ймовірності (Закон України «Про страхування»);
- 2 характеристика конкретного об'єкта страхування;

3. розподіл негативних економічних наслідків між страховиком і страхувальником.

2. Класифікація страхових ризиків та страхових випадків.

Загальний поділ:

1. страхові ризики;
2. нестрахові ризики (не включені до договору страхування).

Критерії страхового ризику:

- випадковість і ймовірність;
- незалежність від волі зацікавлених осіб;
- відсутність катастрофічного масштабу;
- можливість грошової оцінки.

За характером наслідків:

1. чисті ризики – можливі лише збитки або їх відсутність (об'єкт страхування);
2. спекулятивні ризики – передбачають і збитки, і прибутки (не страхуються).

За походженням:

1. природні (об'єктивні) – стихійні лиха;
2. антропогенні (суб'єктивні) – результат діяльності людини.

За об'єктом:

1. майнові;
2. особисті (життя, здоров'я, працездатність).

За обсягом відповідальності:

1. індивідуальні;
2. універсальні.

За величиною збитків:

1. катастрофічні;

2. великі;
3. масові (середні, малі, незначні).

За сферою прояву:

1. політичні;
2. екологічні;
3. транспортні (каско, карго);
4. технічні (промислові, будівельно-монтажні);
5. спеціальні (унікальні).

Страховий випадок – передбачена договором або законом подія, з настанням якої виникає обов'язок страховика здійснити страхову виплату.

Може охоплювати:

- один об'єкт;
- кілька об'єктів (кумуляція ризику, катастрофічний ризик).

Основні характеристики ризику:

- частота настання страхових подій;
- важкість наслідків (величина збитку).

3. Управління ризиками у страхуванні (ризик-менеджмент)

Ризик-менеджмент – система послідовних заходів щодо виявлення, оцінки та контролю ризиків з метою мінімізації збитків і забезпечення фінансової стійкості страховика.

Основні етапи:

1. **Ідентифікація ризику.** Виявлення джерел ризику, факторів, об'єкта страхування та страхового випадку.
2. **Аналіз і оцінка ризику.** Здійснюється за допомогою актуарних розрахунків та методів:

- середніх величин;
- відсотків (надбавки і знижки);
- індивідуальних оцінок.

3. Контроль ризику. Передбачає усунення, зменшення, локалізацію або поділ ризику.

4. Фінансування ризику. Реалізується через формування страхових фондів і резервів для виплати страхових сум та відшкодувань.

Страхування є ефективним механізмом передачі та перерозподілу ризиків. Управління ризиками забезпечує відповідність між імовірністю ризику, розміром страхових тарифів і фінансовими можливостями страховика, що особливо важливо у сфері туризму, де ризики мають комплексний і динамічний характер.

Рекомендована література:

1. Базилевич В. Д., Базилевич К. С. Страхова справа. Київ: Товариство Знання, КОО, 1997. 216 с.
2. Гаталяк О. М., Стецький В. В. Страхування у туризмі: навч. посібн. Львів: ЛНУ ім. Ів. Франка, 2020. 114 с.
3. Голод А., Феленчак Ю. Страхування в туристичній діяльності. навч. посібн. Ч.1. Львів: ЛДУФК, 2016. С. 44-53.
4. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Навч. посібн. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 71-109.
5. Цимбалюк Ю. А. Особливості страхування ризиків готельно-ресторанного бізнесу в Україні. *Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку:*

збірник матеріалів Всеук. наук.-прак. інт.-конф. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. С. 192-194.

ТЕМА 6 СТРАХУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО, РЕКРЕАЦІЙНОГО І ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

План

- 1. Суть і законодавче забезпечення страхування туристичного, рекреаційного і готельно-рекреаційного бізнесу**
- 2. Страхування туристичних підприємств і туристичних послуг.**

Мета: розглянути основні положення законодавчого регулювання організації страхування туристів і туристичних організацій в Україні.

Завдання: домогтися засвоєння студентами знань і практичних навиків організації страхування туристів, туристичних продуктів та туристичних організацій.

1. Суть і законодавче забезпечення страхування туристичного, рекреаційного і готельно-рекреаційного бізнесу. Туристичне страхування є специфічним інструментом правового та господарського регулювання туристичної діяльності, спрямованим на захист усіх учасників туристичних відносин. До них належать не лише туристи, але й рекреанти, туроператори, турагенти, а також суб'єкти готельно-

ресторанного бізнесу та інших сфер, що забезпечують туристичні послуги.

Незважаючи на значущість страхування у цілому та в туристичній сфері зокрема, ринок страхових послуг характеризується певними протиріччями. Це пов'язано з недосконалістю законодавства, низьким рівнем кваліфікації кадрів страхових компаній, випадками зловживань як зі сторони страховиків, так і страхувальників, а також недостатнім захистом прав споживачів страхових послуг.

В Україні поняття «страхування» закріплено у різних нормативно-правових актах. Відповідно до Закону України «Про страхування» від 07.03.1996 р. №85/96-ВР, страхування – це вид цивільно-правових відносин, спрямований на захист майнових інтересів фізичних та юридичних осіб у разі настання страхового випадку, визначеного договором страхування або законом. Основою страхування є відшкодування збитків за рахунок коштів страхового фонду, що формується з внесків страхувальників та доходів від їх інвестування.

Суть страхування полягає в тому, що громадяни та організації заздалегідь страхують себе від можливих негативних наслідків для матеріальних і нематеріальних благ шляхом внесення коштів до спеціального страхового фонду. Страхова компанія, отримавши внески, виплачує страхові відшкодування у разі настання передбачених страхових випадків.

Класичні функції страхування включають:

- **ризикову** – перерозподіл коштів страхового фонду у разі настання страхового випадку;

- **накопичувальну (ощадну)** – формування заощаджень населення (переважно у страхуванні життя);
- **попереджувальну** – фінансування заходів зі зниження ризику;
- **контрольну** – фінансовий контроль за проведенням страхових операцій.

У туристичному страхуванні накопичувальна функція є другорядною, тому основними залишаються ризикова, попереджувальна та контрольна функції, серед яких ключовою є ризикова.

Правове регулювання страхування передбачає обов'язкове та добровільне страхування. Законодавство України (Закони «Про страхування» та «Про туризм») не містить окремого визначення туристичного страхування. Проте його доцільно визначити як вид страхування, спрямований на захист майнових і немайнових інтересів громадян під час подорожей, а також на страховий захист туроператорів, турагентів і суб'єктів готельно-ресторанного бізнесу.

Туристичне страхування охоплює три основні категорії:

1. **страхування туристів** – захист життя, здоров'я та майна осіб під час подорожей, включаючи обов'язкове медичне страхування та страхування від нещасних випадків;
2. **страхування рекреантів** – захист осіб, які відпочивають у рекреаційних зонах, курортах, санаторіях, кемпінгах, готелях, що передбачає

страхування життя, здоров'я та майна від ризиків, пов'язаних із відпочинком;

3. страхування готельно-ресторанного бізнесу – страхування майна, відповідальності перед клієнтами та працівниками, ризиків, пов'язаних із тимчасовим припиненням діяльності, стихійними лихами або шкодою, заподіяною відвідувачам.

Основна мета таких страхових відносин – захист усіх учасників туристичної діяльності, включаючи туристів, рекреантів, туроператорів, турагентів та власників готельно-ресторанного бізнесу.

2. Страхування туристичних підприємств і туристичних послуг. Законодавство передбачає, що страхування туристів є обов'язковим при наданні туристичних послуг, а туристи можуть самостійно укладати договори страхування. Туроператори забезпечують надання медичної допомоги та відшкодування витрат у країні тимчасового перебування туристів. За бажанням туриста можливе додаткове страхування на випадок анулювання договору або передчасного повернення.

Туроператори та суб'єкти готельно-ресторанного бізнесу можуть добровільно страхувати свою відповідальність перед туристами та рекреантами, що дозволяє захистити бізнес від збитків та підтримувати репутацію.

Туроператор також несе обов'язок забезпечити повернення туриста або рекреанта у разі непередбачуваних обставин. Недостатній захист з боку

туроператорів може змушувати державу виконувати ці функції за рахунок платників податків.

Туроператор під час здійснення господарської діяльності повинен усвідомлювати, що він має не лише можливість одержати прибуток, а й самотійно нести ризики зазнати збитків. Туристичну діяльність здійснюють передусім в інтересах споживачів туристичних послуг, тому реалізація таких послуг має супроводжуватися захистом прав й інтересів споживачів та забезпеченням їхньої безпеки.

Також ряд страхових компаній України пропонують програми забезпечення страхового покриття для готельно-ресторанних підприємств, а саме:

- страхування цивільної відповідальності перед третіми особами (обов'язковий вид страхування);
- страхування цивільної відповідальності орендарів готельного комплексу;
- страхування майна готельного комплексу (у тому числі майна, що належить до комплексу: ресторанів, салонів краси, стоянок паркування та ін.);
- страхування життя і здоров'я туристів на час перебування в готелі;
- страхування збитків від перерви в діяльності готелю;
- страхування професійної відповідальності власника готельного бізнесу перед персоналом, робітниками, службовцями.

До програми включені особливі умови для клієнта, а саме:

- страхування ексклюзивного майна: предметів інтер'єру, галереї, декору;
- страхування специфічного обладнання;
- страхування відповідальності під час проведення заходів, що проходять на території готелю (конференцій, концертів, презентацій).

Для фінансової спроможності туроператор має мати мінімальне фінансове забезпечення на рівні 20 000 євро для покриття можливих збитків, пов'язаних із неплатоспроможністю або банкрутством. Водночас добровільне страхування дозволяє розширити захист туристів, рекреантів і готельно-ресторанного бізнесу, включаючи страхування від неповернення та інших ризиків.

Законодавча невизначеність щодо категорій туристів та рекреантів може призводити до зловживань і порушення права на рівний захист всіх споживачів туристичних послуг. Тому важливо забезпечити чітке правове визначення всіх учасників туристичної діяльності та їх страхового захист.

Рекомендована література:

1. Альтман Л. Основи страхування. Курс лекцій і методичні рекомендації для проведення практичних занять. Тернопіль, 2012. С. 47-61.
2. Гаталяк О. М., Стецький В. В. Страхування у туризмі: навч. посібн. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 114 с.
3. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Навч. посібн. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 94-103.

4. Залетов О. Особливості страхування туристів і туристичних фірм в Україні. URL; <https://forinsurer.com/public/03/02/23/303>

ТЕМА 7

ОСОБИСТЕ СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ, РЕКРЕАЦІЇ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

План

1. Суть та призначення особистого страхування.
2. Правове регулювання особистого страхування в страхування в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі.
3. Основні положення і завдання особистого страхування в страхування в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі.

Мета: розглянути актуальні питання сутності та значення організації та практичної реалізації особистого страхування в туристичному бізнесі

Завдання: досягнути позитивних результатів засвоєння знань та практичних навичок особистого страхування в туристичному бізнесі

1. Суть та призначення особистого страхування.
Особисте страхування є однією із галузей страхування. Воно пов'язане із особливою сферою процесу відтворення і саме з відтворенням робочої сили і зумовлене ризиковим характером діяльності людей, підвищеним ступенем ризику, пов'язаним із

погіршенням довкілля, зростанням питомої ваги людей похилого віку у загальній кількості населення тощо.

Особисте страхування проводиться з метою організації страхового захисту окремих громадян і членів їх родин на випадок виникнення різних подій, що відображаються на житті, здоров'ї та працездатності цих громадян.

Питання особистого страхування викладені достатньо ґрунтовно викладені у навчальних посібниках та підручника авторів В.Базилевича, А. Голода, Н. Машиної, В. Плиси, які вже вам відомі із попередніх лекцій.

Особисте страхування в туризмі – це система відносин між страховою компанією і туристом щодо захисту його життя і здоров'я при настанні страхових випадків.

Організація туристичної діяльності пов'язана з безліччю ризиків, отже виникає потреба в страхуванні.

Негативні чинники (чинники ризику) в туризмі класифікують на:

- небезпека травмування (переміщення механізмів і предметів, тіл, складного рельєфу місцевості, переміщення гірських порід, несприятливі ергономічні характеристики туристського спорядження й інвентарю, небезпечні атмосферні та інші природні явища);
- вплив довкілля (підвищення або зниження температури, вологість і рух повітряних мас, опади в зоні обслуговування туристів, різкі перепади атмосферного тиску);

- пожежна небезпека (дотримання вимог нормативних документів пожежної безпеки);
- біологічні чинники (патогенні мікроорганізми і продукти їх життєдіяльності, отруйні рослини, плазуни, комахи і тварини, що є переносниками інфекційних захворювань, виникають опіки, алергії та інші токсичні реакції);
- психофізіологічні навантаження (фізичні та нервово-психічні перевантаження).
- небезпека випромінювань. (підвищений рівень ультрафіолетового та радіологічного випромінювання);
- хімічний вплив (хімічні чинники: токсичні, дратівливі, сенсibiliзуючі).
 - етап перевезення (вид транспортних засобів);
 - підвищена запиленість і загазованість;
 - інші чинники.

2. Правове регулювання особистого страхування в страхування в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі. Згідно із Законом України «Про туризм» і з метою забезпечення безпеки туристів суб'єкти туристичної діяльності зобов'язані здійснювати:

- підготовку безпечних умов для перебування туристів, облаштування трас походів, прогулянок, екскурсій, місць проведення змагань;
- навчання туристів засобам профілактики і захисту від травм та нещасних випадків, інструктаж із надання першої медичної допомоги, а також інформування про джерела небезпеки, які можуть бути зумовлені характером маршруту та поведінкою самих туристів;

- контроль за підготовкою туристів до подорожей, походів, змагань, інших туристичних заходів;
- надання оперативної допомоги туристам, що зазнають лиха, транспортування потерпілих. Види особистого страхування в туристичному бізнесі:
 - страхування від нещасних випадків;
 - медичне страхування.
- Згідно статті 17 Закону України «Про туризм» передбачено, що страхування туристів (медичне та від нещасного випадку) обов'язкове і здійснюється суб'єктами туристичної діяльності на основі угод зі страховими компаніями.

3. Особисте страхування в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі включає:

Основні положення в туризмі:

- Особисте страхування туристів включає страхування життя, здоров'я та майна під час подорожей.
- Законодавство України передбачає обов'язкове медичне страхування та страхування від нещасного випадку для всіх туристів при наданні туристичних послуг.
- Договір страхування може бути укладений туроператором або безпосередньо туристом; у будь-якому випадку турист має право на повну інформацію про умови страхування перед подорожжю.
- Може включати добровільне страхування додаткових ризиків: анулювання туру, передчасне повернення, втрата багажу або відшкодування витрат через непередбачувані обставини.

Основні завдання:

- Забезпечення фінансової та медичної безпеки туриста під час подорожі.
- Мінімізація ризиків для туриста від непередбачуваних подій (нещасні випадки, хвороби, відміни перевезень).
- Захист туриста від економічних збитків у разі форс-мажорів.

Основні положення в рекреації:

- Особисте страхування рекреантів охоплює осіб, які перебувають у рекреаційних зонах (курорти, санаторії, кемпінги, турбази).
- Страхування покриває ризики для життя та здоров'я, можливі травми, хвороби, нещасні випадки під час відпочинку.
- Може включати страхування особистого майна під час перебування на об'єкті рекреації.
- Дія страхування поширюється на короткострокові (декілька днів) або тривалі відпочинкові періоди (до року), залежно від умов договору.

Основні завдання:

- Захист від матеріальних і нематеріальних втрат під час відпочинку.
- Забезпечення медичної допомоги в екстрених ситуаціях.
- Підвищення рівня довіри до рекреаційних закладів та стимулювання безпечного відпочинку.

Основні положення в готельно-ресторанному бізнесі

- Особисте страхування персоналу готелів і ресторанів покриває ризики, пов'язані з професійною діяльністю (травми на робочому місці, професійні захворювання).

- Страхування клієнтів готелів і ресторанів включає медичні та нещасні випадки, шкоду, заподіяну їхньому майну або здоров'ю під час перебування у закладі.

- Може охоплювати короткострокові страхові договори (для гостей, які перебувають у закладі лише декілька днів) та довгострокові договори (для персоналу або постійних відвідувачів).

Основні завдання:

- Захист життя та здоров'я персоналу від професійних ризиків.

- Захист гостей від травм, нещасних випадків та матеріальних втрат під час перебування в закладі.

- Підвищення безпеки та репутації готельно-ресторанного бізнесу.

- Мінімізація фінансових ризиків власника закладу у випадку претензій або страхових випадків.

Отже, особисте страхування у цих сферах покликане забезпечити комплексний захист життя, здоров'я та майна учасників туристичної діяльності, рекреації та готельно-ресторанного бізнесу. Воно виконує важливі функції:

- **ризикову** – покриття збитків від настання страхового випадку;

- **попереджувальну** – стимулює дотримання правил безпеки;

- **контрольну** – забезпечує нагляд за правильністю проведення страхових операцій.

Завдання особистого страхування полягає у мінімізації ризиків для туристів, рекреантів і персоналу/відвідувачів готельно-ресторанного бізнесу, а також у захисті їх прав і фінансових інтересів.

Рекомендована література:

1. Гаталяк О. М., Стецький В. В. Страхування у туризмі: навч. посібн. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 114 с.
2. Голод А., Феленчак Ю. Страхування в туризмі. навч. посібн. Ч 1. Львів: ЛДУФК. 2006. С. 116-136.
3. Машина Н.І. Страхування для туристичних підприємств. Навч. посібн. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 110-137.
4. Особисте страхування в Україні: особливості здійснення. URL: <http://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=comcontent&view=article&id=1365%3A111116-16&catid=168%3A3-1216&Itemid=209&lang=ru>
5. Страхування в сфері туризму та готельно-ресторанній справі: електронний навчальний посібник для здобувачів вищої освіти галузі знань J Транспорт та послуги спеціальності J2 Готельно-ресторанна справа та кейтеринг освітньої програми Готельно-ресторанна справа. Упорядник І.Січкач. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2025. 423 с.

ТЕМА 8

МАЙНОВЕ СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ, РЕКРЕАЦІЇ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

План

- 1. Майнове страхування, його необхідність і значення.**
- 2. Форми і види майнового страхування.**
- 3. Порядок укладання договорів та страхових виплат майнового страхування.**

Мета: розглянути актуальні питання сутності та значення організації та практичної реалізації майнового страхування в туристичному бізнесі

Завдання: досягнути позитивних результатів засвоєння знань та практичних навичок майнового страхування в туристичному бізнесі

1. Майнове страхування, його необхідність і значення. Майнове страхування є ключовим інструментом захисту активів підприємств у сфері туризму, рекреації та готельно-ресторанного бізнесу (ГРБ), який допомагає мінімізувати фінансові втрати від непередбачуваних подій. Воно охоплює як загальні (вогневі, технічні), так і специфічні ризики галузі.

Майно є обов'язковим елементом господарської діяльності юридичних осіб туристичного бізнесу та життєдіяльності людей, зайнятих у цій сфері. Тому забезпечення страхового захисту майна є пріоритетним у системі страхових відносин.

Економічне призначення майнового страхування у сфері туризму, рекреації та готельно-ресторанного бізнесу (ГРБ) полягає у відшкодуванні збитків, завданих

страхувальнику – туристу, туристичному або готельно-ресторанному підприємству – внаслідок пошкодження чи знищення майна при настанні страхових випадків. Метою цього виду страхування є часткове або повне відшкодування втрат.

Під майном у майновому страхуванні зазвичай розуміють як окремі предмети, вантажі, транспортні засоби, так і групи речей особистого та колективного користування. Відповідно до Закону України «Про страхування», об'єктом майнового страхування є майнові інтереси, пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням майном.

2. Форми і види майнового страхування.

Страхуванню підлягає майно, щодо якого:

- існує інтерес у його збереженні;
- завдані збитки можуть бути оцінені у вартісному вираженні.

Як правило, не страхуються предмети, факт загибелі яких складно встановити.

До страхування не приймаються:

- документи, грошові знаки та цінні папери;
- рукописи, креслення, бухгалтерські й ділові книги;
- картотеки;
- технічні носії інформації;
- дорогоцінні метали тощо.

Майнове страхування поділяється на дві підгалузі:

- **страхування майна юридичних осіб**, об'єктами якого є нерухоме майно, обладнання, устаткування, транспортні засоби, інструменти тощо;

- страхування майна фізичних осіб, об'єктами якого є житлові будівлі, квартири, домашні тварини, транспортні засоби, домашнє майно, майно на присадибних ділянках тощо.

За видами страхових подій майнове страхування поділяється на:

- страхування майна від вогневих ризиків та стихійних лих;
- страхування сільськогосподарських культур від стихійних явищ, посухи, граду;
- страхування тварин на випадок загибелі внаслідок хвороб або нещасних випадків;
- страхування транспортних засобів від аварій, крадіжок та інших ризиків.

Юридичні особи туристичного бізнесу можуть страхувати державне, власне, орендоване, заставне та лізингове майно.

Основні умови страхування майна охоплюють три аспекти:

- страхову відповідальність;
- страхову оцінку та страхову суму;
- принципи відшкодування збитків.

Страхування майна здійснюється на випадок його загибелі, знищення або пошкодження внаслідок:

- пожежі, удару блискавки;
- стихійного лиха;
- аварій опалювальних, протипожежних, водопровідних, каналізаційних систем та інших технічних несправностей;
- протиправних дій третіх осіб, крадіжок тощо.

Страхова сума за кожним об'єктом має відповідати його дійсній вартості. Страхова оцінка базується на двох типах покриття:

- 1) страхове відшкодування;
- 2) страхове відновлення.

Збитком при страхуванні майна вважається:

- у разі знищення або крадіжки – дійсна вартість майна з урахуванням зносу на момент настання страхового випадку або ринкова вартість;
- у разі пошкодження – різниця між дійсною вартістю майна до та після настання страхового випадку.

Страховий збиток при страхуванні основних і оборотних активів підприємств туристичного та ресторанного бізнесу включає:

- вартість знищеного майна;
- вартість пошкодженого майна з урахуванням знецінення;
- витрати на рятування майна та зменшення збитків;
- витрати на приведення майна в належний стан.

Із суми страхового збитку віднімається вартість придатних для подальшого використання частин майна.

Страховий збиток при страхуванні транспортних засобів визначається:

- при крадіжці – за вартістю з урахуванням зносу;
- при знищенні – за вартістю з урахуванням зносу за мінусом вартості залишків;
- при пошкодженні – за вартістю ремонту.

3. Договори страхування майна укладаються переважно строком від одного місяця до одного року і

більше з щорічним уточненням вартості майна. Загальні умови виплати страхового відшкодування визначені статтею 25 Закону України «Про страхування».

Страхування майна фізичних осіб, зайнятих у туристичному бізнесі, є історично першою підгалуззю майнового страхування. Воно здійснюється з метою забезпечення фінансової безпеки власника майна. Об'єктом страхування є майно, що належить фізичним особам на праві особистої власності.

Підприємствам готельно-ресторанного бізнесу (ГРБ) рекомендується проводити точний аудит майна та обирати комплексні програми страхування, щоб уникнути ситуацій «недострахування» (коли сума покриття менша за реальну вартість майна).

Правила страхування можуть істотно відрізнятись залежно від страховика, проте характерними є такі умови:

- короткостроковий характер договорів;
- сплата страхових внесків одноразово або частинами;
- можливість укладення додаткових договорів;
- надання пільг окремим категоріям страхувальників.

При страхуванні особистого майна та багажу туристів основними ризиками є втрата, пошкодження або крадіжка багажу. Багаж охоплює всі особисті речі туриста, включаючи ручну поклажу, речі при ньому та придбані під час поїздки.

До страхових випадків належать:

- повна або часткова загибель особистих речей;

- крадіжка багажу;
- його пропажа.

Страхова компанія відшкодовує витрати на ремонт, експертизу, зберігання та пересилання знайдених речей, якщо це пов'язано з настанням страхового випадку.

Страхування витрат на юридичну допомогу є відносно новим видом майнового страхування. У туристичних страхових програмах воно передбачає покриття юридичних та пов'язаних витрат у межах встановленого ліміту або надання організаційної допомоги без фінансування з боку страховика.

Рекомендована література:

1. Гаталяк О. М., Стецький В. В. Страхування у туризмі: навч. посібн. Львів: ЛНУ ім. Ів. Франка, 2020. 114 с.
2. Голод А., Феленчак Ю. Страхування в туризмі. навч. посібн. Ч 1. Львів: ЛДУФК, 2006. С. 88-107.
3. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Навч. посібн. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 137-179.
4. Онищенко В. Майнове страхування та його види. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7229-maynove-strahuvannya>
5. Страхування в сфері туризму та готельно-ресторанній справі: електронний навчальний посібник для здобувачів вищої освіти галузі знань J Транспорт та послуги спеціальності J2 Готельно-ресторанна справа та кейтеринг освітньої програми Готельно-ресторанна справа. Упорядник І. Січкач. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2025. 423 с.

ТЕМА 9

СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ТУРИЗМІ, РЕКРЕАЦІЇ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ. АСИСТАНС ТА «ЗЕЛЕНА КАРТКА»

План

1. Сутність відповідальності як елементу страхових відносин.
2. Види і підгалузі страхування відносин у туризмі.
3. Правові основи і умови надання страхових послуг за міжнародними системами «Зелена картка» та «Асистанс».

***Мета:** сформувати у студентів цілісне уявлення про страхування відповідальності як окрему галузь страхування, його роль і значення у сфері туризму, рекреації та готельно-ресторанного бізнесу, а також ознайомити з правовими основами та практичними механізмами надання страхових послуг за міжнародними системами «Зелена картка» та «Асистанс».*

***Завдання:** розкрити сутність відповідальності як елементу страхових відносин та визначити об'єкт і предмет страхування відповідальності. Розкрити сутність, умови застосування та практичне значення міжнародної системи страхування «Зелена картка». Пояснити роль і*

механізм функціонування системи «Асистанс» у туристичному страхуванні, її відмінність від компенсаційної форми страхових виплат. Сформувати практичні навички розуміння вибору страхових програм для туристів і суб'єктів готельно-ресторанного бізнесу з урахуванням ризиків та міжнародних вимог.

1. Сутність відповідальності як елементу страхових відносин. Страхування відповідальності є самостійною та окремою галуззю страхування. Об'єктом страхування відповідальності виступає відповідальність страхувальника за законом або за договором перед третіми особами за заподіяння їм шкоди життю, здоров'ю або майну.

Метою страхування відповідальності є страховий захист економічних інтересів страхувальників, діяльність яких може призвести до заподіяння шкоди третім особам.

Страхування відповідальності поєднує риси:

- майнового страхування – у разі заподіяння шкоди майну;
- особистого страхування – у разі заподіяння шкоди життю чи здоров'ю громадян.

За економічним змістом страхування відповідальності виконує подвійну функцію:

- з одного боку – захищає майнові інтереси страхувальника,
- з іншого – забезпечує захист потерпілої третьої особи у разі неплатоспроможності винної особи.

Страхові відносини у сфері страхування відповідальності ґрунтуються на нормах національного та міжнародного права, закріплених у законах України, постановах Верховної Ради України, міжнародних конвенціях і договорах. Цивільним кодексом України передбачено відповідальність особи за шкоду, заподіяну життю, здоров'ю та майну третьої особи.

Предметом страхування відповідальності є:

- ризики, пов'язані з можливістю заподіяння шкоди життю, здоров'ю та працездатності;
- ризики, пов'язані із знищенням, пошкодженням або втратою майна.

2. Види і підгалузі страхування відносин у туризмі.

До специфічних ознак страхування відповідальності належать:

- участь трьох сторін: страховика, страхувальника та третьої особи (потерпілого), яка наперед не визначена;
- невизначеність вартості об'єкта страхування;
- одночасний захист інтересів страхувальника і потерпілої сторони;
- встановлення страхової суми у вигляді ліміту відповідальності на один страховий випадок або на весь строк дії договору (для обов'язкового страхування — встановлюється Кабінетом Міністрів України).

Страховики укладають договори страхування:

- адміністративної відповідальності;
- матеріальної відповідальності;
- цивільно-правової відповідальності.

Адміністративна відповідальність – це форма юридичної відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень.

Матеріальна відповідальність – обов'язок працівника відшкодувати збитки, завдані підприємству протиправними діями.

Цивільно-правова відповідальність – відповідальність за невиконання або неналежне виконання зобов'язань, що призвело до порушення прав інших осіб.

Класифікація страхування відповідальності:

- за формою: добровільне та обов'язкове;
- за суб'єктами: юридичних і фізичних осіб;
- за об'єктом: страхування заборгованості та страхування відшкодування шкоди.

Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів є одним із найпоширеніших видів страхування відповідальності у світі. Воно забезпечує відшкодування шкоди, завданої життю, здоров'ю або майну третіх осіб унаслідок ДТП з вини страхувальника.

В Україні цей вид страхування є **обов'язковим** відповідно до Закону України «Про страхування» та спеціального законодавства. Страховики, які здійснюють цей вид страхування, об'єднані в Моторне (транспортне) страхове бюро України (МТСБУ).

Страховим випадком визнається дорожньо-транспортна пригода, внаслідок якої настає цивільна відповідальність власника транспортного засобу за шкоду, заподіяну третім особам.

До специфічних видів страхування відповідальності в туристичному бізнесі належить:

а. страхування професійної відповідальності. У багатьох країнах воно є обов'язковим. В Україні обов'язковість такого страхування встановлюється для окремих професій Кабінетом Міністрів України.

Особливістю цього виду страхування є те, що страховик компенсує шкоду, завдану третій особі внаслідок помилки, недбалості або професійної халатності страхувальника.

Виділяють дві групи ризиків:

- ризики заподіяння шкоди життю та здоров'ю;
- ризики заподіяння матеріальної шкоди.

Страхувальниками можуть бути фізичні та юридичні особи, які мають відповідні ліцензії та кваліфікаційні сертифікати.

б. Страхування відповідальності роботодавця. Страхування відповідальності роботодавця є формою захисту життя і здоров'я працівників. Роботодавець несе відповідальність за шкоду, заподіяну службовцям унаслідок:

- порушення вимог безпеки праці;
- неналежної організації роботи;
- використання небезпечного обладнання;
- необережних дій інших працівників.

За договором страхування страховик відшкодовує шкоду, завдану життю та здоров'ю працівника, а також судові та супутні витрати страхувальника.

в. Страхування відповідальності в готельно-туристичному бізнесі.

Страхування цивільної відповідальності в туристичному бізнесі передбачає відшкодування шкоди, завданої клієнтам готелів і туристичних комплексів унаслідок володіння, користування або розпорядження майном страхувальника.

Страховими випадками визнаються травми або інші ушкодження, спричинені:

- пожежами, вибухами;
- падіннями, аваріями, ураженням електричним струмом;
- стихійними лихами;
- іншими надзвичайними подіями.

3. Правові основи і умови надання страхових послуг за міжнародними системами «Зелена картка» та «Асистанс».

Міжнародне страхування відповідальності («Зелена картка»). У міжнародній практиці страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів відоме під назвою «Зелена картка». Цей поліс є обов'язковим для подорожей автомобілем країнами – учасницями угоди та діє як міжнародний аналог внутрішнього полісу ОСЦПВ.

Це обов'язкове міжнародне страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. Вона необхідна для поїздок у країни-члени системи (більшість країн Європи, Молдова, Туреччина та інші).

Якщо ви станете винуватцем ДТП за кордоном, страховик на підставі придбаного вами страхового полісу замість вас відшкодує збитки потерпілим.

Купується страхування за програмою «Зелена карта». на сайтах страхових компаній або через сервіси на кшталт Hotline.finance чи Polis.ua. Оформити можна онлайн, отримавши електронний поліс.

Важливо, що з 2025 року в Україні та інших країнах триває перехід на цифрові стандарти, тому електронний PDF-файл є офіційним документом, але при перетині кордону його краще мати в роздрукованому вигляді.

Асистанс у страхуванні. Термін «асистанс» означає допомогу та підтримку. Асистанс передбачає організацію медичної, технічної та інформаційної допомоги туристам за кордоном, у тому числі медичну евакуацію та репатріацію.

Асистанс в туризмі – це комплекс послуг підтримки туристів за кордоном (медичних, фінансових, технічних), які надаються у формі сервісу, а не компенсації, через спеціальні асистанс-компанії, що виступають посередниками між страховкою та клініками/сервісами, забезпечуючи допомогу на місці, коли настає страховий випадок. Це найпоширеніша форма обслуговування, що покриває несподівані ситуації, як-от хвороби чи ДТП.

Суть страхових послуг за програмою «Зелена карта». полягає у сервісному обслуговуванні туриста в разі настання страхового випадку (медична допомога, технічна допомога при поломці авто, евакуація тощо).

Послуги надаються в натуральній формі або грошово через асистанс-компанії.

Програми Асистанс діє за умов:

а. придбання туристом страхового поліса, до якого включено асистанс-послуги.

б. настання страхового випадку. Стається непередбачувана ситуація (наприклад, травма).

в. звернення туриста телефоном на гарячу лінію асистенс-компанії, зазначеної в полісі.

г. асистанс-оператор організовує необхідну допомогу — від направлення до клініки до оплати послуг і транспортування.

Ключові відмінності компенсації:

- компенсаційна форма: Турист спочатку платить сам, потім отримує відшкодування від страхової.
- сервісна форма (Асистанс): Допомога надається відразу «на місці», без необхідності попередньої оплати туристом.

Програма послуг “Асистанс” для туриста є вигідною тому, що створює комфортні умови для нього не витрачають час і гроші на пошук лікарень чи вирішення проблем. Надає оперативну та кваліфіковану допомогу в критичних ситуаціях і можливість підібрати розширений пакет послуг під конкретні потреби.

Рекомендована література:

1. Гаталяк О. М., Стецький В. В. Страхування у туризмі: навч. посібн. Львів: ЛНУ ім. Ів. Франка, 2020. 114 с.
2. Голод А., Феленчак Ю. Страхування в туризмі. Навч. посібн Ч 1. Львів: ЛДУФК, 2006. С. 141-147.
3. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Навч. посібн. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 174-195, 288-302.
4. Страхування: навч. посіб. / Т.А. Говорушко, В.М. Стецюк; за ред. Т.А. Говорушко. Львів: Магнолія 2006,

ТЕМА 10 СТРАХУВАННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИХ ПІДПРИЄМСТВ

План

1. Склад і зміст технічних ризиків в сфері готельного і ресторанного бізнесу
2. Страхові ризики для підприємств готельно-ресторанного бізнесу
3. Страхові послуг для підприємств готельно-ресторанного бізнесу,
4. Страхове покриття для підприємств готельно-ресторанного бізнесу.

Мета: сформувати у студентів цілісне уявлення про систему страхування готельно-ресторанних підприємств, розкрити сутність і класифікацію ризиків у сфері готельного та ресторанного бізнесу, особливості страхових послуг і страхового покриття, а також показати роль страхування у забезпеченні фінансової стабільності та сталого розвитку підприємств сфери гостинності в сучасних умовах.

Завдання: ознайомити з видами страхових послуг, що пропонуються для підприємств готельно-ресторанного бізнесу в Україні, та їх особливостями. Проаналізувати форми і напрями страхового покриття для готелів і

ресторанів, включаючи комплексні страхові програми. Показати значення страхування як інструменту мінімізації ризиків, захисту майнових інтересів і підвищення конкурентоспроможності підприємств готельно-ресторанної сфери.

Як зазначає український учений С. Ніколаєнко у матеріалах досліджень «Страхування в готельно-ресторанному бізнесі», а також автори запропонованого навчального посібника, у сучасних умовах дедалі більшої актуальності набувають процеси, що відбуваються у сфері готельного та ресторанного бізнесу, що безпосередньо пов'язано з розвитком туристичної діяльності.

Кожен ресторатор усвідомлює, скільки зусиль необхідно докласти для досягнення успіху в цьому бізнесі. Окрім формування унікального меню, навчання персоналу та залучення клієнтів, власник ресторану несе відповідальність за можливу шкоду, заподіяну відвідувачам, іншим особам або сусіднім приміщенням. Навіть один непередбачуваний випадок може завдати серйозного удару по фінансовому стану закладу.

У подібній ситуації перебувають і власники готелів, які досить часто стикаються з ризиками фінансових втрат, зокрема внаслідок пожеж, затоплень або аварій інженерних систем. Причинами таких подій можуть бути як необережні дії клієнтів чи порушення персоналом правил техніки безпеки, так і збої в роботі комунікацій. У разі настання непередбаченої ситуації готель, окрім власних збитків, зобов'язаний

компенсувати шкоду, заподіяну гостям, орендарям або відвідувачам. За умов належної організації бізнесу жоден із цих напрямів не може ефективно функціонувати без страхування.

Україна продовжує нарощувати свій туристичний потенціал, і очікується, що в найближчі роки туристичний потік може зрости в рази. Це, у свою чергу, зумовлює необхідність модернізації діючих та створення нових підприємств готельного й ресторанного бізнесу. Навіть за сучасної складної економічної ситуації спостерігається дефіцит готелів і ресторанів як для внутрішніх потреб, так і для обслуговування зростаючої кількості іноземних туристів.

Страхування готельно-ресторанного бізнесу в Україні передбачає як обов'язкові, так і добровільні види полісів, що покривають широкий спектр ризиків, від пошкодження майна до відповідальності перед клієнтами. Ця галузь вважається однією з найбільш ризикованих через складність технологічних процесів та обслуговування клієнтів.

Як і будь-яка інша підприємницька діяльність, діяльність у сфері готельно-ресторанного бізнесу супроводжується значною кількістю ризиків, які є об'єктом комерційного страхування. Усі ризики можна умовно поділити на **загальні** та **специфічні**. До загальних належать, зокрема, вогневі ризики, які в міжнародній практиці об'єднані під назвою «FLEXA». До них відносять ризики знищення або пошкодження майна внаслідок пожежі, удару блискавки, вибуху газу, падіння літальних апаратів або їхніх частин.

Страхування за системою «FLEXA» є актуальним для всіх підприємств готельно-ресторанного бізнесу. Тарифна градація за цим видом страхового покриття є досить широкою, проте загальний рівень тарифів залишається відносно невисоким і становить у середньому від 0,2 % до 1 %.

Готельно-ресторанні підприємства стикаються з різноманітними ризиками, які потребують адекватного страхового захисту:

- **Майнові ризики:** Пошкодження або знищення будівель, обладнання, меблів, запасів продуктів харчування внаслідок пожежі, затоплення, стихійних лих, крадіжки зі зломом.

- **Технологічні ризики:** Вихід з ладу кухонного або іншого технологічного обладнання (наприклад, холодильників, систем водопостачання та водовідведення), що може призвести до значних збитків або перерв у роботі.

- **Ризики відповідальності:**

- **Відповідальність перед третіми особами (клієнтами):** Тілесні ушкодження гостей на території закладу, отруєння продуктами харчування, пошкодження майна клієнтів.

- **Відповідальність перед працівниками.** Нещасні випадки на виробництві, професійні захворювання.

- **Репутаційні ризики:** Події, що завдають шкоди іміджу закладу, хоча їх пряме страхування може бути складним.

- **Фінансові ризики:** Втрата прибутку через перерву в господарській діяльності (наприклад, внаслідок великої пожежі, що вимагає тривалого закриття).

Також сучасні підприємства готельного та ресторанного бізнесу є складними технологічними системами. Тому, як зазначає дослідник А. Супрун у праці «Впровадження страхування туристичного, готельного і ресторанного бізнесу як фактор підвищення фінансової надійності страхових компаній», доцільним є виокремлення групи **технічних ризиків**, до яких належать:

- будівельно-монтажне страхування, що охоплює всі ризики, пов'язані з будівництвом об'єктів нерухомості;
- страхування машин і обладнання, яке включає страхування технологічного обладнання ресторанів і готелів у процесі експлуатації;
- страхування електронних пристроїв, що охоплює електронну техніку, автоматизовані системи та засоби зв'язку;
- страхування запасів на випадок псування, зокрема продуктів харчування;
- страхування інженерних споруд, зокрема систем енергопостачання, водопостачання та водовідведення;
- страхування втрати прибутку внаслідок поломки обладнання, перерв в енергопостачанні або виходу з ладу технологічних систем.

Страхові компанії пропонують підприємствам готельно-ресторанного бізнесу як окремі страхові

продукти, так і комплексні програми. Для готелів це, зокрема:

- страхування майна;
- страхування готельного бізнесу;
- страхування транспортних засобів (КАСКО);
- страхування електронного обладнання;
- страхування збитків від перерви в діяльності;
- добровільне медичне страхування персоналу;
- страхування професійної відповідальності

власника бізнесу.

Для ресторанного бізнесу страховики пропонують:

- страхування майна та товарних запасів;
- страхування електронного обладнання;
- страхування збитків від перерви в діяльності;
- добровільне медичне страхування персоналу;
- страхування контейнерів.

Одним із найбільш поширених специфічних ризиків є ризик цивільної відповідальності підприємства перед споживачами послуг. Страховим випадком визнається раптова та ненавмисна подія, що сталася в процесі господарської діяльності на території готельно-туристичного комплексу та призвела до заподіяння шкоди життю, здоров'ю або майну третіх осіб.

Страхові компанії, зокрема Allianz Україна та АСК «ІНГО Україна», пропонують комплексні програми страхування готельного бізнесу, які охоплюють страхування відповідальності, майна, життя і здоров'я туристів, професійної відповідальності персоналу, а також збитків від перерви в діяльності.

Таким чином, страхування є невід'ємним елементом відповідального та сталого ведення готельно-ресторанного бізнесу. Активна співпраця підприємців зі страховими компаніями та впровадження комплексних страхових програм сприятимуть підвищенню фінансової стабільності підприємств і загальному соціально-економічному розвитку країни.

Рекомендована література:

1. Гаталяк О. М., Стецький В. В. Страхування у туризмі: навч. посібн. Львів: ЛНУ ім. Ів. Франка, 2020. 114 с.
2. Супрун А. А. Впровадження страхування туристичного, готельного і ресторанного бізнесу як фактор підвищення фінансової надійності страхових компаній. *Вісник Криворізького економічного інституту КНУ*. 2013. №2. С. 79–85. URL: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_buv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vkei_2013_2_17.pdf.
3. Сайт СК «Allianz Україна» URL: <http://allianz.ua/strahovanie-otvetstvennosti-vladeltsev-restoranov-oteley>.
4. Сайт СК «ІНГО Україна» URL: <http://www.ingo.ua/ua/topic/strahuvannya-goteliv>.
5. Страхування в сфері туризму та готельно-ресторанній справі: електронний навчальний посібник для здобувачів вищої освіти галузі знань J Транспорт та послуги спеціальності J2 Готельно-ресторанна справа та кейтеринг освітньої програми Готельно-ресторанна справа. Упорядник І.Січкач. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2025. 423 с.

**ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ,
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ, ЗАПИТАННЯ ДЛЯ
САМОПЕРЕВІРКИ**

Практичне заняття №1

**Тема. Сутність страхування, його роль в
економіці суспільства**

Мета заняття: сформувати у студентів цілісне розуміння економічної природи страхування, його сутності, функцій та принципів, а також показати роль страхових механізмів у забезпеченні стабільності та розвитку ринкової економіки. Забезпечити опанування ключових понять – ризик, страховий захист, страховий фонд – і вміння застосовувати їх при аналізі економічних процесів

Питання до обговорення:

1. Поняття ризику, його місце у страхуванні.
2. Страховий захист, страховий фонд, їх характеристика.
3. Страхування як економічна категорія.
4. Функції та принципи страхування, їх зміст.
5. Роль страхування в ринковій економіці.

Рекомендована література:

1. Александрова М. М. Страхування. Київ: ЦУД, 2002. 208 с.

2. Грановська І.В., Яременко Л.М., Малишко В.В. Сучасний стан та проблеми розвитку страхового ринку в умовах воєнного стану. *Причорноморські економічні студії*. 2023. № 81. С. 167 – 172. URL: http://bses.in.ua/journals/2023/81_2023/28.pdf
3. Журавка О.С., Бухтіарова А.Г., Пахненко О.М. Страхування: навч. посіб. Суми: Сумський державний університет, 2020. 350 с.
4. Звіт з реалізації Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року за 2021 рік. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-z-realizatsiyi-strategiyi-rozvitku-finansovogosektoru-ukrayini-do2025-roku-za-2021-rik>
5. Клапків Ю. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку: монографія: Тернопіль, ТНЕУ, 2020 568с.
6. Плиса В. Й. Страхування: Підручник, 2-ге вид, виправлене й доповнене: Київ: Каравела, 2019. 512 с.
7. Про внесення змін до Закону України «Про страхування»: Закон України від 4 жовтня 2001р. № 2745-III. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

Питання для самоконтролю

1. Поясніть основні функції страхування.
2. Сформулюйте основну мету страхування.
3. Що таке страхова подія і страховий випадок?
4. Поясніть, що означає страхова сума в договорі страхування.

5. Сформулюйте основні права страхувальника.
6. Сформулюйте основні обов'язки страхувальника.
7. Сформулюйте основні права страховика.
8. Сформулюйте основні обов'язки страховика.

Практичне заняття № 2

Тема. Законодавче та правове забезпечення страхування

Мета заняття: сформувати у студентів цілісне розуміння законодавчих та правових засад функціонування страхування в Україні, зробити аналіз основних положень Закону України «Про страхування», розглянути форми та види страхування, порядок ліцензування та державного нагляду за страховою діяльністю, а також вивчити правові аспекти та юридичну відповідальність за порушення норм страхового законодавства.

Питання до обговорення:

1. Основні засади здійснення страхової діяльності в Україні згідно з положеннями Закону України „Про страхування”.
2. Основні поняття, форми і види страхування.
3. Державний нагляд за страховою діяльністю.
4. Ліцензування страхової діяльності.
5. Таємниця страхування.
6. Юридична відповідальність за порушення законодавства в галузі страхування.

Рекомендована література:

1. Закон України «Про страхування». Відомості Верховної Ради, 1996. № 18, ст.78. URR: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96%D0%B2%D1%80/ed_20100723#Text
2. Кримінальний кодекс України. 5.04.2001. № 2341 – III. Розділ VII, VIII. URR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Новий закон про страхування: ключові зміни. 2024. URR:<https://vkr.ua/publication/noviy-zakon-pro-strakhuvannya-klyuchovi-zmin>
4. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Постанова Кабінету Міністрів України. URR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3720-20#Text>
5. Правове регулювання туристичної діяльності в Україні: Збірник нормативно-правових актів / Під заг. ред. В. Федорченка. Київ: Юрінком Інтер, 2002. 640 с.
6. Про внесення змін до Закону України «Про страхування»: Закон України від 4 жовтня 2001р. № 2745-III. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%8>
7. Страхування в сфері туризму та готельно-ресторанній справі: електронний навчальний посібник для здобувачів вищої освіти галузі знань J Транспорт та послуги спеціальності J2 Готельно-ресторанна справа та кейтеринг освітньої програми Готельно-ресторанна справа. Упорядник І.Січкач. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2025. 423 с.

Питання для самоконтролю

1. Сформулюйте мету державного нагляду за страховою діяльністю.
2. Назвіть основні джерела права за страховою діяльністю в Україні.
3. Назвіть основні законодавчі акти, що регламентують страхування в туристичній діяльності.

Практичне заняття № 3

Тема. Терміни і поняття в страхуванні

Мета заняття: забезпечити розуміння теоретичної бази страхування та сформувати навички практичного оперування страховими поняттями, що є фундаментом для подальших тем дисципліни.

Основні теоретичні положення до виконання роботи:

1. Поняття, що характеризують специфіку страхових інтересів

1. Страхова відповідальність (страхове покриття) – зобов'язання страховика сплатити страхове відшкодування або страхову суму в разі настання обумовлених наслідків страхового випадку.

2. Страховий договір – письмова угода між страхувальником і страховиком, яка передбачає зобов'язання страховика у випадку настання страхового випадку здійснити виплату страхувальнику або інших особі, на користь якої укладена угода страхування, а страхувальник зобов'язується сплатити страховий платіж у визначені строки.

3. Страховий захист – сукупність специфічних економічних інтересів пов'язаних з подоланням або відшкодуванням втрат від страхових ризиків.

4. Страховий інтерес – матеріальна зацікавленість у страхуванні об'єктів, до яких страхувальник має стосунок як власник, орендар, перевізник.

5. Страховий інтерес – міра матеріальної зацікавленості фізичної або юридичної особи у страхуванні.

6. Страховий об'єкт – життя, здоров'я, працездатність громадян. майно, матеріальні цінності, майнові інтереси громадян та юридичних осіб.

7. Страховий поліс (страховий сертифікат, страхове свідоцтво) - документ, що засвідчує факт укладання угоди страхування і містить в собі всі умови страхування

8. Страховий портфель – кількість діючих угод страхування

9. Страхова сума – сума, в межах якої страховик несе відповідальність згідно угоди страхування.

10. Страхова сума – межа грошових зобов'язань страховика щодо компенсації завданих страховою подією збитків страхувальникові (застрахованому)

11. Страхова сума – грошова сума, на яку застраховані об'єкти страхування.

12. Страхова сума – грошова сума, в межах якої страховик відповідно до умов страхування зобов'язаний провести виплату при настанні страхового випадку (ЗУ „Про зміни до ЗУ „Про страхування". ст.9).

13. Страховик – фізична чи юридична особа, яка здійснює страхування

14. Страхувальник – фізична чи юридична особа, яка укладає зі страховиком договір по одному з випадків страхування

15. Застрахований – особа, на користь якої страхувальник уклав договір страхування

16. Термін страхування - період дії договору страхування коливається від декількох днів до значної кількості років, або можливий необмежений термін, доки одна із сторін правовідносин не відмовиться від дальнішого їх продовження

II. Поняття, що характеризують формування страхового фонду

17. Актуарні розрахунки – розрахунки тарифів за будь-яким видом страхування.

18. Актуарні розрахунки – сукупність технічних прийомів, математичних розрахунків та побудова страхових тарифів

19. Страхова вартість – вартість, що її встановлює страхувальник, оцінюючи об'єкт страхування, критерій оцінки страхового ризику.

20. Страхове забезпечення – рівень страхової оцінки по відношенню до вартості майна, яке прийняте для цілей страхування.

21. Страхова оцінка – критерії оцінки страхового ризику

22. Страховий платіж (внесок, премія – плата страхувальника страховику за покриття ризику страхування.

23. Страховий тариф – ставка страхових платежів з одиниці страхової суми за певний період. За економічним змістом є ціною страхового ризику.

III. Поняття, що характеризують використання страхового фонду

24. Страховий акт – документ, що складається за наслідками огляду застрахованого об'єкта, який постраждав в результаті настання страхової події.

25. Страхова виплата – грошова сума, що виплачується страховиком відповідно до умов договору при настанні страхового випадку.

26. Страхова виплата – оплачений страховий збиток.

27. Страхова подія – подія, що передбачена договором страхування або чинним законодавством, з настанням якої виникає обов'язок страховика відшкодувати завдані цією подією збитки або виплатити страхове забезпечення страхувальнику.

28. Франшиза – передбачена договором страхування частина збитків, які в разі настання страхового випадку не відшкодовуються страховиком. Буває умовною та безумовною.

IV. Поняття, що характеризують фінансово-господарську діяльність страховика.

29. Математичні резерви – резерви із страхування життя.

30. Страховий фонд страховика – резерв грошових коштів для покриття страхового збитку чи відшкодування, створюється за рахунок страхових платежів

31. Страховий портфель – кількість діючих угод страхування (для даної страхової компанії)

32. Страхові резерви – обов'язкові грошові фонди страховика, що формуються за рахунок страхових платежів (премії) до визначення практичної збитковості страхової суми з урахуванням наявності у страховому портфелі страховика видів страхування та терміну дії договорів страхування.

33. Технічні резерви – страхові резерви, що формуються при страхуванні ризикових видів, виражають грошову оцінку обов'язків страховика

34. Резерви із страхування життя – грошові фонди, які формуються при страхуванні життя, формуються за рахунок нетто-премій та частини інвестиційного доходу від розміщення тимчасово вільних коштів страховика.

35. Вільні резерви – грошові фонди страховика, що формуються за рахунок прибутку з метою підвищення рівня його фінансової стійкості та платоспроможності.

36. Збитковість страхової суми – економічний показник діяльності страховика, який характеризує співвідношення між страховими виплатами та страховою сумою

37. Перестраховання – страхування страховиком ризиків виконання всіх або частини своїх зобов'язань перед страхувальником у іншого страховика, це процес передачі ризиків іншому страховику.

38. Співстрахування – страхування об'єкта за одним спільним договором кількома страховиками відразу.

Терміни-аналоги, що використовуються в страхуванні

1. Страхова відповідальність – страхове покриття
2. Страхові виплати – страхове відшкодування, страхова сума.
3. Страховий поліс – страхове свідоцтво, страховий сертифікат.
4. Страховий платіж – страховий внесок, страхова премія
5. Страхові резерви – технічні резерви, математичні резерви (резерви із страхування життя)
6. Страховий тариф – тарифна ставка, тариф брутто, ставка брутто
7. Система страхування – система страхової відповідальності, система страхового забезпечення

Завдання 1. Складіть таблицю термінів та понять, що застосовуються у страхуванні. Проаналізуйте.

Завдання 2. Складіть таблицю термінів-аналогів, що використовуються у страхуванні. Проаналізуйте.

Завдання 3. Ви заключили договір страхування від нещасного випадку на користь батьків. Як будете називатись ви та ваші батьки згідно страхової термінології.

Завдання 4. Наведіть приклади термінів за відповідними групами класифікації страхових термінів:

Групи страхових термінів	Приклади термінів
I. Поняття, що характеризують специфіку страхових інтересів	

II. Поняття, що характеризують формування страхового фонду	
III. Поняття, що характеризують використання страхового фонду	
IV. Поняття, що характеризують фінансово-господарську діяльність страховика	

Завдання 5. Наведіть аналогічний страховий термін та сферу його використання в страхуванні до наведених нижче страхових термінів:

<i>Страховий термін</i>	<i>Сфера застосування</i>	<i>Аналогічний страховий термін</i>	<i>Сфера застосування</i>
Страхова відповідальність			
Страхові виплати			
Страховий поліс			
Страховий платіж			
Страхові резерви			
Страховий тариф			
Система страхування			

Завдання 6. Порівняйте такі визначення страхування:

- страхування – це солідарне покриття збитків;
- страхування – це вид взаємодопомоги;
- страхування – відносини з захисту майнових інтересів громадян.

Проаналізуйте чи всі вони відображають суть страхування. Яке з них найповніше розкриває суть страхування?

Законом України «Про внесення змін до Закону України „Про страхування» (від 04.10.2001) визначається страхування як „вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян і юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення цих фондів».

Рекомендована література:

1. Закон України «Про страхування». Відомості Верховної Ради, 1996. № 18, ст.78. URR: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96%D0%B2%D1%80/ed_20100723#Text
2. Сосновська О. О. Страхування: навчальний посібник. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.
3. Терещенко Т. Є., Заволока Л. О., Пономарьова О. Б. Страхування (у схемах, таблицях, коментарях): навч.

посібник. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2020. 221 с.

Питання для самоконтролю

1. Що таке страхова відповідальність (страхове покриття)?
2. Дайте визначення страхового договору. Які сторони беруть участь у договорі?
3. Що означає страховий захист і які інтереси він охоплює?
4. Поясніть поняття «страховий інтерес» та наведіть приклади.
5. Які об'єкти можуть бути застраховані?
6. Що таке страховий поліс, його значення?
7. В чому полягає відмінність між страховою сумою та страховим покриттям?
8. Хто є страховиком, страхувальником та застрахованим?
9. Дайте визначення страхової вартості та страхової оцінки.
10. Що таке страховий платіж і страховий тариф?
11. Як страховий фонд формує основу для страхових виплат?
12. Що таке страхова подія та страхова виплата?
13. Наведіть приклади страхових актів.
14. Що таке франшиза, її види?

Практичне заняття № 4 Тема. Класифікації у страхуванні

Мета заняття: формування цілісного розуміння системи класифікації страхування, її структури, видів, галузей та підгалузей, а також у засвоєнні практичних навичок застосування цих класифікацій до конкретних страхових випадків і послуг.

Основні теоретичні положення до виконання роботи:

Вид страхування – страхування однорідних об'єктів від характерних для них небезпек.

Державне обов'язкове страхування – форма страхування, при якій визначені законодавством страхувальники сплачують страхові внески за рахунок державного бюджету (страхування військовослужбовців, працівників правоохоронних органів, податкової і митної служби, народних депутатів та деяких інших категорій працівників).

Добровільне страхування – форма страхування, що здійснюється на основі добровільно укладеного договору між страховиком і страхувальником.

Класифікація страхування – система поділу страхування на сфери діяльності, галузі, підгалузі, види і форми, що має за мету сприяння функціонуванню страхового ринку, впорядкування звітності страховиків та державного регулювання страхової діяльності, розвитку міжнародної страхової інтеграції.

Майнове страхування – галузь страхової діяльності, в якій об'єктом страхування є майно, що знаходиться у власності, розпорядженні або використанні юридичних та фізичних осіб.

Особисте страхування – галузь страхування, в якій об'єктом страхових відносин є життя, здоров'я і працездатність людини.

Соціальне страхування – система гарантованого матеріального забезпечення громадян у старості, у разі втрати працездатності, при вагітності та інших обумовлених законом випадках за рахунок коштів спеціальних фондів, що акумулюються державою з внесків підприємств, організацій і установ згідно з визначеними нормами.

Страхування відповідальності – галузь страхування, де об'єктом є відповідальність страхувальника перед третіми особами, яким може бути завдано шкоди внаслідок його безвідповідальності.

Практичні завдання:

Завдання 1. Запишіть і вивчіть: вид страхування, державне обов'язкове страхування, добровільне страхування, класифікація страхування, особисте страхування, соціальне страхування, страхування відповідальності, майнове страхування.

Завдання 2. Намалюйте схему: 1) самострахування; 2) прямого страхування; 3) подвійного (множинного) страхування; 4) співстрахування; 5) перестрахування

Завдання 3. Схематично зобразіть класифікацію страхування за сферами, галузями, підгалузями, видами та підвидами.

У висновках зазначте, у чому полягає необхідність класифікації страхування та за якими основними ознаками класифікують страхування.

Завдання 4. Провести класифікацію наступних страхових послуг:

- 1) страхування врожаю соняшника у фермерському господарстві "А" від стихійного лиха;
- 2) страхування до вступу в шлюб Іваненка А.А. з 10 років;
- 3) страхування додаткової пенсії Петренка Б.А.
- 4) страхування песика Бровка від сказу;
- 5) страхування будівель ПАТ "Х" від вогню та стихійних лих.

Результат оформити у наступній таблиці:

<i>Форма</i>	<i>Сфера</i>	<i>Галузь</i>	<i>Підгалузь</i>	<i>Вид</i>	<i>Підвид</i>

Рекомендована література:

1. Закон України «Про страхування». Відомості Верховної Ради, 1996. № 18, ст.78. URR: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96%D0%B2%D1%80/ed_20100723#Text
2. Сосновська О. О. Страхування: навчальний посібник. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.
3. Страхування в сфері туризму та готельно-ресторанній справі: електронний навчальний посібник для здобувачів вищої освіти галузі знань J Транспорт та послуги спеціальності J2 Готельно-ресторанна справа та кейтеринг освітньої програми Готельно-ресторанна справа. Упорядник І. Січкач. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2025. 432 с.

4. Терещенко Т. Є., Заволока Л. О., Пономарьова О. Б. Страхування (у схемах, таблицях, коментарях): навч. посібник. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2020. 221 с.

Практичне заняття № 5

Тема. Страховий ринок України

Мета заняття: поглибити знання студентів про сутність, структуру та особливості функціонування страхового ринку України; сформувати розуміння його основних видів, учасників і механізмів роботи; розвинути вміння аналізувати сучасний стан та тенденції розвитку окремих видів страхування, визначати рівень популярності страхових послуг серед населення та виявляти ключові проблеми й перспективи розвитку страхового ринку в Україні.

Питання до обговорення:

1. Поняття страхового ринку, його види, їх загальна характеристика.
2. Структурна будова страхового ринку.
3. Аналіз розвитку окремих видів страхування в Україні.
4. Популярність страхування в Україні.
5. Проблеми розвитку страхового ринку в Україні.

Рекомендована література:

1. Вовк В., Жежерун Ю., Костоґриз В. Страховий ринок України у період дії воєнного стану: фінансовий

та маркетинговий аспекти. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. (3 (35), 2023. С. 119–131. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-3\(35\)-119-131](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-3(35)-119-131)

2. Житар М. О., Богріновцева Л. М., Чамор Г. С. Фінансова стійкість страхових компаній: управління ризиками. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. № 1. С. 7–19

3. Страхування в сфері туризму та готельно-ресторанній справі: електронний навчальний посібник для здобувачів вищої освіти галузі знань J Транспорт та послуги спеціальності J2 Готельно-ресторанна справа та кейтеринг освітньої програми Готельно-ресторанна справа. Упорядник І. Січкач. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2025. 423 с.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте основні показники розвитку страхового ринку України.
2. Охарактеризуйте розвиток страхового ринку України.
3. Чому в розвинутих країнах світу найпопулярнішим є страхування життя?
4. Який показник страхування життя в Україні?

Практичне заняття № 6

Тема. Договірні відносини в страхуванні

Мета заняття: сформувати цілісне розуміння правової природи договірних відносин у сфері страхування, розкрити

зміст та значення правил страхування і договору страхування, навчити аналізувати права й обов'язки сторін, порядок укладання та припинення договорів, а також здійснювати порівняльний аналіз строків їх дії в різних видах страхування.

Питання до обговорення:

1. Правила страхування.
2. Основні положення договору страхування.
3. Права та обов'язки сторін за договором страхування.
4. процедура підготовки та укладання договору
5. Вирішення спорів і припинення дії договору.
- 6 Термін дії договору страхування в окремих видах страхування: порівняльний аналіз.

Рекомендована література:

1. Александрова М. М. Страхування. Київ: ЦУЛ, 2002. 208 с.
2. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 368 с.
3. Міловська Н. В. Виникнення та етапи розвитку договірних відносин страхування. *Приватне право і підприємництво*. 2018. Вип. 18. С. 143-148. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppip_2018_18_34.
4. Страхування в сфері туризму та готельно-ресторанній справі: електронний навчальний посібник для здобувачів вищої освіти галузі знань J Транспорт та послуги спеціальності J2 Готельно-ресторанна справа та кейтеринг освітньої програми

Готельно-ресторанна справа. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2025. 423 с.

5. Таркуцяк А.О. Страхові послуги: навч. посіб Київ.: Вид-во Європейського уні-ту, 2003. 583 с.

Питання для самоконтролю

1. Які основні елементи містить договір страхування?
2. Які права та обов'язки має страховик за договором страхування?
3. У яких випадках страховик може відмовити у виплаті страхового відшкодування?
4. Які права та обов'язки має страхувальник?
5. Які наслідки невиконання страхувальником своїх обов'язків?
6. У чому полягає процедура підготовки договору страхування?
7. Які документи подає страхувальник? Що включає етап оцінки страхового ризику?
8. Як відбувається укладання договору страхування?
9. Які форми договору застосовуються?
- 10 Чим відрізняється поліс від договору?
11. У яких випадках договір страхування може бути припинений?
12. Чим припинення договору відрізняється від визнання його недійсним?
13. Які основні способи вирішення спорів між страховиком і страхувальником?

14. Яку роль відіграють судові та позасудові механізми вирішення спорів?
15. Що таке строк дії договору страхування?
16. З якого моменту договір вважається чинним?

Практичне заняття № 7

Тема. Договір страхування та його основні елементи

Мета заняття: сформувані у студентів цілісне розуміння змісту, структури та ключових елементів договору страхування, а також навчити застосовувати теоретичні положення на практиці, аналізуючи реальні страхові договори.

Основні теоретичні положення до виконання роботи:

Договір страхування – це письмова угода між страхувальником і страховиком, згідно з якою страховик бере на себе зобов'язання у разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату страхувальнику або іншій особі, визначеній у договорі страхування страхувальником, на користь якої укладено договір страхування (подати допомогу, виконати послугу тощо), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі у визначені строки та виконувати інші умови договору.

Ануїтет – це послідовність кількох (як правило однакових) платежів, що здійснюються через рівні

проміжки часу. Страховий ануїтет — це послідовність страхових платежів або страхових виплат

Бенефіціар – особа, на користь якої страхувальник уклав договір страхування, третя сторона – вигодонабувач за страховим полісом.

Інфракція – порушення страхувальником або страховиком умов, зафіксованих у договорі страхування.

Поліс (страховий договір, страхове свідоцтво) – письмова угода між страхувальником і страховиком, яка засвідчує, що страховик бере на себе зобов'язання у разі настання страхового випадку виплатити страхову суму або в межах страхової суми відшкодувати збиток страхувальникові чи іншій особі, зазначеній у П. За умови сплати страхових платежів у визначені строки П. має містити: назву документа, реквізити страховика, прізвище або назву страхувальника, його адресу, перелік об'єктів страхування, розмір страхової суми, перелік страхових випадків, розмір тарифу, а також страхових платежів, термін їх сплати, строк дії договору, права й обов'язки сторін, інші умови, підписи сторін.

Термін страхування – період дії договору страхування. Звичайно починається не раніше від терміну сплати першого внеску страхової премії і закінчується з наступом страхового випадку, за яким виплачена вся страхова сума, припинення дії договору через несплату чергових платежів або з інших причин, а також після закінчення визначеного договором терміну страхування.

Завдання 1. Запишіть і вивчіть: анuitет, бенефіціар, договір страхування, інфракція, поліс, термін страхування.

Завдання 2. Порівняйте основні елементи договору страхування, які передбачені правилами страхування (ст. 17 Закону України “Про страхування”) із обов’язковими умовами договору страхування (ст. 16 Закону України “Про страхування”). Зробіть відповідні висновки, заповнивши наступну таблицю:

Елемент договору страхування	Передбачений у	
	загальних правилах страхування (ст. 17) (+/-)	обов’язкових умовах договору страхування (ст. 16) (+/-)

Завдання 3. Розгляньте типові зразки договорів страхування і заповніть один з них.

Рекомендована література:

1. Амеліна А.С. Поняття та ознаки страхового договору. *Електронне наукове фахове видання з юридичних наук «Правова освіта»*. 2017. № 12. URL: http://www.pravo.nayka.com.ua/pdf/12_2017/24.pdf
2. Страхові послуги. Підручник: у 2 ч. / В. Д. Базилевич та ін. Ч. 1. Київ: Логос, 2014. 494 с.
3. Страхові послуги. Підручник: у 2 ч. / В. Д. Базилевич та ін. Ч. 2. Київ: Логос, 2014. 543 с.

4. Страхове право: навчально-методичний посібник до вивчення навчальної дисципліни. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 58 с.

Питання для самоконтролю

1. Що таке ануїтет? У чому полягає специфіка страхового ануїтету?

2. Хто може бути бенефіціаром і яким чином він визначається у договорі страхування?

3. Що означає термін «інфракція» у страхових правовідносинах? Які наслідки можуть настати в разі її допущення?

4. Які обов'язкові реквізити повинен містити страховий поліс?

5. Чим відрізняється страховий поліс від договору страхування, чи є це тотожні поняття?

6. Що таке термін страхування? З якого моменту він починається та коли може бути припинений?

7. На які групи умов поділяються умови договору страхування згідно із законодавством України?

8. Чим відрізняються обов'язкові умови договору страхування (ст. 16 Закону України «Про страхування») від елементів, передбачених правилами страхування (ст. 17)?

9. Які елементи договору страхування Ви можете знайти у типовому страховому полісі? Чи відповідають вони вимогам законодавства?

Практичне заняття № 8

Тема. Франшиза як особлива умова договору страхування

Мета заняття: ознайомити студентів з поняттям **франшизи** як особливою умовою договору страхування, розглянути її види (умовна/безумовна/сукупна), навчити розраховувати розмір страхового відшкодування залежно від типу франшизи та відпрацювати практичні задачі на прикладах.

Основні теоретичні положення до виконання роботи:

Франшизою називається особлива умова договору страхування, за якою страховик звільняється від виплати певної частини збитку. Франшизою називають також неоплачувану частину збитку.

При умовній (інтегральній, що не вираховується) франшизі збитки в межах розміру франшизи взагалі не оплачуються, а ті, що перевищують її, - оплачуються повністю. Задається умовна франшиза конкретною грошовою сумою або у відсотках від страхової суми.

Застосовується умовна франшиза частіше при страхуванні великих ризиків, щоб захистити страховика від виплат по дрібних збитках, оскільки при її застосуванні вони не оплачуються взагалі, а великі – оплачуються в повному розмірі.

При безумовній (ексцедентній, що вираховується) франшизі збитки, які дорівнюють розміру франшизи, завжди вираховуються із вартості збитку. Подається

безумовна франшиза у вигляді конкретної грошової суми або у відсотках від розміру збитку.

Безумовна франшиза застосовується для того, щоб зробити не вигідною для страхувальника страхову подію як таку, оскільки при застосуванні франшизи, що вираховується, страхувальник в жодному разі не одержує повну вартість збитку.

Крім того, за допомогою безумовної франшизи домагаються участі страхувальника в покритті власного збитку, в якому він найчастіше винен сам, наприклад через недбалість.

При сукупній франшизі всі понесені страхувальником збитки за певний період часу складаються (частше за рік або за період дії договору страхування), і з сумарного збитку вираховується франшиза.

Завдання 1. Запишіть і вивчіть такі поняття: франшиза, умовна франшиза, безумовна франшиза, сукупна франшиза.

Завдання 2.1. Розрахуйте виплату страхового відшкодування залежно від франшизи. 1) умовна франшиза (Страхова сума 10000 грн, умовна франшиза 800, збиток 1200, виплата - ?). 2) безумовна франшиза (Страхова сума 3000 грн., безумовна франшиза 500, збиток 600, виплата - ?).

Завдання 2.2. Об'єкт оцінено в 32 000 грн. та застраховано за системою першого ризику в розмірі 100 % його оцінки. Розрахувати страхове відшкодування, якщо збиток страхувальника від

стихійного лиха визначено в розмірі 25 000 грн., а умовна франшиза за даним договором страхування становить 10 %.

Завдання 2.3. ПП Іваненко І.В. застрахував власний автомобіль на випадок крадіжки первісною вартістю 60 тис. грн., знос машини склав 40 %. Згідно договору, франшиза вільно від 5 %. Визначити розмір страхового відшкодування внаслідок настання страхового випадку.

Завдання 2.4. Петренко П.В. застрахував майно за системою “дробової частки” вартістю 50 000,00 грн. Показна вартість встановлена у сумі 45 000,00 грн. За умовами договору передбачена франшиза вільно від перших 700 грн. Внаслідок настання страхового випадку збиток П.В. Петренка було оцінено у сумі 30 000 грн. Розрахувати суму страхового відшкодування.

Рекомендована література:

1. Александрова М. М. Страхування. Київ: ЦУД, 2002. 208 с.
2. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 368 с.
3. Сосновська О. О. Страхування: навчальний посібник. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.
4. Страхове право. / авт. кол.; за ред. Є. О. Харитонова, В. О. Токаревої; Одеса: Фенікс, 2022. 136 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/25155>
5. Таркуцяк А.О. Страхові послуги: навч. посіб. Київ.: Вид-во Європейського університету, 2003. 583 с.

Питання для самоконтролю

1. Що таке франшиза у страхуванні?
2. Яка різниця між умовною (інтегральною) і безумовною (ексцедентною) франшизою?
3. У яких випадках застосовується умовна франшиза, а у яких — безумовна?
4. Що таке сукупна франшиза і як вона працює на практиці?
5. Яким чином франшиза впливає на участь страхувальника у покритті власного збитку?
6. Які переваги та недоліки для страховика і страхувальника має застосування різних видів франшизи?
7. Чим франшиза умовна відрізняється від франшизи безумовної за способом визначення виплат?
8. Як визначається розмір страхового відшкодування при наявності франшизи?
9. Як франшиза захищає страховика від дрібних збитків?

Практичне заняття № 9

Тема. Особисте страхування в туризмі, рекреаційній діяльності та готельно-ресторанному бізнесі

Мета заняття: сформувати у студентів цілісне розуміння сутності, змісту та ролі особистого страхування в туристичній і рекреаційній діяльності, розкрити його класифікацію, основні види та механізми функціонування.

Питання до обговорення:

1. Об'єкт і предмет особистого страхування. Класифікація особистого страхування.
2. Страхування від нещасного випадку.
 - 2.1. Сутність страхування від нещасного випадку.
 - 2.2. Обов'язкові види страхування від нещасного випадку і професійних захворювань.
 - 2.3. Добровільне індивідуальне і колективне страхування від нещасного випадку.
3. Страхування життя та його основні види.
4. Медичне страхування.
 - 4.1. Характеристика медичного страхування.
 - 4.2. Умови обов'язкового медичного страхування.
 - 4.3. Добровільне медичне страхування.

Рекомендована література:

1. Александрова М. М. Страхування. Київ: ЦУЛ, 2002. 208 с.
2. Волохова Л. Ф. Зарубіжний досвід розвитку ринку страхування життя як чинник впливу на українські реалії. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Економіка і менеджмент. 2019. Вип. 35. С. 137–142.
3. Летняк С. П. Стан і перспективи розвитку ринку страхування життя в Україні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Економіка. 2019. № 12. С. 119–123.
4. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 368 с.

5. Сосновська О. О. Страхування: навчальний посібник. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.
6. Таркуцяк А.О. Страхові послуги: навч. посіб. Київ.: Вид-во Європейського університету, 2003. 583 с.

Питання для самоконтролю

1. Що є об'єктом особистого страхування?
2. Що включає предмет особистого страхування?
3. Які основні класифікаційні ознаки особистого страхування?
4. У чому полягає відмінність між обов'язковим та добровільним особистим страхуванням?
5. Що є страхуванням від нещасного випадку і яка його мета?
6. Які професійні захворювання підлягають обов'язковому страхуванню?
7. Які особливості обов'язкового страхування в туризмі та рекреаційній діяльності?
8. У чому різниця між індивідуальним і колективним добровільним страхуванням?
9. Які переваги добровільного страхування від нещасного випадку для туристів і працівників рекреаційної сфери?

Практичне заняття № 10

Тема. Майнове страхування в туристичній індустрії, рекреаційній діяльності та готельно-ресторанному бізнесі

Мета заняття: виробити в студентів цілісне розуміння сутності, призначення та особливостей майнового страхування в туристичній індустрії та рекреаційній діяльності, готельному та ресторанному бізнесі, розкрити його роль у підвищенні безпеки туристичних послуг та захисті матеріальних інтересів туристів, підприємств і громадян. Забезпечити опанування теоретичних основ майнового страхування, видів ризиків, порядку страхування майна громадян і туристів, а також ознайомити з суміжними видами страхування, що сприяють мінімізації збитків у сфері туризму.

Питання до обговорення:

1. Об'єкт, предмет і класифікація майнового страхування.
2. Страхування ризиків.
3. Страхування майна громадян.
4. Страхування майна туристів.
5. Види страхування пов'язані з страхуванням майна.

Рекомендована література:

1. Александрова М. М. Страхування. Київ: ЦУЛ, 2002. 208 с.
2. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 368 с.
3. Сосновська О. О. Страхування: навчальний посібник. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.
4. Таркуцяк А.О. Страхові послуги: навч. посіб. Київ.: Вид-во Європейського університету, 2003. 583 с.

5. Юрченко О.М. Страхування: конспект лекцій. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. 96 с.

Питання для самоконтролю

1. Що називають майном ?
2. На яких умовах може бути застраховане майно туристів?
3. Чи обов'язковим є страхування майна туристів?
4. На яких умовах страхується багаж при авіаперельотах?
5. Дайте характеристику морського страхування.
6. Дайте характеристику авіаційного страхування.
7. Дайте характеристику автомобільного страхування.

Практичне заняття №11

Тема. Страхування відповідальності в туристичній індустрії та рекреаційній діяльності, готельно-ресторанному бізнесі

Мета заняття: виробити в студентів цілісне розуміння сутності, видів та механізмів страхування відповідальності в туристичній та рекреаційній сферах, розкрити його роль у забезпеченні безпеки туристів і захисті інтересів суб'єктів туристичної діяльності. Забезпечити опанування принципів, об'єктів і класифікації страхування відповідальності, особливостей професійної та цивільної відповідальності, а також специфічних туристичних ризиків, пов'язаних із рекреаційною діяльністю.

Питання до обговорення:

1. Принципи страхування відповідальності.
2. Об'єкт, предмет і класифікація страхування відповідальності.
3. Страхування професійної відповідальності в туристичній діяльності та готельно-ресторанному бізнесі.
4. Страхування відповідальності за забруднення довкілля.
5. Страхування цивільної відповідальності.
6. Страхування специфічних туристичних ризиків

Рекомендована література:

1. Александрова М. М. Страхування. Київ: ЦУД, 2002. 208 с.
2. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 368 с.
3. Михайлова Н.В., Карцева В.В. Особливості страхування відповідальності в туристичному бізнесі. *Науковий вісник МДУ імені В.О. Сухомлинського*. 2014. Випуск 5.2(101). С. 57–60.
4. Сосновська О. О. Страхування: навчальний посібник. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.
5. Таркуцяк А.О. Страхові послуги: навч. посіб. Київ.: Вид-во Європейського університету, 2003. 583 с.
6. Цимбалюк Ю. А. Особливості страхування ризиків готельно-ресторанного бізнесу в Україні. *Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної*

індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку: збірник матеріалів Всеук. наук.-прак. інт.-конф. Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. С. 192-194.

7. Чвертко Л. А., Демченко Т. А. Страхування туристичних ризиків: проблеми теорії та практики. *Економічні горизонти*. 2018. № 1(4). С. 67–75.

Питання для самоконтролю

1. Поясніть поняття відповідальності.
2. На які види поділяється страхування відповідальності?
3. Дайте характеристику страхування цивільної відповідальності.
4. В чому полягає зміст страхування цивільної відповідальності в туристичній діяльності?

Практичне заняття №12

Тема. Страхування туристів, туристичних підприємств і підприємств готельно-ресторанного бізнесу

Мета заняття: формування у студентів цілісного розуміння сутності, призначення та механізмів страхування в туристичній сфері, а також набуття вмінь аналізувати ризики туристів і туристичних підприємств, підприємств готельно-ресторанного бізнесу та застосовувати страхові інструменти для їх мінімізації.

Питання до обговорення:

1. Особливості страхування туристів і туристичних підприємств.
2. Схеми страхування туристів.
3. Умови колективного та індивідуального страхування туристів від нещасних випадків, хвороб, смерті, при наданні адміністративної та юридичної допомоги.
4. Взаємодія вітчизняних страхових компаній з сервісними зарубіжними страховими компаніями assistance.
5. Специфічні ризики для готельно-ресторанного бізнесу.
6. Страхові випадки, що підлягають і не підлягають страховому відшкодуванню при їх настанні.
7. Ризики, що виключаються з страхування туристів. Документи, необхідні для виплати страхових сум при нещасних випадках або хвороби. Розгляд спірних питань.
8. Страхування відповідальності суб'єктів туристичної діяльності та готельно-ресторанного бізнесу.

Рекомендована література:

1. Александрова М. М. Страхування. Київ: ЦУЛ, 2002. 208 с.
2. Гаталяк О. М., Пандяк І. Г. Особливості страхування в туризмі. Наукові вісті Інституту менеджменту та економіки «Галицька академія». Івано-Франківськ. №1 (7). 2005. С. 75 – 81.

3. Гаталяк О., Пандяк І. Специфічні форми страхування в туризмі. Наукові записки Терноп. нац. пед. ун – ту. Серія географічна. Тернопіль. 2006. Вип. 2. – С. 46 – 48.
4. Дадак О. О., Дорош-Кізим М. М., Грабовський Р. С., Дудяк Р. П. Страхування туристичної діяльності в Україні. Науковий вісник ЛНУВМБ імені С. З. Гжицького. Серія: Економічні науки. 2019. Т. 21. №92. С. 115-119.
5. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 368 с.
6. Цимбалюк Ю. А. Особливості страхування ризиків готельно-ресторанного бізнесу в Україні. Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку : збірник матеріалів Всеук. наук.-прак. інт.-конф. Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. С. 192-194.
7. Чвертко Л. А., Демченко Т. А. Страхування туристичних ризиків: проблеми теорії та практики. Економічні горизонти. 2018. № 1(4). С. 67–75.
8. Юрченко О.М. Страхування: конспект лекцій. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. 96 с.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягають особливості страхування туристів і туристичних підприємств?
2. Які основні схеми страхування туристів застосовуються у сфері туризму?

3. Які умови та відмінності між колективним і індивідуальним страхуванням туристів від нещасних випадків, хвороб, смерті та при наданні адміністративної й юридичної допомоги?

4. У чому полягає взаємодія українських страхових компаній із зарубіжними сервісними компаніями (assistance)?

5. Які документи необхідні при укладенні договору страхування та під час здійснення страхових виплат?

6. Які страхові випадки підлягають виплаті, а які – не підлягають страховому відшкодуванню?

7. Які ризики виключаються зі страхування туристів? Які документи необхідні для отримання страхових виплат у разі нещасного випадку або хвороби? Як відбувається розгляд спірних питань?

8. У чому полягає страхування відповідальності туристичних організацій за невиконання контрактних або договірних зобов'язань?

Практичне заняття №13

Тема. Страхування в рамках зовнішньоекономічних зв'язків у туризмі. Система «Асистанс»

***Мета заняття:** формування у студентів цілісного уявлення про страхування в системі «Асистанс» у сфері міжнародного туризму, розкриття його сутності, функцій та практичного значення.*

Питання до обговорення:

1. Страхування в системі «Асистанс».
2. Поняття про систему «Асистанс».

3. Умови страхування за системою «Асистанс».
4. Обмеження системи «Асистанс».
5. Види «Асистансу».
6. Практика страхування за системою «Асистанс» в Україні.

Рекомендована література:

1. Александрова М. М. Страхування. Київ: ЦУД, 2002. 208 с.
2. Гаталяк О. М., Пандяк І. Г. Особливості страхування в туризмі. *Наукові вісті Інституту менеджменту та економіки «Галицька академія»*. Івано-Франківськ. №1 (7). 2005. С. 75 – 81.
3. Волохова Л. Ф. Зарубіжний досвід розвитку ринку страхування життя як чинник впливу на українські реалії. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Економіка і менеджмент. 2019. Вип. 35. С. 137–142.
4. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 368 с.
5. Носенко С. Асистанс міжнародного рівня: «підводні камені». *Страхова справа*. 2004. №1(13). С. 62.
6. Охріменко О. О. Туристичний сегмент страхового ринку України: сучасні тенденції та технології розвитку: Монографія. Київ: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2008. С. 71.
7. Цимбалюк Ю. А. Особливості страхування ризиків готельно-ресторанного бізнесу в Україні. Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної

індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку : збірник матеріалів Всеук. наук.-прак. інт.-конф. Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. С. 192-194.

8. Юрченко О.М. Страхування: конспект лекцій. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. 96 с.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягає система «Асистанс»?
2. Які компанії здійснюють страхування за системою «Асистанс»?
3. Основні умови за системою «Асистанс».
4. Чи існують загальні страхові правила за системою «Асистанс»?

Практичне заняття № 14

Тема. Страхування в рамках зовнішньоекономічних зв'язків у туризмі. Система "Зелена карта".

***Мета заняття:** формування у студентів цілісного уявлення про систему міжнародного страхування «Зелена карта» у контексті зовнішньоекономічних зв'язків у туризмі, розкриття її історії, механізмів функціонування, умов страхування та особливостей застосування в Україні.*

Питання до обговорення:

1. Система «Зелена карта».
2. Історія виникнення системи «Зелена карта».

3. Умови проведення страхування в системі «Зелена карта».
4. Розвиток системи страхування «Зелена карта» у світі.
5. Практика страхування в системі «Зелена карта» в Україні.
6. Види шахрайств пов'язанні з страхуванням за системою «Зелена карта».

Рекомендована література:

6. Александрова М. М. Страхування. Київ: ЦУД, 2002. 208 с.
7. Гаталяк О. М., Пандяк І. Г. Особливості страхування в туризмі. *Наукові вісті Інституту менеджменту та економіки «Галицька академія»*. Івано-Франківськ. №1 (7). 2005. С. 75 – 81.
8. Зелена картка. Рейтинг страхових компаній України за 12 місяців 2024 р. Forinsurer. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/24/12/49>
9. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 368 с.
10. Машина Н. І. Міжнародне страхування: навч. посібник Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 504 с.
11. Никифорак В. Умови і порядок реалізації завдань Міжнародної системи страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів «Зелена картка». *Цивільне право і процес*. 2019. № 12. С. 51–55. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.12.10>

12. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 01.07.2004 №1961. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1961>- 15
13. Плиса В. Й. Страхування: навч. посібник. Київ: Каравела, 2005. 392 с.
14. Руденко В., Добіжа Н., Мирончук В. Туристичне страхування як інструмент забезпечення фінансової безпеки подорожуючих громадян. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. № 6 (15). С. 253–259. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.15-40>
15. Юрченко О.М. Страхування: конспект лекцій. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. 96 с.
16. Green Card system. Council of Bureaux AISBL. URL: <https://www.cobx.org/article/4130/green-card-system-final>

Питання для самоконтролю

- a. Історія виникнення «Зеленої карти».
- b. Порядок вступу в систему «Зелена карта».
- c. Суть страхування системи КАСКО.
- d. В чому полягає відмінність системи КАСКО від системи «Зелена карта».
- e. Правила поведінки українських водіїв, що потрапили в ДТП за кордоном.

Практичне заняття № 15 Тема. Проблеми сучасного страхування

Мета заняття: засвоїти сучасні проблеми розвитку страхового ринку, зокрема виявити основні недоліки страхування, проаналізувати види злочинів у сфері страхових відносин та розкрити сутність страхового шахрайства. Розвинути вміння визначати типові схеми шахрайства з боку страхувальників і страховиків, оцінювати їх вплив на ринок страхових послуг та пропонувати заходи щодо попередження й подолання страхового шахрайства.

Питання до обговорення:

1. Недоліки страхування
2. Злочини в страхуванні
 - 2.1. Поняття страхового шахрайства
 - 2.2. Шахрайство страхувальників
 - 2.3. Злочини в інтересах страховиків
 - 2.4. Боротьба з шахрайством

Рекомендована література:

1. Єрмошенко А. М. Страхове шахрайство як джерело виникнення загроз у взаємодії страховиків і банків. URL: http://nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/pprbsu/texts/2009_27/09_27_16.pdf.
2. Заєць О. М. Правопорушення у сфері страхування під час розслідування страхових випадків. *Південноукраїнський правничий часопис*, 2010-№2, С. 242-244.
3. Машина Н. І. Міжнародне страхування. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 504 с.

4. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств. Київ.: Центр навчальної літератури, 2006. 368 с.
5. Марина А., Пеценко, М.. Страхувальний ринок України в умовах війни. *Цифрова економіка та економічна безпека*, (5 (05), 2023. С. 44-51. [URL: https://doi.org/10.32782/dees.5-7](https://doi.org/10.32782/dees.5-7)
6. Національний банк України. Майбутнє регулювання ринку страхування. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_fin_pr_2020-04-22.pdf?v=4
7. Пластун В. А., Гніденко Г.В. Страхове шахрайство у сучасних умовах розвитку страхового ринку України. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія Економіка і менеджмент. 2010. № 5/1 (39). С. 99-105.
8. Страхування в сфері туризму та готельно-ресторанній справі: електронний навчальний посібник для здобувачів вищої освіти галузі знань J Транспорт та послуги спеціальності J2 Готельно-ресторанна справа та кейтеринг освітньої програми Готельно-ресторанна справа. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2025. 423 с.
9. Шахрайство в сфері страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. URL: <http://autoadvokat.com.ua/315.html>

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні проблеми страхування

2. Які злочини найпоширеніші у страхування?
3. Які види шахрайств типові для туристичних підприємств? туристів?
4. Назвіть основні недоліки страхування.
5. Які туристичні ризики не покривають страхування?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Страхування, як економічна категорія – це:

- а) економічні відносини з приводу організації страхового захисту;
- б) страховий фонд;
- в) суто грошові відносини у сфері товарно-грошового обігу;
- г) виробничі відносини в суспільстві.

2. Страхування:

- а) створює нову вартість;
- б) не створює нової вартості;
- в) створює додану вартість;
- г) створює добавлену вартість.

3. Страхування є формою:

- а) страхового захисту;
- б) страхового забезпечення;
- в) виробничих відносин;
- г) вартісних відносин

4. Ризик – це:

- а) фактор, що обумовлює виникнення страхових відносин;
- б) фактор здійснення страхових виплат;
- в) фактор здійснення страхового відшкодування;
- г) подія, що відбулася.

5. Ризик втрати (недоотримання) прибутку

відноситься до:

- а) спекулятивних ризиків;;
- б) виправданих ризиків;
- в) екологічних ризиків
- г) чистих ризиків

6. Страховий ризик – це:

- а) система відносин між страховиком і страхувальником;
- б) ступінь довіри сторін договору;
- в) певна подія, на випадок якої проводиться страхування;
- г) об'єкт страхування.

7. До ознак страхового ризику відносять:

- а) впевненість у настанні певної події;
- б) залежність від волевиявлення зацікавлених осіб;
- в) невідомість настання у просторі та часі;
- г) володіння, користування, розпорядження майном.

8. Початкова сутність страхування пов'язана із:

- а) ризиком;
- б) інформацією;
- в) безпечністю;
- г) вільним вибором страховика.

9. Страхування охоплює:

- а) всі ризики;
- б) страхові ризики;

- в) нестрахові ризики;
- г) ваш варіант відповіді.

10. Економічна сутність страхування визначається механізмами:

- а) ефектом рідкісних подій;
- б) ефектом доцільності;
- в) ефектом економічної ефективності;
- г) ваш варіант відповіді.

11. Страхування як економічна категорія є:

- а) економічними відносинами з проводу формування і використання страхового фонду з метою здійснення антиризикової діяльності;
- б) сукупністю страховиків і страхувальників, а також їх об'єднань;
- в) системою страхових послуг в державі;
- г) метою укладання страхового договору.

12. Роль страхування полягає в забезпеченні:

- а) ефективності фінансових відносин;
- б) виконання умов договорів;
- в) створення доданої вартості;
- г) стабільності відтворювального процесу.

13. Який фактор насамперед зумовлює потребу у страхуванні:

- а) нестача власних коштів для фінансування поточних потреб;
- б) необхідність оформлення банківських кредитів;

в) зацікавленість в отриманні якомога більшого прибутку;

г) можливість реалізації ризику;

14. Предметом страхування є:

а) майно, відповідальність, життя;

б) ризик;

в) майновий інтерес;

г) страховий випадок.

15. Суб'єктами страхових відносин є:

а) страховики;

б) акціонери страховика;

в) Держфінпослуг;

г) Міністерство Фінансів України

16. Законодавство України виділяє види страхування:

а) медичне;

б) ризикове;

в) пожежне;

г) відповідальності

17. В основу поділу страхування на галузі покладено:

а) ризики;

в) об'єкти страхування;

б) суб'єкти страхування;

г) страхові випадки.

18. Які види страхування згідно законодавства є обов'язковими:

- а) страхування транспортних засобів;
- б) страхування заставного майна;
- в) страхування спортсменів вищих категорій;
- г) особисте страхування від нещасних випадків на транспорті.

19. У якій формі може здійснюватись страхування:

- а) добровільне;
- в) майнове;
- б) особисте;
- г) обов'язкове.

20. Який розділ Закону «Про страхування» регулює порядок проведення страхування, визначає вимоги стосовно договорів страхування та правил страхування

- а) 1.
- б) 2.
- в) 3.
- г) 4.

21. Який розділ Закону «Про страхування» визначає умови забезпечення платоспроможності страховика, фінансовий механізм здійснення страхової діяльності

- а) 1.
- б) 2.

- в) 3.
- г) 4.

22. Який розділ Закону «Про страхування» формулює принципи та основні засади державного нагляду за страховою діяльністю, взаємовідносини страховика і держави

- а) 1.
- б) 2.
- в) 3.
- г) 4.

23. У якому розділі Закону «Про страхування» вказуються форми та види страхування в Україні, порядок створення страховика та його об'єднання

- а) 1.
- б) 2.
- в) 3.
- г) 4.

:

24. За статусом страховика розрізняють страхування:

- а) майнове, особисте, відповідальності;
- б) добровільне, обов'язкове;
- в) державне, взаємне, комерційне;
- г) фізичних та юридичних осіб.

25. Класифікація страхування за об'єктами передбачає поділ його на:

- а) сфери;

- б) галузі та види;
- в) форми;
- г) роди.

26. Порядок добровільного страхування встановлюється:

- а) нормативними документами Міністерства Фінансів України;
- б) правилами страхування страховика;
- в) Законами України;
- г) розпорядженнями Держфінпослуг.

27. Правила обов'язкового страхування встановлює:

- а) Кабінет Міністрів України;
- б) Верховна рада;
- в) Страховик;
- г) Ліга страхових організацій України

28. Страховий ринок можна визначити як:

- а) сферу економічних відносин, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист;
- б) сукупність страховиків, страхувальників, посередників, що приймають участь в реалізації відповідних послуг;
- в) середовище, у якому функціонують страхові компанії;
- г) усі відповіді вірні.

29. Обов'язковим умовами функціонування

страхового ринку є наявність:

- а) об'єктів та суб'єктів страхування;
- б) потреби у страхових продуктах, а також суб'єктів страхування;
- в) об'єктів та суб'єктів страхування, потреби у страхових продуктах, а також можливість прийняття рішення про участь у страховій угоді;
- г) об'єктів та суб'єктів страхування, а також потреби у страхових продуктах.

30. До основних функцій страхового ринку можна віднести:

- а) організація страхового захисту за допомогою продажу страхових полісів;
- б) акумулювання значних фінансових ресурсів з їх подальшим інвестуванням за певними напрямками
- в) усі вище перелічені;
- г) правильна відповідь відсутня.

31. В якій організаційній формі не може бути створений страховик:

- а) товариство з повною відповідальністю;
- б) командитне товариство;
- в) товариство з обмеженою відповідальністю;
- г) товариство з додатковою відповідальністю.

32. Страховиком в Україні може бути:

- а) резидент;
- б) нерезидент;
- в) сукупність резидентів та нерезидентів;

г) ваш варіант відповіді.

33. До страхових посередників відносяться:

- а) аудитор;
- б) страховий агент;
- в) банківська установа;
- г) орган державного нагляду за страховою діяльністю.

34. Страховий агент є уповноваженою особою:

- а) страховика;
- б) страхувальника;
- в) брокера;
- г) перестраховика.

35. Страховий брокер діє від імені:

- а) страховика;
- б) страхувальника;
- г) асоціації брокерів
- в) страхового агента;

36. Страховий продукт – це:

- а) страховий поліс;
- б) договір страхування;
- г) страхове відшкодування
- в) комплекс зобов'язань страховика;

37. На який мінімальний термін може бути укладено страховий договір?

- а) Зі страхування життя;

- б) зі страхування майна громадян;
- в) з обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів.
- г) страхування здоров'я на випадок хвороби;
- д) страхування фінансових ризиків.

38. Чи існують законодавчі обмеження на максимальний термін страхування за одним договором?

- а) так;
- б) ні;
- в) є обмеження по договорах:

39. Хто може припинити дію договору страхування?

- а) страхувальник;
- б) ліга страхових організацій;
- в) страховик;
- г) судові органи;
- д) уповноважений орган (Міністерство фінансів України).

40. Чи можна протягом строку дії договору страхування вносити зміни до його змісту?

- а) так;
- б) ні;
- в) з дозволу Уповноваженого органу (Міністерства фінансів);
- г) з дозволу Кабінету Міністрів України;

41. Чи існує різниця між такими поняттями, як “страховий договір”, “страховий поліс”, “страхове свідоцтво”:

- а) не існує;
- б) існує лише за кордоном, в Україні дані поняття є тотожними;
- в) існує, в залежності від видів страхування та прийняття чи не прийняття умов страхування;
- г) ваш варіант відповіді.

42. Які дії страхувальника після настання страхового випадку:

- а) вжити заходи щодо зменшення збитків;
- б) одразу після настання страхового випадку почати відновлювальні роботи;
- в) обчислити суму страхового відшкодування;
- г) ваш варіант відповіді.

43. Особисте страхування забезпечує страховий захист:

- а) інвестицій громадян;
- б) відповідальності роботодавця перед персоналом;
- в) працездатності громадян;
- г) кредитів громадян.

44. Особисте страхування відноситься до:

- а) ризикової галузі;
- б) накопичувального страхування;
- в) ризикової галузі та накопичувального

страхування;

г) правильної відповіді немає.

45. Предметом особистого страхування є наступні групи ризиків:

а) смерть, хвороба, каліцтво, відповідальність за нанесення шкоди третій особі;

б) хвороба, травма, тривалість життя, пошкодження майна;

в) смерть, хвороба, каліцтво, травма, тривалість життя;

г) життя, здоров'я, працездатність, пошкодження майна громадян.

46. Специфічною рисою особистого страхування є:

а) об'єкт страхування не має вартісної оцінки;

б) страхова сума не може перевищувати залишкової вартості майна на момент укладення договору;

в) договір страхування не укладається на тривалий час;

г) забезпечує відшкодування збитку третій особі й одночасно виступає у якості охорони майнових інтересів самого страхувальника.

47. До якої галузі страхування відноситься медичне страхування:

а) майнового;

б) особистого ;

- в) співстрахування;
- г) страхування відповідальності.

48. Майнове страхування забезпечує страховий захист майнового інтересу, пов'язаний із:

- а) володінням та користуванням майном;
- б) життям та здоров'ям громадян;
- в) працездатністю громадян;
- г) відповідальністю перед третіми особами.

49. Специфічною ознакою майнового страхування є:

- а) суб'єктів страхових відносин може бути три: страховик, страхувальник, вигодонабувач;
- б) деякі підвиди страхування можуть бути виділені як особливо довготривалі;
- в) забезпечує відшкодування збитку третій особі і одночасно виступає у якості охорони майнових інтересів самого страхувальника;
- г) правильної відповіді немає.

50. Які з видів страхування не належать до майнового:

- а) страхування наземного транспорту;
- б) страхування інвестицій;
- в) страхування кредитів;
- г) страхування відповідальності власників транспортних засобів.

51. Який із видів відповідальності не

страхується:

- а) відповідальність товаровиробника за якість продукції;
- б) відповідальність за професійними ризиками;
- в) відповідальність за фінансовий збиток;
- г) відповідальність за нанесення моральної шкоди третій особі.

52. Якими причинами зумовлюється обов'язковість страхування цивільної відповідальності автовласників:

- а) причинами релігійного характеру;
- б) необхідністю додаткового залучення коштів для утримання доріг;
- в) тим, що автомобіль є джерелом підвищеної небезпеки;
- г) необхідністю створення ефективної системи захисту майнових інтересів потерпілих в ДТП.

53. Специфічною рисою страхування відповідальності є:

- а) наявність факту пошкодження, крадіжки, знищення не є достатньою умовою для здійснення відшкодування;
- б) забезпечує відшкодування збитку третій особі й одночасно виступає у якості охорони майнових інтересів самого страхувальника;
- в) страхова сума не обмежується вартісною оцінкою об'єкта страхування;
- г) усі відповіді вірні.

54. Порядок добровільного страхування встановлюється:

- а) нормативними документами Міністерства Фінансів України;
- б) правилами страхування страховика;
- в) Законами України;
- г) розпорядженнями Держфінпослуг.

55. Який із видів відповідальності не страхується:

- а) відповідальність товаровиробника за якість продукції;
- б) відповідальність за професійними ризиками;
- в) відповідальність за фінансовий збиток;
- г) відповідальність за нанесення моральної шкоди третій особі.

56. Якими причинами зумовлюється обов'язковість страхування цивільної відповідальності автовласників:

- а) причинами релігійного характеру;
- б) необхідністю додаткового залучення коштів для утримання доріг;
- в) тим, що автомобіль є джерелом підвищеної небезпеки;
- г) необхідністю створення ефективної системи захисту майнових інтересів потерпілих в ДТП.

57. Специфічною рисою страхування

відповідальності є:

а) наявність факту пошкодження, крадіжки, знищення не є достатньою умовою для здійснення відшкодування;

б) забезпечує відшкодування збитку третій особі й одночасно виступає у якості охорони майнових інтересів самого страхувальника;

в) страхова сума не обмежується вартісною оцінкою об'єкта страхування;

г) усі відповіді вірні.

58. Порядок добровільного страхування встановлюється:

а) нормативними документами Міністерства Фінансів України;

б) правилами страхування страховика;

в) Законами України;

г) розпорядженнями Держфінпослуг.

59. Документ (свідоцтво, сертифікат), що підтверджує факт заключення угоди страхування між страховиком і страхувальником і містить в собі всі умови страхування:

1. Страховий договір.
2. Страховий поліс.
3. Страхове покриття.
4. Страхова подія.

60. Неоплачування страховиком частина або всі збитки страхувальника:

1. Страхова франшиза.
2. Страховий поліс.
3. Страхова подія.
4. Страхові витрати.

61. Плата страхувальника страховику за покриття ризику страхування:

1. Страховий ризик.
2. Страхова премія.
3. Страховий внесок.
4. Страхова сума.

62. Грошова сума, яка виплачується страховиком відповідно до умов договору страхування при настанні страхового випадку:

1. Страхова виплата.
2. Страховий внесок.
3. Страховий ризик.
4. Страховий тариф.

63. Передбачувана подія на випадок виникнення якої проводиться страхування:

1. Страхова ситуація.
2. Страхові положення.
3. Страховий ризик.
4. Страховий випадок.

64. Особа, на користь якої страхувальник заключає договори страхування:

1. Страховик.

2. Застрахований.
3. Вигодонабувач.
4. Бенефіціарій.

65. Плата за страхування:

1. Страхова премія.
2. Страхова оцінка.
3. Страхова сума.
4. Страхова вартість.

66. Вартість знищеного або зіпсутого майна в результаті страхового випадку:

1. Страховий тариф.
2. Страхова сума.
3. Збиток.
4. Страховий внесок.

67. Грошова сума, яку виплачує страховик страхувальнику при настанні страхового випадку згідно умов договору (переважно майнового страхування):

1. Страхове відшкодування.
2. Страховий внесок.
3. Страхова премія.
4. Страхове забезпечення.

68. Грошова сума, яку виплачує страховик страхувальнику при настанні страхового випадку згідно умов договору (для особистого страхування):

1. Страхове відшкодування.

2. Страховий внесок.
3. Страхова премія.
4. Страхове забезпечення.

69. Фінансові установи, які мають ліцензію на здійснення страхової діяльності:

1. Страховики.
2. Страхувальники.
3. Вигодонабувачі.
4. Брокери.

70. Подія на випадок якої проводиться страхування:

1. Страховий ризик.
2. Страховий випадок.
3. Збиток.
4. Страхове відшкодування.

71. Який з перелічених видів не стосується особистого страхування?

1. Страхування життя.
2. Страхування від нещасного випадку.
3. Медичне страхування.
4. Страхування відповідальності.

72. Вид страхування, у якому об'єктом страхування виступають майнові інтереси страхувальників, пов'язані з володінням, використанням і розпорядженням майном:

1. Туристичне страхування.

2. Майнове страхування.
3. Медичне страхування.
4. Страхування вантажів.

73. Об'єктами майнового страхування не можуть бути:

1. Основні фонди.
2. Оборотні фонди.
3. Об'єкти незавершеного будівництва.
4. Майно в аварійному стані.

74. Яких галузей страхування немає в Україні?

1. Майнове.
2. Особисте.
3. Відповідальності.
4. Економічних ризиків.

75. Вид страхування при якому страхове відшкодування надається у вигляді конкретної послуги або плати за фактично надану послугу:

1. Асистанс.
2. Майнове страхування.
3. Особисте страхування.
4. Соціальне страхування.

76. Система міжнародних договорів про обов'язкове страхування цивільної відповідальності водіїв транспортних засобів:

1. „Зелена карта”.
2. Страхування вантажів.

3. Страхування відповідальності.
4. Страхування економічних ризиків.

77. Страхування транспортного засобу:

1. „Зелена карта“.
2. Асистанс.
3. КАСКО.
4. Страхування вантажів.

78. Особисте обов'язкове страхування пасажирів (туристів, екскурсантів) здійснюється шляхом заключення:

1. Договір між пасажирами.
2. Договір між перевізниками.
3. Договір між перевізниками і страховими компаніями.
4. Договір між страховими компаніями і туристами.

79. Відносини між страховиками і страхувальниками з надання страхової послуги, коли захист майнових інтересів пов'язаний з життям, здоров'ям і працездатністю страховиків і застрахованих туристів:

1. Туристичне страхування.
2. Медичне страхування.
3. Страхування життя.
4. Особисте страхування.

80. До недоліків сучасного страхування

належить:

1. Високий рівень конкуренції
2. Обмежений доступ окремих груп населення до страхових послуг
3. Надмірна кількість страхових продуктів
4. Постійне зростання довіри до страховиків

ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ САМОСТІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Сутність, роль та необхідність страхового захисту.
2. Поняття ризику в системі страхування.
3. Сутність і значення страхування майна фізичних осіб.
4. Форми страхового захисту.
5. Критерії визначення страхового ризику.
6. Принципи страхового захисту майна громадян.
7. Методи і підходи страхового захисту.
8. Основні характеристики страхових ризиків.
9. Об'єкти страхування в туристичній індустрії.
10. Суть страхування як економічної категорії.
11. Страхування транспортних засобів громадян.
12. Загальні підходи та принципи класифікації страхових ризиків.
13. Виникнення та етапи розвитку страхування.
14. Загальна класифікація ризиків.
15. Страхування особистого домашнього майна.
16. Особливість ознак страхування.

17. Види ризиків за суб'єктами, які підпадають під вплив ризиків.
18. Відповідальність як об'єкт страхових відносин.
19. Місце страхування в системі економічних категорій.
20. Види ризиків за джерелами небезпеки і їх походженням.
21. Необхідність, економічна суть і особливості страхування відповідальності.
22. Види договорів майнового страхування
23. Суть і значення об'єкта страхування.
24. Види ризиків за кількісними параметрами.
25. Підгалузі і види страхування відповідальності.
26. Функції страхування та їх практичне застосування.
27. Види та оцінка ризиків за обсягом відповідальності страховика.
28. Суть і значення страхування цивільної відповідальності.
29. Специфічні терміни і поняття, які використовуються в страхуванні.
30. Управління ризиком та його основні етапи.
31. Основні принципи і умови страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів.
32. Базові міжнародні страхові терміни і їх українські відповідники.
33. Підходи до ідентифікації ризиків.
34. Міжнародна система страхування «Зелена картка».
35. Суть і значення принципів страхування.
36. Підходи до аналізу і оцінки ризиків.
37. Майнове страхування, його необхідність і значення.

38. Класифікаційні відмінності об'єктів страхування.
39. Методичні основи управління ризиком.
40. Сутність і розуміння основних видів і форм особистого страхування в туристичній індустрії.
41. Галузі і підгалузі страхування.
42. Особливості страхування туристів і туристичних організацій.
43. Страхування карго і каско в системі туристичних послуг .
44. Види страхування.
45. Схеми страхування туристів.
46. Страхування життя і його основні види.
47. Класифікація страхування за формами його проведення.
48. Порядок укладання договорів страхування, страхових виплат і вирішення можливих розбіжностей.
49. Характеристика ризиків у туристичній діяльності.
50. Суть і значення обов'язкового страхування.
51. Страхові події і випадки
52. Особливості прояву ризиків туристичного підприємства.
53. Суть і значення добровільного страхування.
54. Умови колективного та індивідуального страхування туристів від нещасних випадків, хвороб, смерті.
55. Місце страхування серед методів керування ризиками в туристичній діяльності.
56. Основні види страхування туристів в Україні.

57. Взаємодія вітчизняних страхових компаній з сервісними зарубіжними страховими компаніями.
58. Структурні блоки програм страхування.
59. Системи страхування та страхового забезпечення.
60. Форми необхідних документів при укладенні договору страхування, виробництва страхових виплат.
61. Суть і значення транспортного страхування.
62. Значення та мета державного регулювання страхової діяльності.
63. Документи, необхідні для виплати страхових сум при нещасних випадках або хвороби.
64. Принципи страхового відшкодування та визначення розміру збитку.
65. Правове регулювання страхової діяльності в Україні.
66. Страхування відповідальності туристичних організацій за невиконання контрактних або договірних умов.
67. Суть і значення страхування майна юридичних осіб.
68. Державний нагляд за страховою діяльністю.
69. Страхові випадки, що підлягають і не підлягають страховому відшкодуванню при їх настанні.
70. Обов'язкові види страхування від нещасних випадків.
71. Суть і значення ліцензування страхової діяльності.
72. Основні принципи і умови страхування.
73. Основні фактори ризику в туристичній діяльності.
74. Контроль за діяльністю страховиків.

75. Страхування від нещасних випадків в туристичній індустрії.
76. Порядок укладання договорів страхування майна.
77. Завдання та функції органів державного нагляду за страховою діяльністю в Україні.
78. Особливості страхування від нещасних випадків на транспорті.
79. Сутність і класифікація ризику туристів.
80. Особливості реєстрації та ліцензування страховиків.
81. Стан і розвиток особистого страхування в Україні.
82. Теоретичні обумовленості програм. Страхування.
83. Принципи та порівняльна відмінності обов'язкового і добровільного страхування.
84. Перспективи розвитку страхування підприємницьких ризиків.
85. Розробка програми страхування ризиків для туристичного підприємства.
86. Розгляд спірних питань у страхуванні.
87. Основні умови страхового договору.
88. Специфічні фактори ризику в туризмі.
89. Правові основи розгляду спірних питань у страхуванні.
90. Форми і види страхування від нещасних випадків, їх практична суть.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Аварійний комісар – фахівець, який за дорученням страховика визначає причину, характер і розмір збитків та видає аварійний сертифікат

Актуарні розрахунки – розрахунки тарифів за будь-яким видом страхування

Ануїтет – послідовність кількох (як правило однакових) платежів, що здійснюються через рівні проміжки часу

Асистанс (Assistance) – сервісні послуги компанія-посередник, яка цілодобово організовує надання медичної, юридичної або технічної допомоги застрахованій особі/туристу за кордоном.

Бенефіціар – особа, на користь якої страхувальник уклав договір страхування, третя сторона – вигодонабувач за страховим полісом

Вид страхування – страхування однорідних об'єктів від характерних для них небезпек

Державне обов'язкове страхування – форма страхування, при якій визначені законодавством страхувальники сплачують страхові внески за рахунок державного бюджету (страхування військовослужбовців, працівників правоохоронних органів, податкової і митної служби, народних депутатів та деяких інших категорій працівників)

Диспашер (аджастер) – спеціаліст з розрахунків аварій та розподілу збитку загальної аварії між учасниками морського перевезення

Добровільне страхування – форма страхування, що здійснюється на основі добровільно укладеного договору між страховиком і страхувальником

Договір страхування – письмова угода між страхувальником і страховиком, згідно з якою страховик бере на себе зобов'язання у разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату страхувальнику або іншій особі, визначеній у договорі страхування страхувальником, на користь якої укладено договір страхування (подати допомогу, виконати послугу тощо), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі у визначені строки та виконувати інші умови договору

Застрахований – особа, на користь якої страхувальник уклав договір страхування

Інфракція – порушення страхувальником або страховиком умов, зафіксованих у договорі страхування

Класифікація страхування – система поділу страхування залежно від цілей використання результатів класифікації на сфери діяльності, галузі, підгалузі, види, класи, групи

Контрибуція – право страховика звернутися до інших страховиків, які за проданими полісами несуть відповідальність перед одним і тим самим конкретним страхувальником, з пропозицією розділити витрати з відшкодування збитків

Ліцензія на страхову діяльність – документ, який засвідчує право страхової компанії приймати на страхування (перестраховання) ризику певного виду

Майнове страхування – галузь страхової діяльності, в якій об'єктом страхування є майно, що знаходиться у власності, розпорядженні або використанні юридичних та фізичних осіб

Особисте страхування – галузь страхування, в якій об'єктом страхових відносин є життя, здоров'я і працездатність людини

Перестраховання – самостійна галузь страхування, яка захищає страховика від можливих фінансових втрат у тому випадку, коли він був би змушений здійснювати виплати за укладеними договорами страхування, не маючи перестраховального покриття

Поліс (страховий договір, страхове свідоцтво) – письмова угода між страхувальником і страховиком, яка засвідчує, що страховик бере на себе зобов'язання у разі настання страхового випадку виплатити страхову суму або в межах страхової суми відшкодувати збиток страхувальникові чи іншій особі, зазначеній у П. За

умови сплати страхових платежів у визначені строки П. має містити: назву документа, реквізити страховика, прізвище або назву страхувальника, його адресу, перелік об'єктів страхування, розмір страхової суми, перелік страхових випадків, розмір тарифу, а також страхових платежів, термін їх сплати, строк дії договору, права й обов'язки сторін, інші умови, підписи сторін

Репатріація – оплата витрат на повернення тіла застрахованого або транспортування хворого до країни постійного проживання за медичними показаннями.

Соціальне страхування – система гарантованого матеріального забезпечення громадян у старості, у разі втрати працездатності, при вагітності та інших обумовлених законом випадках за рахунок коштів спеціальних фондів, що акумулюються державою з внесків підприємств, організацій і установ згідно з визначеними нормами

Співстрахування – страхування об'єкта за одним спільним договором кількома страховиками. При цьому в договорі мають міститися умови, що визначають права й обов'язки кожного страховика

Страхова вартість – вартість, що її встановлює страхувальник, оцінюючи об'єкт страхування, критерій оцінки страхового ризику

Страхова виплата – грошова сума, що виплачується страховиком відповідно до умов договору при настанні страхового випадку

Страхова відповідальність (страхове покриття) – зобов'язання страховика сплатити страхове

відшкодування або страхову суму в разі настання обумовлених наслідків страхового випадку

Страхова оцінка – критерії оцінки страхового ризику

Страхова подія – подія, що передбачена договором страхування або чинним законодавством, з настанням якої виникає обов'язок страховика відшкодувати завдані цією подією збитки або виплатити страхове забезпечення страхувальнику

Страхова сума – сума, в межах якої страховик несе відповідальність згідно угоди страхування

Страховий портфель – кількість діючих угод страхування

Страховий інтерес – матеріальна зацікавленість у страхуванні об'єктів, до яких страхувальник має стосунок як власник, орендар, перевізник.

Страховий акт – документ, що складається за наслідками огляду застрахованого об'єкта, який постраждав в результаті настання страхової події

Страховий договір – письмова угода між страхувальником і страховиком, яка передбачає зобов'язання страховика в разі настання страхового випадку здійснити виплату страхувальнику або іншій особі, на користь якої укладена угода страхування, а страхувальник зобов'язується сплатити страховий платіж у визначені строки

Страховий захист – сукупність специфічних економічних інтересів пов'язаних з подоланням або відшкодуванням втрат від страхових ризиків

Страховий об'єкт – життя, здоров'я, працездатність громадян, майно, матеріальні цінності, майнові інтереси громадян та юридичних осіб.

Страховий платіж (внесок, премія) – плата страхувальника страховику за покриття ризику страхування

Страховий поліс (страховий сертифікат, страхове свідоцтво) – документ, що засвідчує факт укладання угоди страхування і містить в собі всі умови страхування.

Страховий ризик – ймовірна подія або сукупність подій, на випадок яких здійснюється страхування. Нерідко страховий ризик тлумачать як розподіл між страховиком і страхувальником несприятливих економічних наслідків у разі настання страхового випадку

Страховий тариф – ставка страхових платежів з одиниці страхової суми за певний період. За економічним змістом є ціною страхового ризику

Страховик – це фізична або юридична особа, яка здійснює страхування

Страхувальник – це фізична чи юридична особа, яка укладає зі страховиком договір по одному з видів страхування

Страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових

внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів

Страховання відповідальності – галузь страхування, де об'єктом є відповідальність страхувальника перед третіми особами, яким може бути завдано шкоди внаслідок його безвідповідальності

Страховання від нещасних випадків – галузь особистого страхування, де об'єктом є втрата здоров'я в разі травм, інвалідності або смерті туриста під час подорожі.

Страховання багажу – галузь майнового страхування, де об'єктом є майно, яке може бути пошкоджене або у різний спосіб втрачене.

Страховання фінансових ризиків (Поліс-агреман/Відміна подорожі) – галузь майнового страхування, де об'єктом є фінансові збитки туриста, якщо він змушений скасувати або перервати подорож через хворобу, сімейні обставини тощо.

Суброгація – передання страхувальником страховикові права на стягнення заподіяної шкоди з третіх (винних) осіб у межах виплаченої суми

Термін страхування – період дії договору страхування коливається від декількох днів до значної кількості років, або можливий необмежений термін, доки одна із сторін праводіносин не відмовиться від подальшого їх продовження

Франшиза – визначена договором страхування частина збитку, яка в разі страхового випадку не підлягає відшкодуванню страховиком.

ДОДАТКИ

ДОГОВІР СТРАХУВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ
ЗАСОБІВ № _____ місто Київ « ____ ” _____ 20__ року

Закрите акціонерне товариство
« _____ », надалі Страховик, в
особі Голови Правління (прізвище, імя та по батькові),
діючого на підставі Статуту, з одної сторони, та
Громадянин України _____,
ідентифікаційний номер _____, паспорт серії
____ № _____, виданий _____
РУГУ МВС України в місті Києві, « ____ ” _____ 19__
року, місце проживання: місто Київ
_____, надалі Страхувальник, з другої
сторони, та Акціонерний банк
« _____ », надалі Вигодонабувач, в особі
Заступника Голови Правління (прізвище, імя та по
батькові) (місце проживання: _____),
який діє на підставі довіреності, посвідченої
_____, приватним нотаріусом
Київського міського нотаріального округу « ____ ”
_____ 20__ року за реєстровим № _____,
з третьої сторони, які разом дали за текстом – Сторони,
уклали договір страхування транспортних засобів,
надалі – Договір, про наступне.

1. ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ. ОБ'ЄКТИ СТРАХУВАННЯ.
МІСЦЕ СТРАХУВАННЯ

1.1. Згідно з цим Договором Страховик приймає на себе

обов'язок на умовах «Правил добровільного страхування автотранспортних засобів» від «_____» _____ 20__ року № _____ (далі – Правил), відшкодувати збитки, що може зазнати Страхувальник у результаті пошкодження, знищення або втрати автомобіля(-ів), який(-і) вказан(-і) в додатку 1 до цього Договору, далі за текстом – Автомобіль.

1.2. Об'єктами страхування є майнові інтереси, які не суперечать законодавству України, пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням Автомобілем, який належить на праві власності Страхувальнику.

1.3. Страхування відбувається на користь Вигодонабувача з огляду на те, що Вигодонабувач надав Страхувальнику кредит для придбання Автомобіля та Автомобіль є предметом застави, який забезпечує зобов'язання Страхувальника перед Вигодонабувачем по погашенню такого кредиту.

1.4. Територія дії Договору:

1.4.1. Сторони домовились, що Страховик зобов'язаний здійснити страхову виплату Вигодонабувачу (або за його розпорядженням Страхувальнику) в разі настання страхових випадків, визначених в підпунктах 2.1.1 та 2.1.3 Договору, на території держав всієї Західної та Східної Європи, за виключенням зон військових дій.

1.4.2. Сторони домовились, що Страховик зобов'язаний здійснити страхову виплату Вигодонабувачу в разі настання страхового випадку, визначеного в підпунктах 2.1.2 Договору, на території України.

2. СТРАХОВІ ВИПАДКИ

2.1. У відповідності до цього Договору, а також «Правил добровільного страхування автотранспортних засобів» від «_____» _____ 20_____ року № _____, Страховик бере на себе зобов'язання здійснити страхову виплату Вигодонабувачу (або за його розпорядженням Страхувальнику) в разі настання наступних страхових випадків:

2.1.1. Пошкодження чи знищення Автомобіля та / або його частин, деталей, приладів внаслідок ДТП;

2.1.2. Незаконне заволодіння Автомобілем, пошкодження або знищення його частин, деталей, приладів, що викликані навмисними діями третіх осіб;

2.1.3. Пошкодження чи знищення Автомобіля та / або його частин, деталей, приладів внаслідок:

2.1.3.1. стихійного лиха (включаючи повінь, бурю, ураган, смерч, цунамі, шторм, злив, град, обвал, лавини, оповзень, вихід підґрунтових вод, паводок, удар блискавки, усідання ґрунту тощо);

2.1.3.2. пожежі та вибуху в Автомобілі (включаючи займання внаслідок короткого замикання в електромережі Автомобіля), падіння предметів (дерев, снігу, криги тощо), пілотованих літальних апаратів (чи їх частин).

3. УМОВИ СТРАХУВАННЯ. СТРАХОВА СУМА І СТРАХОВИЙ ПЛАТІЖ

3.1. На страхування приймається Автомобіль у непошкодженому стані, що пройшов технічний огляд у встановленому чинним законодавством України порядку та в установлений термін і не застрахований в інших страхових компаніях за тими ж видами ризиків.

3.2. Страхування Автомобіля здійснюється на повну вартість, частка відповідальності Страховика складає 100%.

3.3. Страхова сума за Договором протягом строку страхування з «__» _____ 20__ року по «__» _____ 20__ року становить _____ гривень (_____), що

складає 100 (сто) відсотків від вартості Автомобіля;

3.4. Страхова сума для Автомобіля зазначена у Додатку 1 до цього Договору.

3.5. Протягом дії Договору страхова сума підлягає індексації на дату настання страхового випадку.

3.5.1. Страхова сума на дату настання страхового випадку протягом терміну дії Договору індексується згідно з формулою:

$$S_{n1} = S_0 * (K_n / K_0)$$

S_{n1} – індексована страхова сума;

S_0 – страхова сума на дату укладання Договору;

K_n – встановлений Національним банком України курс долара США до гривні на дату настання страхового випадку;

K_0 – встановлений Національним банком України курс гривні до долара США на дату набуття чинності цим Договором.

3.6. Договір, за яким виплачено страхове відшкодування, зберігає чинність до кінця обумовленого строку дії, і Страховик несе за ним відповідальність у межах суми, що є різницею між страховою сумою й сумою виплаченого страхового відшкодування. Зміна відсотка відповідальності Страховика у зв'язку зі зменшенням об'єму відповідальності за Договором не настає.

3.7. За бажанням Страхувальника страхова сума за діючим Договором може бути відновлена або збільшена до розміру дійсної вартості Автомобіля шляхом укладання додаткового договору (на розмір збільшення страхової суми) на строк до закінчення дії цього Договору.

3.8. Договором страхування передбачається безумовна франшиза:

3.8.1. у розмірі 5 (п'яти) відсотків від страхової суми Автомобіля у випадку його втрати внаслідок незаконного заволодіння;

3.8.2. у розмірі 1 (один) відсоток від страхової суми Автомобіля у разі його пошкодження чи знищення внаслідок настання інших, передбачених Договором, страхових випадків.

Франшиза не вираховується із суми страхового відшкодування в разі, якщо страховий випадок стався з вини встановленої третьої особи, і це підтверджується документом компетентних органів.

3.9. Розрахунок розміру страхового платежу здійснюється відповідно до страхової суми, визначеної згідно з п.п. 3.3, цього Договору. Оплата страхового

платежу здійснюється Страхувальником Страховику таким чином:

3.9.1. платіж за період страхування з «__” _____
20____ року по «__” _____ 20____ року у
розмірі _____ (_____) –
сплачується не пізніше «__” _____20____ року.

3.10. Встановлений Національним банком України курс долара США до гривні (USD/UAH) на дату укладання Договору складає _____.

4. ВИКЛЮЧЕННЯ ІЗ СТРАХОВИХ ВИПАДКІВ І ОБМЕЖЕННЯ СТРАХУВАННЯ. ВІДМОВА У ВИПЛАТІ СТРАХОВОГО ВІДШКОДУВАННЯ

4.1. Не є страховими випадками і страхове відшкодування не виплачується, якщо пошкодження, знищення або втрата Автомобіля сталася під час або внаслідок:

4.1.1. ядерного вибуху, впливу радіації або радіоактивного забруднення;

4.1.2. військових дій, а також маневрів або інших військових заходів;

4.1.3. громадянської війни, громадських заворушень різного роду та страйків;

4.1.4. перевезення його автомобільним, залізничним, водним чи авіаційним транспортом;

4.1.5. його завантаження на інший транспортний засіб;

4.1.6. його розвантаження з іншого транспортного засобу;

4.1.7. невідкорення Страхувальника (водія) Автомобіля

- владі (втеча на Автомобілі з місця пригоди, переслідування Автомобіля працівниками ДАІ);
- 4.1.8. вчинення Страхувальником (водієм) Автомобіля умисного злочину;
- 4.1.9. використання Автомобіля як таксі при здійсненні підприємницької діяльності з метою отримання прибутку;
- 4.1.10. участі Автомобіля у спортивних змаганнях;
- 4.1.11. надання його для використання працівникам міліції або медичним працівникам для виконання невідкладних службових обов'язків;
- 4.1.12. порушення правил безпеки при ремонті та обслуговуванні, порушення водієм правил технічної експлуатації, вимог «Правил дорожнього руху» щодо технічного стану й обладнання транспортного засобу та обов'язків водія при настанні дорожньо-транспортної пригоди;
- 4.1.13. технічного браку деталей, матеріальні збитки від якого повинні відшкодуватися за гарантійними зобов'язаннями підприємства-виробника чи торгівельної організації;
- 4.1.14. його буксируванні з порушенням вимог Правил дорожнього руху;
- 4.1.15. незаконного заволодіння (набуття права на майно) шляхом обману чи зловживання довір'ям (шахрайства), шляхом вимагання;
- 4.1.16. протизаконних дій (бездіяльності) державних органів, органів місцевого управління або посадових осіб цих органів, в тому числі внаслідок видання вищевказаними органами та посадовими особами

документів, які не відповідають законам або іншим правовим актам;

4.1.17. арешту чи конфіскації Автомобіля правоохоронними, митними або податковими органами.

4.2. Страховик звільняється від здійснення виплати страхового відшкодування, якщо:

4.2.1. Страхувальник (Вигодонабувач) вчинив навмисні дії, спрямовані на настання страхового випадку. Зазначена норма не поширюється на дії, пов'язані з виконанням ними громадянського чи службового обов'язку, в стані необхідної оборони (без перевищення її меж) або захисту майна, життя, здоров'я, честі, гідності та ділової репутації. Кваліфікація дій Страхувальника (Вигодонабувача) встановлюється відповідно до чинного законодавства України;

4.2.2. Страхувальник подав свідомо неправдиві відомості про об'єкт страхування або про факт настання та обставини страхового випадку;

4.2.3. Страхувальник (Вигодонабувач) отримав повне відшкодування збитків від особи, винної у їх заподіянні;

4.2.4. Страхувальник (Вигодонабувач) створив Страховикові перешкоди у визначенні обставин виникнення, характеру та розміру збитків;

4.2.5. Страхувальник (Вигодонабувач) створив Страховикові перешкоди у здійсненні його права позову у порядку регресу до особи, винної у настанні страхового випадку;

4.2.6. Страхувальник (Вигодонабувач) здійснив ремонт пошкодженого Автомобіля до огляду Страховиком;

- 4.2.7. Страхувальник утратив право власності (користування) на Автомобіль на момент настання страхового випадку внаслідок продажу, дарування, рішення суду тощо;
- 4.2.8. були пошкоджені, знищені або втрачені тільки колеса;
- 4.2.9. Страхувальник несвоєчасно повідомив Страховика та правоохоронні органи про настання страхового випадку і це не дало змоги установити причини, обставини й розмір збитків;
- 4.2.10. в інших випадках, визначених законодавством України.

5. ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ

5.1. Страховик зобов'язаний:

- 5.1.1. ознайомити Страхувальника з умовами та Правилами страхування, що вказані в пункті 2.1. цього Договору;
- 5.1.2. протягом двох робочих днів, як тільки стане відомо про настання страхового випадку, вжити заходів щодо оформлення всіх необхідних документів для своєчасної виплати страхового відшкодування;
- 5.1.3. при настанні страхового випадку протягом 72 годин після надання Страхувальником документів, передбачених цим Договором, та підписання Страховиком та Страхувальником страхового акту, здійснити виплату страхового відшкодування Вигодонабувачу, або за його письмовим дорученням – Страхувальнику.

5.1.4. в разі прийняття рішення про відмову у виплаті страхового відшкодування письмово повідомити про це Страхувальника і Вигодонабувача з обґрунтуванням причин відмови;

5.1.5. тримати в таємниці відомості про Страхувальника, Вигодонабувача та їх майновий стан за винятком випадків, передбачених законодавством України. Строк підписання страхового акту - ?

5.2. Страховик має право:

5.2.1. здійснювати заходи з перевірки даних і документів, наданих Страхувальником стосовно Автомобіля, умов його використання та зберігання, факту й обставин настання страхового випадку, розміру заподіяних збитків;

5.2.2. робити запити до правоохоронних органів, підприємств, установ і організацій, що володіють інформацією про страховий випадок, а також самостійно з'ясувати причини й обставини його настання;

5.2.3. зменшити розмір або відмовити у виплаті страхового відшкодування у випадках, що передбачені цим Договором та / або законодавством України;

5.2.4. у разі повної загибелі Автомобіля (коли вартість відновлювального ремонту перевищує 75 % (сімдесят п'ять) відсотків страхової суми), виплатити повну страхову суму, за вирахуванням франшизи, Вигодонабувачу або за його письмовим дорученням Страхувальнику.

5.2.5. одержати від Страхувальника Автомобіль (агрегат, деталь) за умови виплати повної страхової суми за

Автомобіль у цілому, або належної суми страхового відшкодування за агрегат (деталь) в разі, якщо Автомобіль, застрахований на його повну вартість, а вартість відновлення Автомобіля (агрегату, деталі) складає 75 % і більше його дійсної вартості;

5.2.6. Страховик має право затримати виплату страхового відшкодування на строк до 3-х місяців від дня надання Страхувальником усіх необхідних документів, у разі, коли:

5.2.6.1. подані документи не дають змоги повністю з'ясувати причини й обставини страхового випадку, розмір заподіяної шкоди, обставини, що підтверджують право Страхувальника на одержання відшкодування – до з'ясування, але в будь-якому випадку не більше ніж на 3 місяці;

5.2.6.2. у зв'язку з виникненням збитку розпочато слідство або порушено кримінальну справу – до винесення постанови про зупинення або закриття кримінальної справи чи винесення вироку суду, але в будь-якому випадку не більше ніж на 3 місяці; - залишити тільки у випадку порушення кримінальної справи проти Страхувальника.

5.2.7. інші права, передбачені законодавством України.

5.3. Страхувальник зобов'язаний:

5.3.1. при укладанні договору страхування надати Страховику інформацію про всі відомі йому обставини, що мають істотне значення для оцінки страхового ризику, і надалі інформувати Страховика про будь-яку зміну (підвищення ступеня) страхового ризику;

5.3.2. сплатити страховий платіж у повному розмірі у строк, обумовлений п.п. 3.9.1 цього Договору;

5.4. В разі настання страхового випадку, Страхувальник зобов'язаний:

5.4.1. негайно повідомити про випадок органи внутрішніх справ (ДАІ та/ або пожежну охорону);

5.4.2. вживати заходів щодо запобігання та зменшення збитків, завданих внаслідок страхового випадку;

5.4.3. негайно, як тільки стане можливо, але не пізніше ніж у дводобовий термін (за виключенням вихідних, неробочих та святкових днів) повідомити Страховика і Вигодонабувача про настання страхового випадку – додати згідно телефонних номерів, адреси електронної пошти та/або місцемзнаходження, вказаних у Договорі. Вручення письмового повідомлення цінним чи рекомендованим листом поштової організації в межах вказаного вище строку вважається належним повідомленням;

5.4.4. забезпечити Страховику можливість реалізувати його право позову у порядку регресу до особи, винної у настанні страхового випадку;

5.4.5. пред'явити Страховику і Вигодонабувачу для огляду пошкоджений Автомобіль і бути присутнім при проведенні такого огляду;

5.4.6. без згоди Страховика не здійснювати ремонт Автомобіля, крім робіт, необхідних для його транспортування;

5.4.7. надати Страховику документи компетентних органів, інші наявні у Страхувальника документи, що

містять інформацію про час, місце, обставини настання страхового випадку;

5.4.8. після ремонту пошкодженого Автомобіля представити його для огляду Страховику і Вигодонабувачу. В разі невиконання цієї вимоги, вимоги щодо сплати страхового відшкодування у разі аналогічних пошкоджень Автомобіля Страховиком повторно не приймаються;

5.4.9. у місячний термін повернути Страховику страхове відшкодування, сплачене за викрадений Автомобіль (деталі, агрегати), якщо він не був переданий у власність Страховику, а в подальшому був знайдений і повернутий Страхувальнику;

5.4.10. здійснювати інші дії, передбачені законодавством України;

5.4.11. ставиться до Автомобіля так, ніби то він не був застрахований, ані яким чином не посилювати наслідки страхових випадків, а навпаки, вживати усіх заходів щодо рятування Автомобіля.

5.5. Страхувальник не має права замінювати Вигодонабувача.

5.6. Страхувальник має право:

5.6.1. вимагати від Страховика роз'яснень умов та Правил страхування;

5.6.2. вносити Страховику пропозиції щодо змін і доповнень до умов цього Договору;

5.6.3. надавати Страховику додаткові дані та документи, що мають відношення до страхового випадку;

5.6.4. на одержання від Страховика дубліката цього Договору в разі утрати оригіналу;

5.6.5. інші права, що передбачені законодавством України.

6. ВИЗНАЧЕННЯ ЗБИТКІВ, ПОРЯДОК ТА УМОВИ СПЛАТИ СТРАХОВИХ ВІДШКОДУВАНЬ

6.1. Страхове відшкодування виплачується на підставі таких документів

6.1.1. письмової заяви Страхувальника про виплату страхового відшкодування за встановленою формою, зразок якої додається до Договору;

6.1.2. довідки органів внутрішніх справ або інших компетентних органів, яка повинна містити дані про факт, час, дату, місце, обставини і причини події, її учасників, опис пошкоджень Автомобіля, дані про стан водія Автомобіля, рішення органів внутрішніх справ щодо оцінки дій її учасників – замінити на згідно форми, прийнятої органом внутрішніх справ або іншим компетентним органом;

6.1.3. документів, що підтверджують розмір заподіяних збитків;

6.1.4. інших документів, визначених законодавством України.

6.2. При настанні страхового випадку за межами України Страхувальник (Вигодонабувач) додатково надає Страховику:

6.2.1. фотографію пошкодженого Автомобіля;

6.2.2. сплачений рахунок зі станції технічного обслуговування (якщо ремонт Автомобіля здійснювався за межами України).

6.3. Розмір заподіяної шкоди визначається Страховиком за власний рахунок на підставі документів, що передбачені чинним законодавством України.

6.4. Розмір страхового відшкодування за пошкоджений Автомобіль визначається на підставі розміру заподіяної шкоди з урахуванням:

6.4.1. страхової суми й обсягу відповідальності Страховика за договором (враховуючи проведені виплати страхового відшкодування на день страхового випадку та повноту сплати страхового платежу);

6.4.2. безумовної франшизи;

6.4.3. суми, що була відшкодована Страхувальнику особою, винною у заподіянні збитків або особою, яка їх відшкодовує замість винуватця;

6.4.4. розміру збитків, відшкодованих Страхувальнику іншими Страховиками за цим страховим випадком.

6.5. До страхового відшкодування не включається вартість:

6.5.1. ремонтних робіт, не пов'язаних з усуненням пошкоджень Автомобіля, що виникли внаслідок даного страхового випадку, використаних при цьому запчастин і матеріалів;

6.5.2. технічного обслуговування та гарантійного ремонту Автомобіля;

6.5.3. робіт, пов'язаних із переобладнанням Автомобіля;

6.5.4. комплектних агрегатів і вузлів та робіт із їх заміни, якщо заміні чи ремонту підлягають окремі їх деталі;

6.5.5. транспортування Автомобіля до підприємства автосервісу;

6.5.6. утрати товарної вартості;

6.5.7. проведення автотоварознавчої експертизи, якщо вона була замовлена Страхувальником (Вигодонабувачем) самостійно, без узгодження із Страховиком. Якщо експертиза проводиться на замовлення Страхувальника (Вигодонабувача) за узгодженням із Страховиком, йому відшкодовується половина вартості її проведення.

6.6. Страхове відшкодування за Договором страхування не може перевищувати розмір фактичної прямої шкоди, що виникла внаслідок пошкодження, знищення або втрати Автомобіля, а також страхової суми для цього Автомобіля.

7. ТЕРМІН ДІЇ ДОГОВОРУ. ПОРЯДОК ЗМІНИ ТА ПРИПИНЕННЯ ДОГОВОРУ

7.1. Цей Договір набуває чинності з моменту його підписання, тобто з «__” _____ 20__ року, та закінчує свою дію «__” _____ 20__ року, при цьому Страховик несе відповідальність тільки за тими страховими випадками, що сталися після надходження страхового платежу, передбаченого п. 3.9.1. Договору в повному обсязі на поточний рахунок Страховика.

7.2. Дію цього Договору не може бути достроково припинено за вимогою Страховика.

7.3. Дію цього Договору може бути достроково припинено за вимогою Страхувальника. Право вимагати дострокового припинення цього Договору у Страхувальника виникає з моменту повного погашення

заборгованості перед Вигодонабувачем за Кредитним договором № ____ від «__” _____ 20____ року та одержання Страховиком відповідного письмового підтвердження Вигодонабувача.

7.4. Дострокове припинення цього Договору відбувається в порядку, визначеному законодавством України.

7.5. Дія цього Договору припиняється у випадках:

7.5.1. закінчення терміну його дії;

7.5.2. виконання Страховиком зобов'язань перед Страхувальником / Вигодонабувачем у повному обсязі;

7.5.3. смерті Страхувальника, за винятком випадків, передбачених Законом України «Про страхування»;

7.5.4. ліквідації Страховика у порядку, встановленому законодавством України;

7.5.5. прийняття судового рішення про визнання цього Договору страхування недійсним;

7.5.6. в інших випадках, передбачених законодавством України.

7.6. Не допускається повернення коштів готівкою, якщо платежі було здійснено в безготівковій формі, за умови дострокового припинення цього Договору.

8. ПОРЯДОК ВИРІШЕННЯ СПОРІВ. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

8.1. Спори, що виникають відносно цього Договору, вирішуються згідно з законодавством України.

8.2. У разі несвоечасної виплати страхового відшкодування, Страховик сплачує Вигодонабувачеві

пеню в розмірі подвійної облікової ставки НБУ від суми заборгованості за кожний день прострочення.

9. ОСОБЛИВІ УМОВИ

9.1. В зв'язку з тим, що Автомобіль є предметом застави за Договором застави автомобіля, що належить Страхувальнику на підставі Свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу від «__” _____20__ року (серія __ № _____, реєстраційний номер _____), реєстровий № _____ від «__” _____ 20__ року, що укладений в забезпечення Кредитного договору № __ від «__” _____ 20__ року, до страхових випадків відносяться також пошкодження, чи знищення Автомобіля (його частин, деталей, приладів тощо) внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, коли управління Автомобілем здійснюється у стані алкогольного сп'яніння, під впливом наркотичних чи токсичних речовин, а також вибуху внаслідок перевезення вибухових речовин.

9.2. Зміни та доповнення до цього Договору вносяться шляхом підписання Сторонами додаткових угод до цього Договору.

9.3. Жодна із Сторін не має права передавати свої зобов'язання за цим Договором третім особам без письмового дозволу другої Сторони.

9.4. Цей Договір складений в трьох оригінальних примірниках, кожний з яких має однакову юридичну чинність.

10. РЕКВІЗИТИ ТА ПІДПИСИ СТОРІН

СТРАХОВИК

СТРАХУВАЛЬНИК

ВИГОДОНАБУВАЧ

ЗАТ «_____»

Акціонерний банк «_____»

Зразок бланку «Зелена картка»

1. КАРТКА МІЖНАРОДНОГО АВТОМОБІЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ /
INTERNATIONAL MOTOR INSURANCE CARD / CARTE INTERNATIONALE D'ASSURANCE AUTOMOBILE
2. ВИДАЄТЬСЯ ЗА ПОВНОВАЖЕННЯМ МОТОРНОГО (ТРАНСПОРТНОГО) СТРАХОВОГО БЮРО УКРАЇНИ
ISSUED UNDER THE AUTHORITY OF MOTOR (TRANSPORT) INSURANCE BUREAU OF UKRAINE

3. СТРОК ДІЇ / VALID Число / Day Місяць / Month Рік / Year 3 / FROM 09 06 2022 до / TO 08 12 2022 (ОБИДВІ ДАТИ ВКЛЮЧНО / BOTH DATES INCLUSIVE)		4. КОД КРАЇНИ / КОД СТРАХОВИКА / НОМЕР COUNTRY CODE / INSURER'S CODE / NUMBER UA / 102 / 170	
5. ДЕРЖАВНИЙ НОМЕРНИЙ ЗНАК АБО (ПРИ ВІДСУТНОСТІ) НОМЕР ШАСІ ЧИ ДВИГУНА REGISTRATION No. (OR IF NONE) CHASSIS OR ENGINE No.		6. КАТЕГОРІЯ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ* CATEGORY OF VEHICLES* A	
7. МАРКА ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ MAKE OF VEHICLE VOLKSWAGEN T5 (Transporter)		8. ТЕРИТОРІЯ ДІЇ Ця картка діє на території країн, які не викреслені для отримання додаткової інформації див. www.cobx.org. Віднос кожної країни відповідання гарантії страхування покриття зазначеного в цій картці транспортного засобу відповідно до законодавства про обов'язкове страхування даної країни. Для ідентифікації відповідного Бюро див. www.cobx.org. TERRITORIAL VALIDITY This card is valid in countries for which the relevant box is not crossed out (for further information please see www.cobx.org). In each country visited, the Bureau of that country guarantees, in respect of the use of the vehicle referred to herein, the insurance cover in accordance with the laws relating to compulsory insurance in that country. For the identification of the relevant Bureau, see www.cobx.org.	
A B BG CY** CZ D DK E EST F FIN GR H HR I IRL IS L LT LV M N NL P PL RO S SK SLO CH AL AND AZ** VIN ВУ GB IL IR MA MD MK MNE RUS SRB** TN TR UA			
(**) Покриття, передбачене «Зеленими картками», виданими для Республік Азербайджан, Кіпру та Сербії, обмежене тільки географічними територіями таких країн, які знаходяться під контролем їх урядів. Для отримання більш детальної інформації див. http://gc-territorial-validity.cobx.org The cover provided under Green Cards issued for the Republics of Azerbaijan, Cyprus and Serbia is restricted to those geographical parts of these countries which are under the control of their respective governments. For more information, please consult http://gc-territorial-validity.cobx.org			
9. ПІБ ТА АДРЕСА СТРАХУВАЛЬНИКА (АБО КОРИСТУВАЧА ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ) / НАЗВА ТА АДРЕСА ОРГАНІЗАЦІЇ NAME AND ADDRESS OF THE POLICYHOLDER (OR USER OF THE VEHICLE) м. Київ			
10. СТРАХОВА ПРЕМІЯ у сумі 5 341,00		11. СТРАХОВА СУМА: на умовах країни видадана	
28.05.2022 дата, год., хв.		12. МІСЦЕ УКЛАДАННЯ ДОГОВОРУ СТРАХУВАННЯ Київ	
КОРИСНА ІНФОРМАЦІЯ / USEFUL INFORMATION Перевірка картки на сайті МТСБУ Check on Green Card: www.mtsbu.ua 3 3QG		13. НАЗВА ТА АДРЕСА СТРАХОВИКА / THIS CARD HAS BEEN ISSUED BY: PJSC "С "Ukrainian Insurance Group" 32-A, Fedorova Ivana str., Kyiv, 03038, Ukraine Phone: + 38(044) 237 02 79 Fax: + 38(044) 237 02 56 www.ukriagroup.ua claims.ukg@nrbu.kiev.ua office@ukriagroup.ua	
		14. ПІДПИС СТРАХОВИКА / SIGNATURE OF INSURER 	

*КОДИ КАТЕГОРІЙ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ / * CATEGORY OF VEHICLES CODE:

A. ЛЕГКОВИЙ АВТОМОБІЛЬ / CAR
B. МОТОЦИКЛ / MOTORCYCLE

C. ВАНТАЖНИЙ АВТОМОБІЛЬ АБО ТРАКТОР / LOBBY OR TRACTOR
D. МОПЕД АБО ВЕЛОСИПЕД З ПІДВИСНИМ ДВИГУНОМ / CYCLE FITTED WITH AUXILIARY ENGINE

E. АУТОБУС / BUS
F. ПРИЦІП / TRAILER
G. ІНШІ / OTHERS

ЗМІСТ

1.	Передмова.....	3
2.	Інформаційно-довідкова сторінка курсу.....	4
	Навчально-методичне забезпечення курсу. Структура навчальної дисципліни. Рекомендована література. Методи контролю.....	9
3.	Програма навчальної дисципліни.....	22
4.	Короткий зміст лекційного забезпечення дисципліни.....	42
	Тема 1. Предмет, мета, основний зміст і завдання дисципліни “Страхування у туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі”.....	42
	Тема 2. Державне регулювання страхової діяльності.....	49
	Тема 3. Підходи до класифікації страхування...	59
	Тема 4. Сутність та принципи страхування.....	67
	Тема 5. Страхові ризики і їх оцінка. Елементи ризик-менеджменту в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі.....	72
	Тема 6. Страхування туристів, туристичних і готельно-ресторанних підприємств.....	76
	Тема 7. Особисте страхування в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі.....	82
	Тема 8. Майнове страхування в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі.....	89
	Тема 9. Страхування відповідальності в туризмі, рекреації та готельно-ресторанному бізнесі.....	95
	Тема 10. Страхування підприємств готельно-ресторанного бізнесу.....	103
5.	Практичні заняття, завдання для самостійної роботи студентів, запитання для самоперевірки.....	111
	1. Сутність страхування його роль в економіці суспільства.....	111

	2. Законодавче та правове забезпечення страхування.....	113
	3. Терміни і поняття в страхуванні.....	115
	4. Класифікації у страхуванні.....	123
	5. Страховий ринок України.....	127
	6. Договірні відносини в страхуванні.....	128
	7. Договір страхування та його основні елементи.....	131
	8. Франшиза як особлива умова договору страхування.....	135
	9. Особисте страхування в туризмі, рекреаційній діяльності та готельно-ресторанному бізнесі.....	138
	10. Майнове страхування в туристичній індустрії, рекреаційній діяльності та готельно-ресторанному бізнесі.....	140
	11. Страхування відповідальності в туристичній індустрії, рекреаційній діяльності та готельно-ресторанному бізнесі	142
	12. Страхування туристів, туристичних підприємств і підприємств готельно-ресторанного бізнесу.....	144
	13. Страхування в рамках зовнішньоекономічних зв'язків у туризмі. Система "Асистанс".....	147
	14. Страхування в рамках зовнішньоекономічних зв'язків у туризмі. Система "Зелена карта".....	149
	15. Проблеми сучасного страхування.....	151
6.	Тестові завдання для перевірки знань.....	155
7.	Теми індивідуальних завдань самостійних досліджень	176
8.	Термінологічний словник.....	181
9.	Додатки.....	188
10.	Зміст.....	209

Навчальне видання

МАЛЬСЬКА Марта Пилипівна
ГАТАЛЯК Оксана Миколаївна
СТЕЦЬКИЙ Василь Володимирович

СТРАХУВАННЯ У ТУРИЗМІ, РЕКРЕАЦІЇ ТА
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

Навчальний посібник

Комп'ютерний набір *Оксана Гаталяк,*
Василь Стецький
Комп'ютерна верстка *Оксана Гаталяк*
Обкладинка *Юрій Андрейчук*